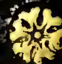

GAUDEO

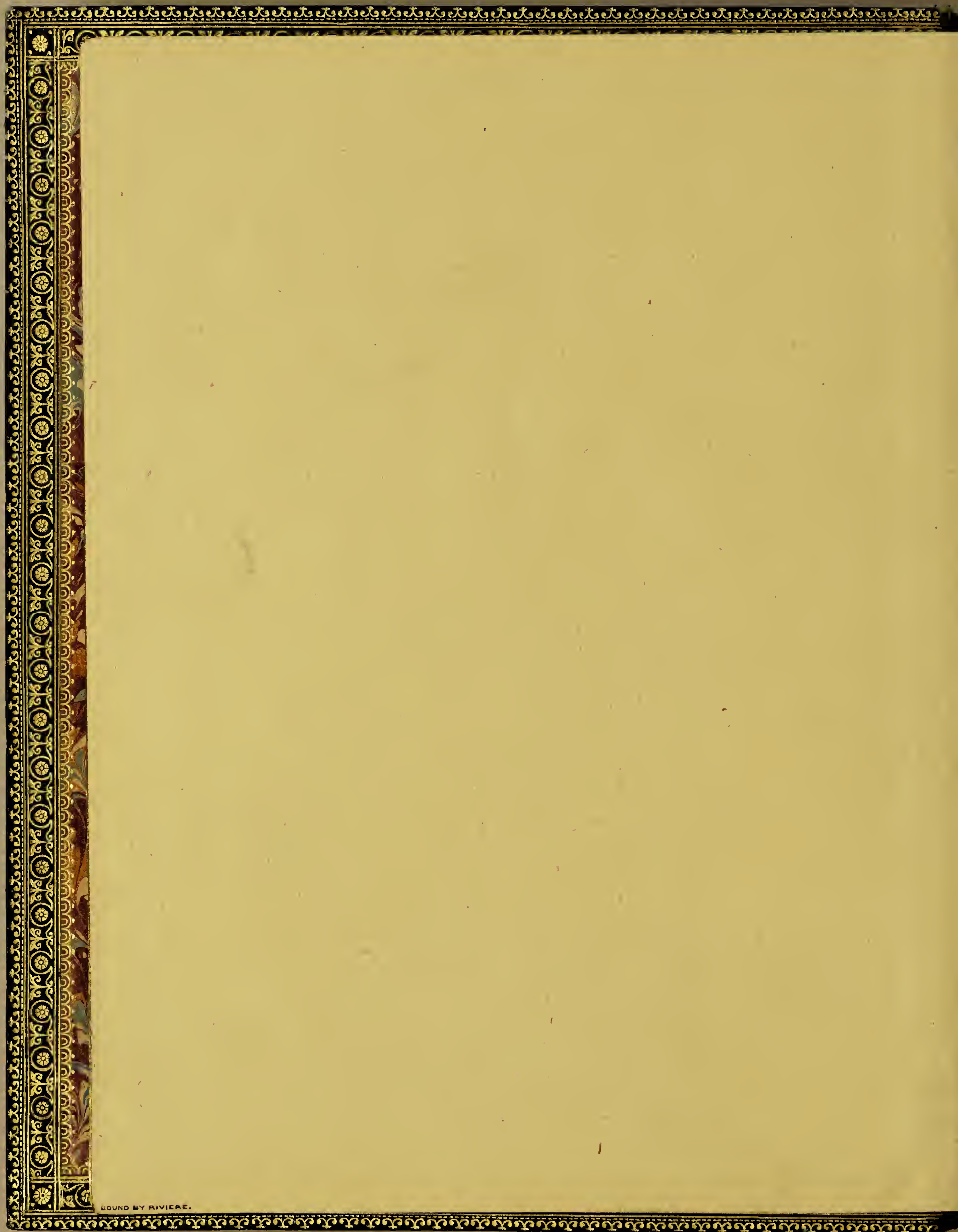

John Carter Brown.

BOUND BY RIVIERE.

Plonderen en verbranden het dorp.

Komen tot Petani.

Coningh van Jor komt scheep.

Historis Journael

van de

VOYAGE

[..]daen met 3 Schepen uyt Zeelant naer d'Oost-In-
[..]ien onder het belept van den Commandeur Joris van Spil-
bergen, syn eerste Reyse. Inden jare 1601. 1602. 1603. 1604.

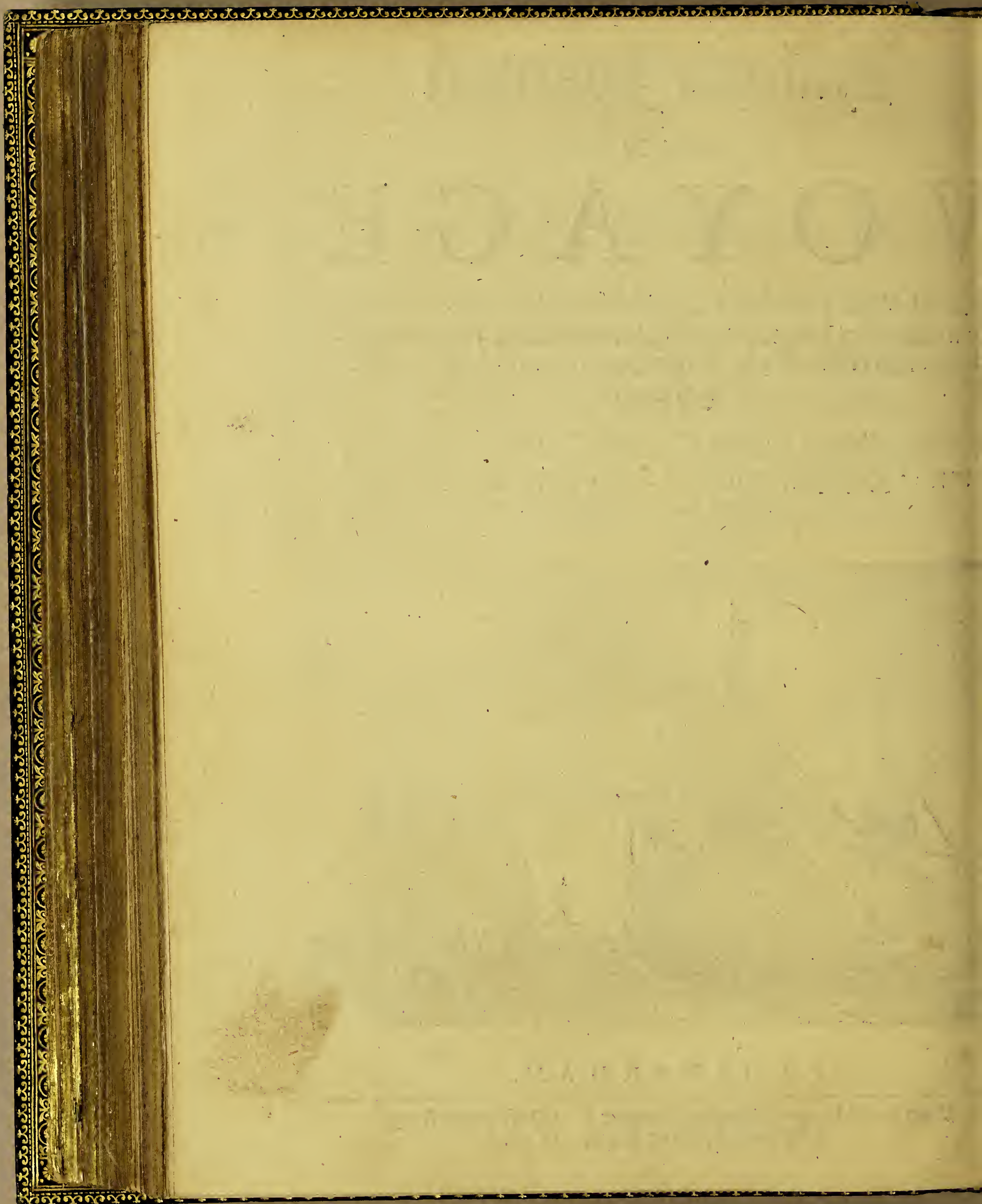
Als meede

Beschryvinge vande Tweede Voyage ghedaen
met 12 Schepen na d'Oost-Indien onder den Admirael
Steven vander Hagen.

t' AMSTERDAM,

Voor Joost Hartgers Boeck-verkooper inde Gast-huys-steegh
bezijden het Stadt-huys. 1648.

IOORES SPILBERGEN eerste VOYAGE en ST

Puorto dale Foly. 5.

Prachtich Hof houden Foly 77

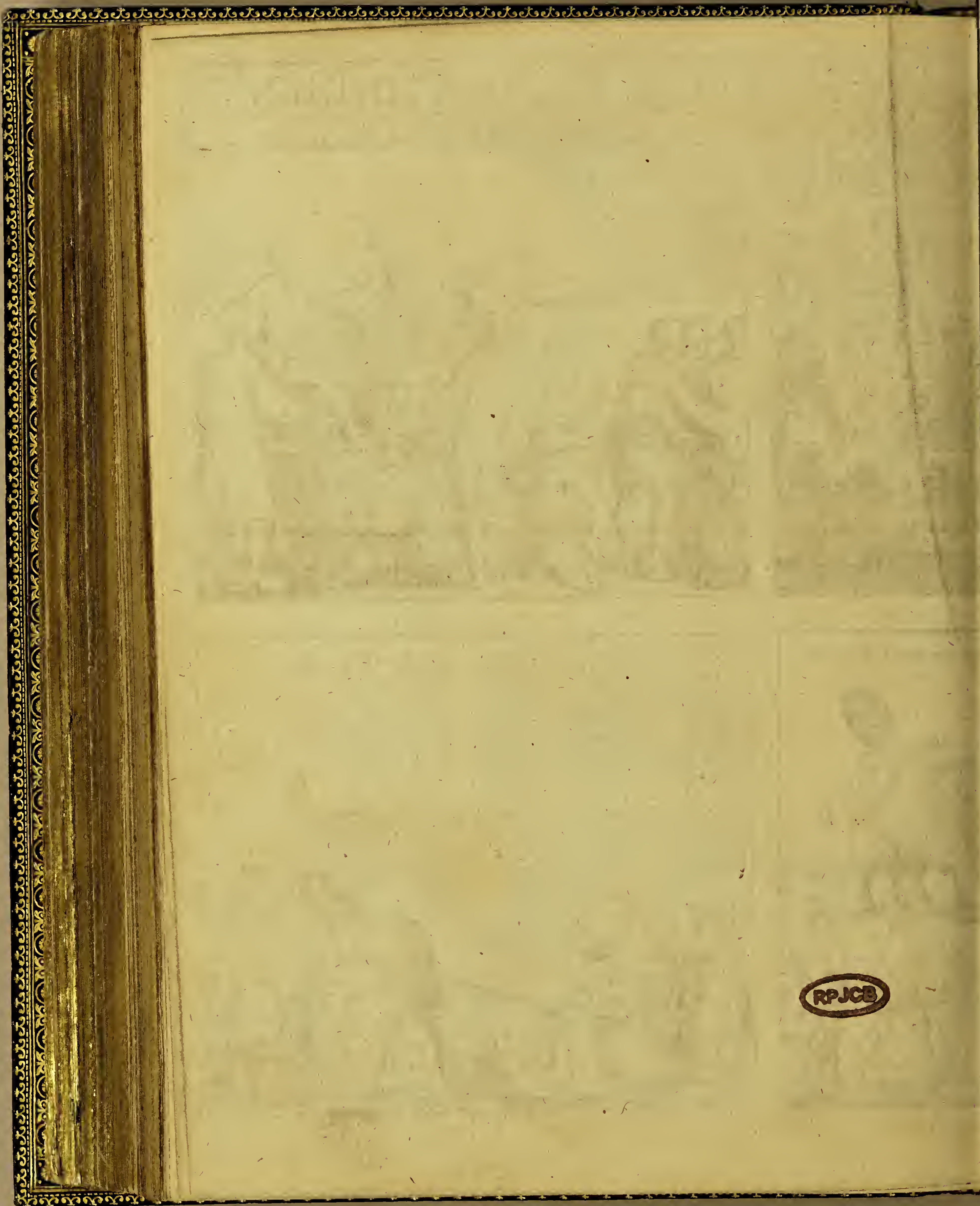
Stryt tusken de Con

Foly 27.

Den Coninck doet syn Edelen verbranden Foly 75

en en auua Foly 80

Het feest sapan daiche Foly 86

t Historiael Journael / van

]e Voyagie gedaen met drie Schepen/genaemt den Ram, Schaep, ende het Lam, gevaren uyt Zeelandt, van der Stadt Camp-Vere, naer d'Oost-Indien, onder 't beleyt van den Heer Admirael Joris van Spilbergen, gedaen in de Iaren 1601. 1602. 1603. ende 1604.

DEn 5. May zijn wy in Godts name van voor de Stadt vander Veer t'zeyl gegaen met eenen Noort-oosten wint/ ende dien dagh ghezeylt tot in de Hoofden/tusschen Doeveren, ende Calis. Anno 1601 den 5. May.

Den 9 dito zijn wy door een estorm/ waeyende uyt den Zuyden/ geforceert geweest te lopen binnen Dortmuyen.

Den 10. 11. 12. 13. ende 14. hebben wy binnen Dortmuyden ghelegen/naer den windt wachtende/alwaer het Iachte wat ghecallefaet/ende versien is; ter oorsaecken [..]t het leck was/ ende veel broodts nat geworden/ ende over boordt gesmeten [..]/ waeromme den Generael haer wederomme van ander broodt versien heeft/ [..]de voorts in 't generael sommige andere nootlijcke provisien gekocht.

Den 15. dito na den middagh / zijn wy het gat van Dortmuyen uytgelopen. [..]och den selven avondt gepasseert voorby Pleymuyen.

Den 21. zijn ons gemoet drie Fransche Schepen / onder dewelcke Admirael [..]as het Schip van den Gouverneur van Calis, noch zijn geopenbaert drie [..]hotsche Schepen / met een Bootgen van Rostoch, komende van S. War, het [..]elcke wy presumeerden/dat een Duynkercker was/ter oorsaecke hy een Duyn[..]rckſche vleughel op hadde / ende van ons was voorloopende. Den Gheneraal dedet sijn seylen strijcken / dan contrarie bevindende/ heeftet wederom [..]ytslagen/ende laten varen/sonder tselve in t minste misdaen/oft verhindert te [..]ebben.

Den 27. dito is ons te loufwaert geopenbaert een Engels Oorlogh-schip/ [..]et sijn Iacht/het welcke na ons toekomende/ ende ons versproken hebbende/ [..]jn wederom van ons afgeweecken/ ende hunnen cours gegaen.

Den 28. dito is Westwaert van ons gheopenbaert het Eylandt van Puorto [..]nto.

Den 29. May, kreghen het Eylandt van Madra in 't gesichte.

Den 31. dito verkenden het Eylandt Palma, daer op aenseylden.

Den eersten Junij zijn wy dicht voorby de Reede van Palma gezeylt/ende van [..]ler voorts voorby/alsoo Teneriffo, oft de Picque gepasseert/ ende voorts onsen [..]urs geset naer Capo Blanco. Iunius.

Den 4. Iuuij des avonts is ons ontdeckt den hoeck van Capo Blanco.

Den 10. dito op den Pincxteren dagh gezeylt tot Capo Verdo, alwaer wy't [..] Godts name achter het Eylandt neer geset hebben/ ende heeft den Generael [..]och den selven avont/ om geenen tijt te versuymen / de Iachte doen gereedt [..]aken/om met deselve 's ander daeghs naer Puorto Dale te zeylen/ende aldaer [..] volbrengen d'ordre/ende memorie/hem van sijne Reeders mede gegeven.

1601. Junius.

Den 11. Junij is den Generael met het rijſen van den dage met de voorſc
ven Jacht van Capo Verdo t' zeyle ghegaen/ende komende ontrent Refriſco
daer ghevonden drie Franſche Schepen van Diepen, hem vande ſelve inform
rende/oft te Puorto Dale eenighe Schepen op de Reede laghen/ende alſo ſy
ſeyden neen/is van daer voort gheſeylt/ende ontrent Puorto Dale komende/h
van verde ghewaer geworden drie Schepen aldaer op de Reede legghende/
den ſelven dach uyt de Zee ghekomen waren/willende nae Rio de Gamby, e
alſoo den Generael voort ghevaren is/ ende ontrent de Reede ghekomen/ h
ben de voorſz. Schepen ſeer dapperlijck beginnen te ſchieten / niet tegenſtae
alle het welcke/den Generael ſonder hen eenighe vyantſchap te toonen/ oft
nighe ſcheut te ſchieten op de Reede ghekomen is/ghemerckt ſy gemeen is v
alle Natien/ maer alſoo dien niet teghenſtaende de voorſz. Schepen zijnde P
tugiſche Cravellen/ vyandelijck met haer ſchieten gecontinueert hebben/ h
den Generael hem moeten reſolveren / hen 't ſelve met ſijne kleyne macht te
bieden/ als een vande drie ſonder eenigh geruchte van ſchieten / oft anderſin
maecken aen boort te gieren / ende hebben alſoo met malkanderen ghevoch
hant aen hant/in ſulcker voeghen/ dat de Jachte bykans meeſter was gew
den vande Cravelle. Dan werdt wederom ſoo door aſſiſtentie vande twee
dere Cravellen/die ſeer dapper met haer gheſchut/ ende muſquetten op de Ja
ſchoten / als oock door de menichte der Portugeſen, die van't landt ten die
van de ſelve quamen/moeten wijcken/ſonder datter nochtans Godt lof yem
van de Jacht doot ghebleven is/dan wel drie/oft vier ghequetſt/ als naem
lijck den Generael met een muſquet Loot/ het welcke op ſijn Rondaſſe ghe
gen komende/is op ſijnen rechten arme afgeſchamt. Vande Portugeſen zijn
twee/ oft drie doot ghebleven/ ende ſommighe ghequetſt.

Drie Portugeſche ſchepen legghende op de Reede voor Puorto Daele, hebben vyantlick tegen ons geſchoten.

Alle het welcke alſo geſchiet zijnde ten aenſien vanden Alcayre, ende all
van Puorto Daele. Is den Generael / willende den landelijcken wint wae
men / den ſelven avont met de Jachte wederom t' Zee ghegaen / ende heef
Jacht wederom laeten keeren naer Puorto Daele.

Den 12. Junij des morghens met het opgaen van den daghe / den Gene
ontrent Refriſco komende / met intentie om de twee andere Schepen te C
Verdo legghende/naer Puorto Daele t' ontbieden / ſijn hem een deel Canoes
Negros aen boort ghevallen / ende is vande ſelve gheſpolieert / ende naeckt
gheſchoten/mitſgaders in beyde ſijn handen ſeer ghequetſt/ ende den Konſt
vermoort/ende is voorts alſo naeckt ghelopen te lande naer Refriſco, alw
hy vande Franſche Schepen ontfanghen is/midtſgaders vande ſelve gecur
ende onthaelt na haer vermoghen : alle het welcke aldus in proviſto, ende
der dieſhalven eenich achterdencken/oft vermoeyen te hebben geſchiet is/
dien de Negros aldaer de gheheele kuſte lancx met de Flamincos, ende Franc
ſen vrientſchappe ſijn houdende.

Den Generael wordt van eenige Negros beſpronghen als in de Caert afghebeeldt ſtaet.

Den ſelven dito/ alſo den Generael te Refriſco gekomen is/ heeft terſtont
Bootſgeſel te lande naer Capo Verdo toe-geſonden/ ten eynde de twee an
Schepen terſtont naer Puorto Daele ſouden komen/welcke bootſgeſel tot C
die Bie komende/heeft aldaer ghevonden den Boot van den Vice-Admirael
aldaer ſommighe Swarten aen landt gheſet hadden / door wien de Schepe
tijdinge gekregen hebben vande diſgratie/ende ongeluck vanden voorſz. G
rael/waeromme ſy hen noch den ſelven avont gepreparcert hebben/om t' ſa
rendaechs naer Puorto Dale te zeylen.

Den 13. dito/met het rijſen van den daghe/zijn de voorſz. Schepen van C

Ve

erdo t'seyl gegaen/ende te Refrifco passerende/ den Generael uyt de Fransche schepen overgehaelt / ende voorts van daer naer Puorto Dale toegeseylt/ ende in de Reede komende/ en hebben aldaer maer een Portugische Cravelle ghevonden / waer van sy hen terstont meester gemaeckt hebben/ daer inne anders niet vindende / dan sommighe staven Ysers / met wat Mille. Tot justificatie van alle het welcke / als oock/ om tot vervoorderinghe van onse Reyse ghenen tijdt te versuymen/ is den Capiteyn Pieter Corneliſſen, by commandement van den Generael/ noch ter selver stonden met den Boot na Lant gevaren/ alwaer hy vanden Alcayre, als oock vande Portugesen seer vriendelijck outfanghen is geweest/ ende hebben hunne eygen faulte/ ende schuldt bekent/ nademael zy de redenen van den Capiteyn/tot justificatie van het gene voorsz is/wel verstaen hadden / hebben alsoo met de voorsz Portugesen accoort gemaeckt/ ende hunne Cravelle wederom ghegeven/midtsgaders den Alcayro van Puorte Daele zijn recht betaelt/ om met den eersten onse verversinghe aldaer in te nemen. 1601. Iunius.

Een Spaensche Cravelle vermeestert.

Den 14. 15. 16. 17. 18. 19. dito hebben wy voor Puorte Daele op de Reede gelegen / onse verversinge innemende / middelertijt onse Schepen ghecallefaet / ende van alle nootlijcke reparatien ten besten versien.

Puorto Dale *een Cravelle genomen, wordt gesien in dit onderste compartement.*

Den 20. dito zijn wy in Godts name van Puorto Dale t' zeyl gegaen / ende Refrifco passerende / hebben aldaer van de Francoysen den Boodt van de Jachte gherecouvreert / die ons de Negros af handigh ghemaeckt hadden/ mits hen restituerende/ 't gene sy daer vooren gegeven hadden. Ende alsoo den windt uyt den Noorden / ende Noord-oosten heeft begonnen te waeyen / zijn wy noch/ om onse reyse met Godts hulpe te vervolgen/ den selven avondt van Refrisco t' zeyle ghegaen / met ordre / ende resolutie van den Generael / van onsen cours West-waerts aen te setten / ghelijck hy oock voor ons vertreck / mits de sieckte / ende swackheyt zijnder guetsure (waeromme hy niet boven komen/ noch nergens geen opsicht nemen en konde) 't selve den Vice-Admirael Guion le fort, mitsgaders alle de Stierluyden wel scherpelijck / ende expresselick beval / ende belaste / dat men voor al de Weste verkiesen souden / tot de hooghte van de Zoute Eylanden, om op de kuste van Guinea niet te vervallen/ gelijck den Generael op andere tijden genoech bevonden heeft/ ende oock by andere Schrijvers/ ende Piloten genoech geadverteert wort.

Den 10. Iulij is ons op den avont het Landt geopenbaert/ leggende ontrent vier mijlen van ons / ende mits den avondt daer wederom afghewent / zijnde alsoo vervallen op de kuste van Capo de Montes, waer van den Ghenerael hier vooren in 't vertrecken van Puorte Daele, den Vice-Admirael Guion le fort, met alle de Stuerluyden soo merckelijcken ghewaerschout / ende voorseyt heeft / verhopende niet te min / dat Godt onsen leydtsman wesen / ende ons geluckighe/ende voorspoedige Reyse soude verleenen. Iulius.

Den 11. dito hebben 't weder naer lant toe gewent/ ende 't selve op een mijle naer naeckende / is ons by teycken van een klip / ligghende dwers van 't lant af/ t' Zeewaerts bekent ghewozden Capo de Bayzos, legghende ontrent drie mijlen boven Rio de Zesto.

Den 20. dito ontrent 1 graet van de Linie Equinoctiael, zijn vergadert den Admirael/ Vice-Admirael/ ende Commies Cornelis Specx, ende hebben ontboden de Capiteynen / ende Stierlieden / hem met de selve consulterende / ende ondervragende / oft St. Thome te beseylen soude zijn / oft niet / ende alsoo de selve

1601. Iulius.

eenſaementlijck van opinie waren /'t ſelve doendelijck te weſen / ſoo is by G
nerale Collegie beſloten / ende gereſolveert daer na toe te ſeylen / om te beſie
oft aldaer (alſoo wy alreede op de kuſte van Guinea vervallen waeren / wa
de voorſz. plaetſe ons aldernaeſt was) eenige ververſinghe ſoude te bekom
zijn / het ware by eenighe Shepen / ofte Bercken aldaer op de reede legge
de / oft anderſins / ſoo men 't ſelve ſoude moghen gheraden vinden.

Den 23. dito zijn wy ghekomen onder de Linie Æquinoctiael, ende de ſel
ghepaſſeert.

Den 26. dito hebben wy 's morghens den Vice-Admirael / met de Jac
uyt het geſicht verloren / niet tegenſtaende den Generael twee lichten acht
hadde doen opſetten / te dier oorſaecken wy 't wenden / vreeſende te na by la
te weſen / dan zijn ons op den middach wederom gheopenbaert / mitſgade
het Eylant van Annabon, alwaer wy na toe ſeylende / zijn ontrent vier ur
naer middach aldaer op de Reede ghearriveert / ende na dat wy 't aldaer ne
gheſet hadden / hebben wy terſtont de Schuyte doen uytſetten / ende de ſel
met den Capiteyn / ende een van de Commieſen naer lant toegheſonden / o
aen d' inwoonders / ofte Portigeſen van het voorſz. Eylandt te vernemen / o
ſy ons ſouden willen toelaten / onſe ververſſinge aldaer in te nemen. Ende
dat ſy ons 't ſelve te gevoeghlijcker ſouden mogen accorderen / gaven hen (t
oorſaecken wy ons te lande niet en derfden betrouwen / om met hen mondeli
ghe te ſpreecken) met eenen brief te kennen / dat wy van Lisbona quamen / b
vracht van den Contrattadores van den Koningh van Spangien, om naer Bra
lien te varen / ende op de kuſte van Guinea, by Capo de Palmes, of daer ontre
vervallen zijnde / den contrarie windt ons aldaer ghebracht hadde / waeror
me ſy ons 't ſelve niet en behoorden te weygeren / als hen tot dien effectie v
wegen den Sobrecargo van de voorſz. Contrattadores eenige preſenten doen
voor het welcke ſy ons wederom geſchoncken hebben / een tonne met Orang
appelen / mitsgaders / met eenen gelijcken brief op den onſen gheantwoor
ende geadviſeert / dat ſy ons in geenderley maniere onſe preſentatie accorder
en wilden / ten ware wy hen den Piloot van het Schip / die van 's Koninck
wegen in diergelijcke reyſen op de Schepen geſtelt wort / aen 't Landt ſonde
daer by genoech te kennen gevende / dat ſy van genen ſin en waren / ons alda
eenige ververſinge t' accorderen / niet tegenſtaende wy van hen 't ſelve daer r
noch met vrientſchappen in alle maniere verſochten; waeromme den Genera
den Capiteyn van den Vice-Admirael / ende de Jacht ontboden heeft / hen vr
gende / oft ſy met het water 't welck ſy tegenwoordelijck t' Schepe hadden /
Capo Bona Eſperance ſouden konnen paſſeren / waer op ſy antwoorden / d
ſy niet veel water en hadden inſonderheyt Willem Ianſz. Capiteyn van de Ja
waerom den Generael met advijs van 't generael Collegie gereſolveert hee
een proeve op het voorſz. Eylant te doen / om te ſien / oft wy alſo onſe ververſin
konden bekomen / ghelijck hy tot dien effecte alle de Schepen dicht by Lan
heeft doen korten / om de borſtweringe van het Stedeken / oft Caſſale der Po
tugeſen, oft Inwoonders van het voorſz. Eylant te gevoeghlijcker te mog
beſchieten / mitſgaders daer beneffens noch toeruſtende drie Boots / met o
trent 40. Mannen / wel gemonteert / om daer mede aen Landt te vallen / m
ordre / ende expres bevel aen de Overſten over het voorſz. volck gheſtelt / ve
niet te attenteren / indien ſy ſagen / dat hem 't ſelve niet ghevoegelijck en ſou
konnen geſchieden / ſonder veel volcks te verlieſen. Gelijck oock 't ſelve by e
perientie terſtont ghebleeken heeft / want alſoo wy met de voorſz. Boots r

gheredt waren / om onſe entrepriniſe te volbrengen/ van boort afghevaren 1601.
nde/ ſoo hebben wy / behalven datter alreede twee / oft drie van ons volck Iulius.
an Landt geſchoten/ende gequetſt waren / bevonden dat men aen landt mits
e groote berninge van't water niet en konde komen/ ſonder veel volckx te
erlieſen/want de inwoonders van het voorſz. lant ſo van Muſquetten/Roers/
s andere ammunitie beter voorſien waeren / als wy wel meynden; waer-
mme den Gheneraeł alle het volck wederom heeft doen keeren / ſonder yet
nders te willen attenteren / ende hebben ons terſtont ghepreparееrt om
an daer t' ſeyl te gaen.

Den 28. dito is in des Vice-Admiraels Schip Juſtitie ghedaen over den
erſoon van Abraham Enghelſſz. by Generale Collegie ghecondemneert zijn-
e/ als muytmaecker ghekielt te worden / gelijck het ſelve metter daet ge-ef-
ctuert is geweeſt.

Den 29. dito zijn wy in Gods naeme ontrent vier uyren naer middagh
an het voorſchreven Eylandt Annabon met ghenerael advijs / ende reſolu-
e van alle de Capiteynen / ende Stierlieden / alſoo den wint continuelijck
uydelijck was / t' zeyl ghegaen.

Den 30. dito continuerende den wint als vooren / midts den welcken wy
iet zeylen geen groot voordeel doen en mochten / ende nochtans grootelijcks
erverſinghe van noode was / ſoo is by den Generael / midtſgaders van de
geheele Collegie goet ghevonden naer St. Thome toe te wenden / ende voorts
an daer naer 't vaſte landt / om daer / ofte daer ontrent onſe ververſinghe in
nemen / gelijck oock het ſelve metter daet terſtont geeffectueert wert / als on-
n cours N. ten N. ende N. N. O. aenſettende / daer na toegezeylt.

Den ſelven dach iſſer geſtorven een man van den Vice-Admirael / gheſcho-
n zijnde van die van Annabon.

Den 31. dito met het rijſen van de daghe is ons gheopenbaert het Eylandt
an St. Thome, alwaer wy naer toe ſeylende / ende op de Reede komende / zijn
icht voor by het Caſteel ghepaſſeert / het welcke 5. ofte 6. ſchooten met grof
heſchut gheſchoten heeft/ſommighe recht over de Schepen henen / ende ſom-
ige te kort / ende wy van gelijcken naer 't Caſteel. Hebben oock aldaer ghe-
onden 6. ofte 7. Schepen dicht ondert Caſteel ligghende / welcke Schepen
en Generael wel gedelibreert was te beſpringen / ende aen te taſten / dan con-
derende / dat alſoo wy by kans de helft van ons volck ſieck hadden / mitſga-
ers dat het ſelve niet ghevoechelijck en ſoude konnen geſchieden hebben / ſon-
er veel volck te verlieſen (want wy nach een langhduerige Reyſe voor handen
adden) 't welke eene oorſake ſoude geweeſt hebben / van de ſelve daer mede te
erachteren / ende alſoo niet konnen vervolghen / noch volbrengen; waerom-
e den Generael met raet / ende advijs van het geheele Collegie 't ſelve na ge-
aten heeft.

Den eerſten Auguſti is ons op den middaegh gheopenbaert de kuſte van Auguſtus
uinea, midtſgaders twee / dry Eylandekens / waer naer wy toe-gezeylt
ijn / ende op den avont ghearriveert op de Zuydt zijde van het Eylant van
root Coriſco, ende midts den avondt ons was overvallende / ende daer
er al vol droochten lach / hebben't aldaer met onſe Schepen neergheſet / op
ven vadem waters.

Den 2. dito zijn wy van daer t' zeyl ghegaen naer den Noord-hoeck van het Een Schip
oorſz. Eylandt / alwaer wy ghevonden hebben een Schip uyt Zeelandt, van uyt *Zeelant*
egen den Heer Balthazar de Moucheron, genaemt de Spheramundi, ende alſo genaemt *Speramundi*,

1601. Augustus het Eylant van groot *Corisco* gevonden ende met den Commies ghesproocken.

wy't aldaer met onse Schepen neergeset hadden / heeft den Generael tersto
den Boot ghesonden naer het voorsz. Schip / ende ontboode den Commies
met den Schipper / met dewelcke ghekomen is een man / ghelaten op gro
Corisco, door Dirck van Wees, met 5. ofte 6. Soldaten / om de Schepen / die d
Heer Balthasar de Moucheron, aldaer soude mogen seynden / te waerschouwe
van 't gene daer ghepasseert was / op het Eylandt Bouley, oft kleyn Corisc
van welcke voorsz. man / den Generael vernomen heeft / alle het gene op h
voorsz. Eylant Bouley te doen was / tusschen den Gouverneur Dirck van Wee
ende syne Soldaten / volgende d' attestatien daer van gesonden aen den voo
schreven Moucheron, met het Schip Spheramundi; ende om noch breeder van a
les gheinformeert te wesen / soo van de gelegentheyt van het voorschreven E
lant / als oock van de sterckte van dien / heeft den Generael tot dien eynde d
waerts gesonden / den Vice-Admirael / ende den Capiteyn Ionger-Held, m
een deel Musquettiers / dewelcke het selve gevisiteert / ende besichtight hebbe
de / hem daer van het rapport doende.

Den 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ende 10. hebben wy gelegen / onder het voorschreven E
lant van groot Corisco, onse verversinge aldaer innemende / alwaer middele
tijt ghestorven is een man / op den Vice-Admirael geschoten synde van die v
Annabon, ende op het voorsz. Eylant begraven; op welck Eylant wy op ons ve
treck eenen brief gesonden hebben / ende die in een dooskken besloten / boven aen e
Boom doen naghelen / gheaddreseert aen den Gouverneur Dirck van Wees, en
Capiteyn Bartholomeus Spilberch, so sy wederom aen het voorschreven Eyla
quamen / om het volck 't welck sy aldaer gelaten hadden / van daer te nemen / g
lijck sy hen 't selve belooft hadden / ende alsoo Guilliaem Baers, die als Over
over het volck op het voorschreven Eylant van groot Corisco ghestelt was /
daer niet lange blijven en wilde: Ende tot dien eynde hem alreede in 't Sch
vande Spheramundi begeven hadde / om daer mede over te varen; soo heeft d
Ghenerael door dien den Schipper / ende Commies van de Spheramundi h
klaghende waeren / dattet hen te lastich vallen soude / alle het voorsz. vol
over te voeren / aengesien sy seer weynich provisie hadden / 't selve volck
zijn Schepen verdeelt ende alsoo met hem gevoert.

Den 11. dito sijn wy in Godts name van het Eylandt van groot Cori
't zeyle gegaen naer Capo Lopes Gonzalues.

Onderwegen ontmoetende een Amsterdams Schip / komende van de Gout-c
ste, ende willende met ons naer Capo Lopes Gonzalues, alwaer wy met Go
hulpe den 17. dito gearriveert zijn.

Den 21. dito is by ons op de Reede ghearriveert den voorschreven Amst
sammer / waer op Schipper was Ian Fransz. van Amsterdam, ende Commi
Heyndrick Harmansz. komende van de Goudt-custe / geladen hebbende ontre
de dry hondert pont Gouts / ende hebben malkanderen aldaer groote vrie
schap bewesen / soo van provisie / Anckers / Seylen / ende andersins / naer d
een yeder missen mochte / geaccommodeert.

Den 30. dito zijn wy in Godes naeme van de Capo Lopé Gonsalues 't ze
gegaen.

Septemb. Den 24. Septembris alsoo wy een langhduerighe reyse voorhanden hadd
ende ten respecte van dien / so isser nootsakelicke ordre ghestelt op de victualie.

Octobris. Den 5. Octobris alsoo door contrarie wind onse Reyse ghetardeert zijn
wy niet en sullen moghen komen op den rechten tijt in Achien, oft ander plae
in Oost-Indien, ende nochtans om genen tijt te versuymen / ende op dat al
moc

chte ſtrecken t'onſer eere / ende Reeders profijte / wel diende middelertijdt 1601. Octob.
geattenteert/ende verſocht te worden. Soo ſijn inden Vice-Admirael ghe-
mt den Ram, vergadert den Generael Joris van Spilbergen, den Vice-Admi-
l Guion le fort, den Commies Cornelis Speckx, ende Willem Ianſz. Capiteyn
nde Pinaſſe/genaemt het Lam, om met malkanderen te conſulteren op't gene
orſz. is : Ende op alles wel/ende rijpelick gelet hebbende/is by de voorſchre-
n Collegie gherefolveert/ ende gheordonneert 't ghene hier navolgt.
Inden eerſten : Datmen ſal aen doen/ende bezeylen (ſoo ons Godt de Heere
der ende wint verleent) de kuſte van Monopotappe; beginnende op de hoochte
n 28. graden/genaemt Medagos de auro, ende van daer voorder na de Capo S.
ria, leggende op de hoochte van 26. graden/alwaer voor aende ſelve Caep een
landeken leyt / ghenaemt Iſla de Vacques, doch inde Caerte niet begrepen/
ch geteeckent/ende aldaer de negotie gedaen hebbende/ ende de gelegentheyt
s lants vernomen/ſalmen voorder zeylen/ nae de Eylanden van Comoſa, ge-
emt Magotte, legghende op de hoochte van 12. graden / naer uytwijſen onſe
ſtructie/ daer van mede ghegeven.
Ten tweeden/of het geviele datter yemant van de Vlote quame te verſteken/
n ſelven ſal alle devoir doen/om te komen op de voorſchreven plaetſen van 28.
aden/ghenaemt Medagos de auro, alwaer d'een den anderen verwachten ſal/
n minſten den tijdt van veerthien dagen/ende malkanderen aldaer indien tijt
et vindende/ſoo ſullen de Schepen/die daer ſouden mogen ſijn/voorder zeylen
t de plaetſe van S. Maria, leggende op 26. graden/als hier boven verhaelt is;
n't voorſz. Eylant Iſla de Vacque; alwaer eenige teeckenen aen eenen ſtaeck
len geſet worden/met beſcheet vanden geenen/die daer van onſe Compaignie
l geweeſt zijn/ende men ſal d' een/den anderen daer oock verwachten/den tijdt
n veerthien daghen ; voorder van daer ſalmen ſijn Reyſe voorderen naer de
ylanden Comora, genaemt Magotte, alwaer wy den anderen ſullen verwach-
n den tijdt van een Maendt.
Ten derden/oft het geviele dat yemanden van onſe Schepen/ komende inde
orſz. plaetſe van 't vaſte lant van Monopotappe, te weten op de hoochte van
. ende 26. graden/ende bevonden dat aldaer eenige negotie te doen ware van
ut/ſal op de ſelve plaetſe mogen handelen/nemende 't ghene dat daer toe dien-
ch/ende tot onſen meeſten voordeel is/ende/oft geviele dat de negotie ſoo goet
are/datter meer tijts toe van doen ware/ als hier voren beſprooken is/ ſal een
der daer inne doen tot meeſte voordeel/ naer dat de ghelegentheyt vereyſchen
l / ende daer na ſoo en ſal den ſelven even wel niet laten te komen naer 't Ey-
nt Magotte, ende de Compaignie van d'ander Schepen aldaer niet vinden-
/ſal aldaer alle beſcheyt vinden/waer naer hy hem in 't voorder zeylen ſal heb-
n te reguleren/ende volgen van daer inne den eerſten Seyntbrief vanden Hee-
de Moucheron, daer van mede ghegheven/ten ware datter anders in 't voor-
hreven Eylant Mayotte ghereſolveert wert / tot voorderinge van onſe Reyſe/
l dan daer in 't voorſz Eylant alle beſcheet vinden by brieven/ oft perſoonen/
emen aldaer laten ſal.
Den 17. dito is by commandement vanden Generael / inden Admiraels
chip ghenaemt het Schaep, vergadert het Generael Collegie / ende Krijchſ-
et/om volgende den Artyckel-brief by zijne Excellentie/ende Reeders gheor-
nneert/ ende gheapprobeert/ ende by ons allen gheſworen/ adminiſtratie van
uſtitie gedaen te worden/alſo daer eenige miſbruyckt hadden/die haer ſtraffe
tfinghen.

 Den

1601. Novemb. Den 3. Novembris, heeft den Generael vande Stierluyden van alle de Sc-pen/elck een in't particulier ge-eyst hunne verklaringhe/hoe verre sy noch rek-den/oft gisten te wesen vande Capo de BonEsperance, de welcke sy oock verkla-ende by gheschrift overghegheven hebben.

Den 11. dito is onse groote Ree ghebroken met eenen storm / de welcke niet-genstaende men de selve wederom met wangen aen malkander gemaeckt had-is sanderdaechs den 12. dito wederomme ghebroken.

Den selven dito is ge-expireert de upterste gissinghe vande stuerlieden.

Trompes, ende Zee-Wolven. Den 12. 13. 14. dito onsen cours variabel met storm / ende hebben sommi-Trompes/sien drijven/midtsgaders oock vele Zee-Wolven/ofte Robben/wa-omme wy vermoeyden niet verre van landt te wesen.

Den 15. dito mettet rijsen vanden dage is ons geopenbaert het lant van Afr-op de hoochte van 32. graden/ende twee derdendeelen/ vier dagen na upterste-singe der voornoemder stierlieden/sijnde aldus leegh gedreven/ende zijn aldaer-Ancker ghekomen inde Bay S. Helena.

Den 16. dito sijn wy met het rijsen vanden daghe wederomme t'zeyle ghega-ende Zee waerts inne ghelooppen/ ende den 17. dito wederomme ghekomen in-voorsz. Baye/luttel/oft niet ghewonnen hebbende.

Den 18. dito zijn ten andermael van daer t'zeyl ghegaen/dan siende dat wy r-vele profiteren/oft winnen en mochten/sijn wederomme gheкeert/ ende ghesetc-voren.

Den selfden dito is ons volck met den Boodt naer landt ghevaren / alwaer-een menichte van Visch ghevangen hebben/sonder nochtans eenich volck ver-men te hebben/dan wel sommige wilde dieren/als namentlick/Herten/Ree-kal-ren/Hasen/ende dierghelijcken.

Den 19. dito alsoo's morgens vande Schepen sommige vyeren/ met veel ro-ken aen landt ghesien hebben/ende daeromme vermoeden/ dat daer volck ontr-moeste wesen/heeft den Generael ons Boot/met den boot vanden Vice-Admir-naer lant gesonden/met nemende eenige busselkens nagel-ysers/om het selve n-de Wilde/soo sy daer eenige vonden/te vermangelen tegens Ossen/Schapen/en-diergelijcke verversinge/ dan alsoo sy aen't landt gekomen sijn/niet tegenstaen-sy wel een myle te landewaerts inne ghegaen zijn / ende menichte van vieren s-branden hebben/en hebben nochtans geen volck vernomen/waeromme sy wed-omme naer boort gekeert sijn/met brengende een menichte van platvisch/Huy-genaemt/die sy daer aen de Zee-strande mette treck-nette gevangen hadden/t-trocken hebbende 375. visschen / met eenen treck / dese Bay is ghenaemt S. H-lena.

Een groot gehuyl van alderley Beesten. Den 20. dito alsoo wy gheen volck aen het voorschreven landt en hebben k-nen vernemen/ sijn wederom 't Zeewaerts inghelooppen/ende also ons reguler-de na den wint / langhs het landt laverende/ af/ ende aen ghehouden; tot den -dito voor by zeylden/ de Aguado Saldamo, als wy dan in't ghesichte gecregen h-ben de Capo bon Esperance, midtsgaders een Eylant ghenaemt van onse Adm-rael Lisla d'Elizabeth, alwaer wy noch den selven avondt op de Reede ghekom-sijn/ ende alsoo wy 't daer ghesethadden / hebben met een opperwal vernomen -groot ghekrijsch / en ghehuyl / ghelijck als Beeren/ Koeyen/ Calveren/ Schap-ende dierghelijcke ghedierte / wesende seer schrickelijck ende wonderlick om h-ren.

Den 29. dito. des morghens sijn wy met de Boote ghevaren naer het voo-Eylandt / ende 't selve ghevisiteert / hebben bevonden inder maniere / alsoo h-

ne

er inde beschrijvinge van het voorsz Eylant/in't lange van alles punctuelijcken 1601.
schreven wordt. Novemb.

Het Eylant genaemt Lisla d'Elisabeth; leyt ontrent twee mijlen van't vaste lant/ Beschrijvinge van het Eylant Lisla d'Elizabeth.
de hooghte van 33.½ graden / onbegrepen / ende ontrent 19. ofte 20. mijlen by
oorden de Capo bon Esperance, groot ontrent een mijle in't ronde/ende is aende
est-syde seer rotsich/ende vuyl/maer aende Oost-syde seer schoonen sant-gront/
waer wy laghen ontrent een gotelingh scheut van't Landt/op 16. vademen wit-
zant-gront/ ende is seer leech landt/ wesende rondtsomme den Oever seer klip-
htich / maer van binnen heel zandt-grondich / versiert met goede Cruyden /
de Bloemen van seer goeden reuck / sonder eenighe Bosschagie / hout / noch
ck vers water aldaer gevonden te hebben/ dan wel een menichte van gedierte/
s namentlijck Zee-Wolven / oft om beter te segghen Zee-Beeren / want sy Zee-Beeren ende Wolven.
eer een Beer / als een Wolf ghelijcken / dese vonden wy sitten rontsomme den
ever/ ofte strant/ op de Clippen/ hebbende het coleur/ ende hoofden ghelijck als
eeren / dan hare muylen scherper/ ende sijn die oock in alle hare maniere/ ende
esten seer ghelijck / behalven datse in haere achterste quartieren heel lam sijn/
ant sy slepen hare achterste beenen/ oft pooten nae/sijnde een fatsoen ghelijck als
nden/ende nochtans soo rasch in 't loopen/ datse byhans de menschen kloeck ge-
ech sijn.'t Is oock een gedierte seer wreet om aensien/ende soo fel in't byten/dat-
een halve Spicie in twee stucken byten kan /ghelijck wy 't selve by experientie
vonden hebben/en sal oock een man twee/ofte drie/niet verre ontwijcken/ende
ck kloeck genoech vallen/ indien syse in't loopen onderhalen/waeromme wyder
el doot sloegen/wanter een ontallicke menichte is. Behalven desen hebben wy
ck ghevonden een menichte van ander Dierkens van fatsoen als een Steen- Den Steendas.
sch / rosch van couleur /waer van wijder oock een menichte doodt sloeghen/
ant wy hen in't loopen kloeck genoech waren/ ende sijn van seer goeden smaec-
/ghelijck als Lams/ oft Hamelen vleesch/ aenghesien sy alleenlick by't Cruyt/
te gras leven : voorts soo sijnder oock een groote menichte van Voghelen / als Een menichte van voghelen
mentlick/een soorte diemen Pinguins noemt/waer van een ontallicke menichte Pinguins.
n/ sijnde seer kort van vleesch / ende goede smaecke. De Scholvers sijn swarte Scholvers swerte vogels vande groote als een Entvoghel.
oghels van groote als een Ent-voghel/die wy daer oock in ontallicke menichte
nden/ende genoech van ons lijf te keeren hadden/want sy niet ghewent en wa-
n Menschen te sien/ waeromme te presumeren is/ datter geen Schepen aen dit
landt komen / ten ware by fortuyne / ghelijck als wy daer ghearriveert sijn.
elijck wy van het voorschreven Eylandt hebben konnen vernemen/het welcke
oorwaer soo door de menichte van het ghevoghelt / aldaer soo ghevoeghlick als
ren verhaelt te bekomen is / is seer bequaem voor alle Schepen/ omme te ver-
rschen / indien daer vers water op ware. Men soude oock menichte van
nen konnen bekomen / ende maecken vande menichte vande Zee-Beeren / die
aer als voren verhaelt is / haer onthouden / alsoo datmender wel een Schip
n drie hondert last/ oft meer in korten tijdt mede soude konnen laden / vers wa-
en saghen wy niet/ dan achten datmen putten gravende/ wel water bekomen
de.

Den 29. dito sijn wy van het voorschreven Eylant Elizabeth, wederomme t'zey-
ghegaen/ laverende als voren.

Den 2. December saghen den Tafel-berch , waer onder leyt de Baye , daer wy
gheerden te wesen / om ons te ververschen / midtsgaders l'Isla de Cornelia
n onsen Generael alsoo genaemt/ alwaer wy ontrent den middach arriveerden/
t stilte bevangen gheweest sijnde waeromme wy't aldaer neer ghesett hebben/
ende

1601. Decemb. Pinguins voghelen alsoo ghenaemt.

ende naer landt gevaren zijn / van daer halende een deel Pinguins, waer me wy den selven avont van daer wederomme t' zeyl gegaen zijn / ende den derd dito ontrent den middach ghearriveert in de voorsz. Baye, ghenaemt de Ta Baye, waer naer wy soo lange verlanght hadden/met hope/ende meyninge/v ons aldaer so van water/versch vleesch/ ende andersins van alles genoechsae te versien/ende hebben aldaer gevondē onse Jachte/ofte Pinasse/de welcke tw dagen voor ons aldaer gearriveert was; voorts alsoo wy 't aldaer neer ghe hadden/is den Generael met de Boot naer lant gevaren/eñ aldaer een bequae plaetse geordonneert/om een Tente te slaen/ de welcke den selven dach noch o gerecht is geweest/mitsgaders de siecken so van den Admirael/als Pinasse/a landt gevoert/ om aldaer met Godts hulpe / haer ghesontheydt wederomme mogen bekomen/ ende op dat de selve van de Wilden niet en souden mogen ve hindert / oft beschadicht worden / heeft den Generael tot beschermínghe d selver / aen 't lant ghesonden twee Steen-stucken / om voor de Tente te sette mitsgaders allen avonts een quartier volckx om aen lant te waecken.

Beschryvinge van Isla de Cornelia

L'isla de Cornelia, leyt ontrent 5. mijlen zuytwaerts van L'isla de Elizabet ende een mijle van de Tafel-Baye, zijnde so van ghedierte als andersins bycar gheheel conform L'isla Elizabeth, behalven dat het wat grooter / hooger / en rouwer bewassen is / als oock dat wy 'er geen Conijnen / oft Steendassen c gevonden hebben / ghelijck op het Eylant Elizabeth, waer toe ick my de re aengaende voorts referende ben.

Den 4. Decembris hebben wy onse Chloepe aen 't landt ghevoert / om alda opgeset te worden / mitsgaders alle preparatie ghemaeckt / om ons so van w ter / als andersins van alles wel te versien.

Den selfden dito zijn by onse Tente gekomen acht / oft thien Swarten w den van 't Lant / ons bewijsende alle vrientschap / ende by teecken te kenn gevende / dat sy ons Ossen / Koeyen / Schapen / ende andersins van alles gh noech souden brenghen / tot welcken eynde den Generael hen elck een bond ken Coralen / oft Glasen teeckenen geschoncken heeft mitsgaders eenen dron Wijns / ofte twee / de welke hen seer wel smaeckten / eñ seer blijde daer met war

Den 5. dito is by ons op de Reede ghekomen den Vice-Admirael / den wel ken zedert den 20. Novembris lest leden / dat wy uyt de Baye de S. Helena t'ze le gingen / van ons verdwaelt was geweest.

Den 6. dito heeft den Generael den Hooch-boodtsman / ende de Cock van Pinasse ghedeporteert van hare Officien / ter saken van sekere insolentie / en moetwillicheden / by de selve tot verscheyden reysen voorgestelt / ende andere hare plaetsen geordonneert.

Den 7. dito is by raet / ende advijs van 't Collegie Willem Iansz. Capite van de Pinasse / geordonneert te gaen op den Vice-Admirael / om aldaer ne fens den Persoon van Rem Corneliszz. te bedienen het Ampt van Stuyrma schap / in de plaetse te succederen / als Capiteyn den Commies Cornelis Spec ende als Schipper Mattheus Smit, vermits Ioos van Breen is ghegaen op d Vice-Admirael / in plaets van Cornelis Specx; ende dat ter cause alsoo by voornoemde Collegie hier vooren geresolveert / is / met onse Schepen te zeyl by Noorden Madagascar, naer de Eylanden Comora, alsoo den voorsz. Matthe Smit de selve Voyagie voor desen eertijts gedaen heeft / eñ aldaer best bekent i want daer wert geresolveert / dat de Jagt voor zeylē most / om dē cours te sett want den voorseyden Mattheus Smit was voor principael Piloot mede ghegae

Den 8, 9, 10, 11, 12, 13, dito hebben wy op de Reede leggende / middeler ti all

[..]lle onſe diligentie (ende devoir gedaen / van ons water inne te nemen / onſe [..]loepe op te maecken: ende on e Schepen te verſien/ ende ſchoon te maecken; [..]eeſt oock den Generael onder tuſſchen / alſoo wy noch geene Beeſten verno[..]en en hadden / tot defferente reyſen volck te landewaerts in-gheſonden / om [..]dien ſy eenige Wilden / oft haerder wooningen konnen ontdecken/ te beſien/ [..]nde onderſoecken / oft zyſe hadden konnen verwillighen / dat ſy ons eenighe [..]eeſten te koop gebracht hadden / dan alſoo telcker reyſe wederomme gekeert [..]jn / ſonder yet anders te hebben konnen ontdecken/ oft verneemen/ heeft [..]en Gheneral ter oorſake van dien / den 14. dito de Jacht met een del volcks [..]eſonden naer Iſla d'Elizabeth, met hen nemende alle gereetſchap/ ſo van ſout/ [..]oxhoofden / ende anderſins/ omme de Conijnen; Piguins, ende andere voghe[..]n/ die ſy aldaer ſouden mogen vangen ende doodtſlaen / naer behooren te ac[..]ommoderen/om deſelve te beter goet te houdē/alle het welke aldus gedaen zijn[..]/ſijn alſo wederomme gekeert/waer mede wy ons hebben moeten contenterē/ [..]de te vreden ſtellen/by faulte van andere beeſten te hadden moghen bekomen.

Den 14. dito des nachts is aen onſe Tenten allarm geweeſt/ ter cauſe van [..]eckere Negros, oft Wilden die van de Schilt-wachte ontrent de Tente ont[..]eckt werden / waeromme ons volck hen terſtont in deffentie geſtelt / ende de[..]ſe vervolcht hebben / dan de voorſchreven Wilden de vluchte nemende / zijn [..]nder yet anders te hebben willen attenteeren wederomme gekeert. 1601. Decemb.

Den 22. dito is den Generael ghevaren aen alle de Schepen ende het volck [..]eneraelijck tot wel doen vermaent / hen lieden tot dien eynde doende den Ar[..]ickel brief te vooren leſen / ende thoonende zijne brieven/ ende commiſſien/ van [..]in Excelentie ondertekent / op dat niemant daer naer ignorantie en ſoude [..]ebben te pretenderen : Heeft oock ceſamentlijck doen overleveren ſoo aen [..] Capiteyn van de Jacht Cornelis Specx, den Schipper Matheus Smidt, [..]s oock aen den Stuerman Willem Ianſſz. ende Ioos van Breen, elck een in't [..]articulier zijne inſtructie/om hen dien volghende te reguleren.

Alſoo onſe reyſe lanck teghenſpoedich viel / ſoo dede onſe Generael dit naer[..]lgende veerſken ſtellen.

Nu't ſoo is,, en weſen moet,, waerom ghequelt,
't Is ghewis,, den Heere goet,, diet al beſtelt.

Deſe Bay, legghende op 34. graden 4. minuten / ende ontrent 15. mijlen by [..]oorden de Capo de bon Eſperance, is van onſen Generael ghenaemt de Tafel-[..]y, by comparatie van eenen hoogen Bergh / boven plat/ ende vierkant ghe[..]ck een tafel / hem 9. oft 10. mijlen in de Zee vertoonende/ waer by men de [..]oorſz. Baye is bekennende. Ende oock die Schepen / die hen daer komen ver[..]rſchen / daer onder ghemeynichlijck te Reede komen/ deſe Baye is ſeer be[..]aem voor alle Schepen om te reden / want ſy dicht onder lant ſetten konnen/ [..]t op vier vadem waters/ ſonder veel onweder of ſtorm van winden ſubjeckt [..]zijn / waer door ſy eenighe perijckelen ſouden ſtaen te verwachten. Ontrent [..]i half mijle van de Baye Ooſtwaerts van de Cabo bon de Eſperance ſtreckt [..]i kreke/ oft Riviere te landewaerts in / by onſen Generael genaemt Rio de [..]ckquelinæ. alwaer wy een goede partye viſch gevangen hebben / zijnde een [..]tſoen als Carpers / van ſeer excellente ſmaecke/ langs deſe kuſte waeyen in [..]ſen tijt/ te weten/ in Octob. Novemb. en Decemb. geſtadige Zuyden winden/ [..]t alſulcke furie / ende ſo kout gelijck in Nederlant de Noord-ooſte winden. Aengaende het landt van de Caep de Bona Eſperance, is een ſeer geſont/ ende ghe-

Beſchryvinge van de Tafel-bay, hier is een goede Reede ontrent een halve mijle van deſe Baye Ooſtwaerts van de *Capo bone Eſperance.* 1601. Decemb.

De Caep van Eſperance is

1601. Decemb. feer bequaem om bewoont te worden. Hier vint men de Herten en de Reeden met Kudden.

getempert landt/seer bequaem/ende nut om bewoont te worden/ende om alle hande vruchten te winnen/ende hoe-wel het wat Bergachtich/ende heuvelachtich schijnt te wesen/is daer beneffens wederom verciert/met seer schoone/ en groote vallehen / groen bewasschen / met kruyden van seer goede reucke / en veel groene Bosschagien/oft Boskens/alwaer men de Herten/ende Reeden m kudden siet gaen weyden/ende vermeyen/alles seer plaisant/ ende geneuchlij om t'aenschouwen. Is behalven desen oock begaeft met goet water/komen van het geberchte lancx de Revierkens/dicht by de strant in Zee geloopen/oo van beesten/als Ossen/ende Schapen. Belangende het volck vande voorsey Capo de bon Esperance,zijn geluë van koleur/gelijck Molaten/seer diffoorm v aensicht/middelbaer van stature teer/ ende magher van lichaem/ maer seer sn in't loopen/hebbende een seer vreemde spraecke klockende gelijck als Calicoe sche Haenen/hare kleederen zijn vellen van Herten/ oft andere wilde Ghedie ten/ mantel wijs ghemaeckt.

Een klockende spraecke.

Den 23. dito zijn wy in Gods name vande Tafel Bay t'zeyle gegaen/ende den middach gearriveert onder het voorsz Eylant Isla de Cornelia, ende alda neer geset hebbende/ zijn generalijck met alle de Boots na lant toegevaren/ waer wy een memorie/oft advijs op eenen staeck ghesset hebben/ inhoudende name van het selve Eylant/ende een ander vijf mijlen Noordewaerts gelege waer van hier voren mentie gemaeckt is. Hebben oock op t voorsz. Eylant I de Cornelia geset een koppel Conijnen/oft Steendasch/gebrocht van Isla de E zabeth,om daer te genereren/ende te vermenichvuldigen/voorts soo hebben w aldaer doot geslagen een menichte van Pinguins,mitsgaders geschoten/ende g vangen 7. ofte 8 Schapen.

Tafel baey onder Isla de Cornelia.

Den 24. dito hebben wy den Vice-Admirael uyt ons gesicht verloren / en is alsoo van ons verdwaelt/dies tot den 26. dito smiddaegs/ontrent het voo Eylant Isla de Cornelia blijven laveren/ende 'tselve af/ende aen gehouden/ond hope/ende om te besien/ oft den Vice-Admirael wederom soude ghekomen zij dan den selven niet vernemende/alsoo wy eenen Westelijcken wint ghekregh hebben/hebben wy onsen cours naer de Capo bon Esperance toegeset/want on niet diende te laveren/midts onse Reede van vele stucken t'samen ghelast wa ende den selven nacht gezeylt by de Capo bon Esperance, alwaer wederom tw van onse wangen ghebroken zijn.

Den 27. is ons gheopenbaert de Capo de bon Esperance, ende hebben vern men twee Fransche Schepen van S. Malo, waer van Generael / oft Admira was Monsieur le Berdeliere, ende den Vice-Admirael Monf. le Connestable Vitre,ende den Piloot Mayor,Wouter Willekens,sijnde een Nederlander,de wel ke ghesproken hebbende/ hebben met ons hunnen cours gheset.

Fransche Catholijcken in Annabon komende om Misse te hooren, werden van de Portugesen doodt gheslaghen.

Den selfden dito alsoo onsen Generael seer begheerich was met de voo Franschen eens volkomentlijck te spreken/verhopende vande selve eenige nie we tijdinge te vernemen / is met den Capiteyn Cornelis Specx aen boort gev ren/waer teghen de voorsz Franschen ons tsanderdaechs wederom zijn kom besoecken/ende alsoo malkander alle vrientschap ghetoont. Wy hebben van Franschen vernomen/datse in Annabon oock zijn geweest/alwaer hen ghetoo werden sommige graven/daer haer dooden in lagen/seyden dat sy geschoten w ren van drie Schepen Flamincos. Dese Fransoysen van S. Malo meynd daer heel vry te wesen/ter oorsaecke sy Papist waren/ en quamender aen lan om Misse te hooren/ 'twelck sy klaechden hen qualijck vergaen was/ want Portugesen sloegen sommige van hun doot/ende namen eenige gevangen/die

moest

ieſten met groot rantſoen vry maken/ ende daer voor betalen duyſent Croonen/ 1602.
t noch veel andere ware / dit is de kortoſije die de Franſche Catholijcken ont- Ianuarius.
ghen.
Den 1. Ianuar. Aengeſien de Franſchen gereſolveert waren by Ooſten Mada-
car, oft het Eylandt Laurenzo om te loopen / ende daeromme eenen anderen
ırs aen te ſetten/ zijn met alle vrientſchap van malkanderen geſcheyden/ ende
o een yegelijc zijnen cours gegaen. Wy en dienden niet langer by de Franſen te
ven/ om oorſaecke / wy ons volck maer drie pont broodts ter weeck en gaven/
e alle thien daghen maer een kanne Wijn: Op de Franſche Schepen ſtonden
Tonnen open/ende een yegelijck mocht daer uyt halen/ ſoo veel Broodt hem lu-
/den Stock-viſch die ghekoockt werdt/ſmeten ſom over boort/oock hadden ſy
weken drie kannen Wijn/ende dit en mochten wy niet volghen/ om ten leſten
en ghebreck te hebben.
Den 4. ende 5. dito zijn / lancks het landt genaemt Tierra de Natalo gevaren/ Tierra de
aer wy gevonden hebben ſeer ſtercke ſtroomen uyt den n. o. Ditlant is ghe- Natalo
mt Tierra de Natalo, ende is een ſchoon/groen/ ende ſlecht lant/ hem boven de heeft ſterc-
ynen vande ſtrant in zee vertoonende/ende voorts te landewaert in is het wat ke Stroo-
gher/ alſoo datmen meeſtendeel dobbel landt is ſiende/ deſe kuſte langhs/ ſoo men.
ſchijnt/ ſietmen vele kleyne Rievierkens/ legghende ontrent een myle/oft an-
half van malkanderen / ſonder nochtans eenighe merckelijcke in-hammen/
hoecken / ofte Clippen te ſien / alhier hebben wy oock bevonden ſeer ſtercke
omen uyt den n. o. loopende/ om den Zuytweſten/met alſulcke furie/ ende ge-
t / dat wy de ſelve voor de wint ſoo veel als het Schip / ende kiel verdraghen
de/niet en hebben moghen doodt zeylen/oft wederſtaen/het welcke ongeloofſe-
 weſen ſoude/indien wy't ſelve by experientie niet bevonden en hadden/waer-
ne hier oock een ſeer hol water gaet/ ſoo wanneer het eenichſins is wayende/
at de Zee ter ſake vande voorſeyde ſtroomen / ſeer kort op malkanderen loo-
/ waer door de Schepen dickmaels in groot perijckel ſtaen / van daer door
tweldicht te worden.
Den 6.7.8.9.10.11. dito ſijn lancks het landt geſeylt/ met meerder verlies/als
gaende/ midts de gheweldighe ſtroomen.
Den 12. dito alſo wy/als voorē zeylende lancx het lant Tierra de Natallo, alreede
n cours naer de kuſte van Monopotappe, oft Madagos de Auro, ende om van
na de Cape de S, Maria, aen het eylant I'ſles de Vacques te zeylen ingeſet had-
/om op eenige vande voorſz plaetſen indien wy van malkanderen te verſteken
men/ſo volgende den Zeynt-brief van den Heer Balthazar de Moucheron, als
 d'Inſtructie hier voren den vijfden Octobris Anno 1601. by het generael
egie beſloten/ d'een den anderen te verwachten/ hadden den tijdt in de voorſz
uctie genomineert/ſo iſt nochtans/als dat wy mits de onverwinnelijke ſtroo-
/de welcke als hier voren verhaelt is/ met zeylen niet en konden wederſtaen/
e niet en hebben konnen effectueren/niet teghenſtaende wy alle ons uyterſte
ir daer toe gedaen hebben/waeromme geforſeert zijn geweeſt/ om de voorſz
men te ontwijcken /de Zee te verkieſen/ eñ onſen cours recht na Madagaſcar
ſetten/om van daer te ſeylen naer de Eylandē van Comora, alwaer wy mal-
eren oock volgende de voorſchreven Inſtructie/ende by faulte van malkan-
n inde voorſchreven plaetſe te vinden/ beſcheyden hebben te verwachten.
en 13.14. dito hebben wy het landt noch al af/en aen gehouden/met hope dat
de ſtromen noch ſouden moghen verlaten / om te komen op de geordonneerde
ſe.

Den

1602. Ianuarius. Den 16.17. dito alsoo wy gheen verlichtinghe van stroomen en hebben kon vernemen/zijn volgende onse voorsz resolutie van den 12. dito 't Zee gheloopen

Den 20. dito hebben wy onse groote Stenge van boven neder ghesteylt.

Den 25. dito alsoo wy de hoochte van het Eylandt S Laurenzo, ofte Madagas ghehadt hebben/ heeft den Generael doen versamen alle de Stuerlieden/ende deselve geconsuleert/ende op alles wel/ende rijpelick ghelet hebbende/is by ge rael advijs vande voornoemde Stuerlieden geresolveert te zeylen boven de B zos de Indæa, te weten tusschen de voorsz Bayzos, ende Madagascar, alsoo sy be den met den presentelicken wint daer ruym boven te konnen komen / ende by dien den wint contrarie werde / ende men van cours wilde veranderen / soo so den Admirael by daghe de groene vlagge laten wayen/ ende by nachte drie vie opsetten / tot waerschouwinghe van ons Jacht/ ende Sloupe / om henlieden volgende te reguleeren/alle het welcke in effecte alsoo naer gekomen is/want windt op/ den selven 25. dito verandert/ ende contrarie geworden is/ waerom wy ons cours verandert/ ende Noort-west inghestelt hebben/ om alsoo beneden voorsz Bayzos de Judæa, te weten tusschen de Bayzos, ende het vaste landt Sof te zeylen.

Den 29. dito hebben wy onse Sloepe met volck toeghemaeckt/ende de selve alle nootlicke provisie soo van mondt-kosten/ammunitie/ende anders seer wel sien/om daer mede het landt lancks de Riviere upt/ende in te loopen/ende alom te vernemen/soo vande gelegenthept des landts/ende volckeren/als oock/oft aldaer vry exces soude moghen hebben omme te handelen/ tot dien eynde het een Instructie mede gevende/om hen indien sy van ons quamen te versteken/ volghende te reguleren.

Februarius. Den eersten ende tweeden Februarij zijn wy ghearriveert op de bancke va kuste van Soffala op 33. ende 32. vademen.

Dit landt gheeft van hem in Zee een lieffelicken reuck. Den 2. dito zijn wy het landt met eenen lieffelicken reucke ghewaer ghewo sonder 't selve nochtans te siene/ dan wel 2. oft 3. uren daer naer/ op 15. vade waters/alwaer wy den selven dito op den avondt met Godts hulpe ghearri zijn / namentlijck op de kuste van het Coninckrijck van Soffala, ende hebben't daer ontrent een mijle van't landt geset op 7. vademen waters/op de hoochte 18 ¾ graden.

Dito als voren/alsoo wy 't aldaer neer geset hadden/ hebben ons de Negros volck van't landt terstont by vieren/ en roocken teecken ghedaen/ waeromme tot andere wederteecken onse vlagghen laten wayen/ende een stuck afghescho hebben.

Den 3. dito alsoo die van't landt met vieren ghecontinueert hebben / heeft Generael de Sloupe derwaerts ghesonden / alwaer sy met de Negros, ofte vo van't lant/zijnde 9. ofte 10. in't getale gesproken hebben/ende hebben haer by t kenen / als oock by sommighe stucken Ysers / ende andere monsteren van Co manschap te kennen ghegeven/dat wy met haer wilden handelen/waer op sy o soo sy best konden met sommige Portugesche woorden / ende teecken wederom remonstreerden/dat aldaer niet te handelen en was/dan wel 5. ofte 6. mylen v der / als namentlijck inde Revière van Quama, alwaer Portugesen waren / e van alles genoech te handelen was/ haer Aldea was ghenaemt Mourdou, sij ontrent 5. mijlen by Zuyden Quama.

Den selven dito des nachts ist een groot onweder gheweest van wint/ reg donder ende blixem/waer door onse Jacht twee Anckers verloren/ende de D ghe vande Sloupe door ghegaen is.

Den 4. dito zijn wy in Godts name t'zeyle gegaen/ende onsen cours lancx de 1602.
[...]ste na de voorseyde Riviere van Quama ingeset/waer voren wy den selven dito Februar.
den avont ghearriveert zijn/ ende ontrent een mijle van't lant op $6\frac{1}{2}$. vadem
[w]aters gheset hebben/ waer naer wy onse Sloepe naer de voorsz. Riviere ghe-
[ze]nden hebben/ om haer van alles volkomentlijck te informeren/ende ons daer
[v]er het rapport te doen / dan zijn door de groote berninghe niet wederom aen
[b]ort ghekomen.

Den selven dito des avondts alsoo het sterck heeft begost te wayen/zijn onse
[An]ckers midts den slijckachtigen gront door gegaen/ ende wy waren in groot
[p]erijckel van op de Bancken / ofte droochte te drijven / waerom wy midts den
[do]nckeren avont alle deligentie/ende devoir ghedaen hebben/ om het aldaer te
[h]ouden totten morgenstont/tot welcken eynde wy onse Cabels wel 150. vadem
[g]eviert/de Anckers gheschopt ende onse Stenghen doorschoten hebben.

Den 5. dito hebben wy wederom onse Anckers gelicht/ende preparatie ghe-
[m]aeckt om t'zeyle te gaen/maer alsó wy de Focke vellende by de wint om moe-
[te]n/zijn bykans door de berninghe op de droochte van twee en een half vadem
[w]aters ghedreven/alsoo dat wy in groot dangier stonden/ van lijf ende goet te
[ver]liesen/dan onse Heere God heeft ons daer van wonderlijck willen bewaren/
[daer]omme hy altijt gelooft ende gedanckt moet zijn/ende sijn alsó twee oft drie
[mij]len voorder geseylt/tot op negen ende een halve vadem waters/alwaer wy't
[wa]eromme neder ghesett hebben/ om ons Jacht/ ende Sloupe te verwachten/
[e]n alsoo onse Anckers als voren anderwerf sijn door gegaen / sijn ghefortceert
[den] 6. dito van daer wederom t'zeyl te gaen / ende onsen cours z. o. Zeewaerts Goede
[t]e setten/tot op 13. vademen waters/alwaer wy seer goede Ancker-gront ge- Ancker
[vo]nden hebben / ende daeromme wederom ten Ancker gekomen tot den 7. dito/ gront op
[e]n wy onder zeyl sijnde/de Jachte wederomme gewaer geworden sijn/ sonder 13 vade-
[nie]tans de Sloupe te vernemen / ende hebben alsoo ons cours voor windt en men.
[str]oom o. n. o. ingheset naer d'Eylanden Primeras.

[H]et Coninckrijck van Soffala is ghelegen tusschen twee Rivieren Manice,en Beschrij-
[Qu]ama,lancx de kuste vande Zee/waer van het hooft is Soffala, op een Eylant vinge van't
[va]nde selve Riviere leggende/het geheele landt den name ghevende. Voorts in Koninck-
[Soff]ala sijn maer eenige Factoors vande Portugesen, maer in Quama hebben sy rijck Soffa-
[een] stercke/alwaer den geheelen handel vande kuste van Soffala is. Het is een la.
[seer] leech landt/sonder eenighe berghen/dan wel bosschagien van seer leech ghe- Quama,
[bo]mte/dit landt konden wy wel eer riecken als sien/door den lieffelicken reuck den Portu-
[die] wy (zijnde noch wel 7. mijlen t'Zeewaerts) daer van vernamen / het volck gesen on-
[van] dit lant sijn al Swerten/ seer sterck/ende kloeck van persoon/ de Portugesen derworpen
[ond]erdanich sijnde/gelijck sy ons 'tselve by Portugesche woorden verklaerden/
[Hare] wapenen sijn Boghen/ende Asagayen/dese Custe lancks is het over al vol
[dro]chten/tot de Reviere Quama,ende isser over al eenen slijckachtighen gront/
[end]e een seer troubel water/door de harde stroomen/het welcke wy 2. mijlen by
[Ri]vieren Quama eerst ghewaer werden.

[D]e Reviere van Quama,volgende het schrijven van Ian Huygen,van Linscho-
[ten h]eeft haren oorspronck uyt het lack Zagire,waer uyt den Nilus oock haren
[oors]pronck heeft/alwaer groote handelinge valt van Gout/Yvoir/Amber ende
[des]gelijcken/het welck vande wilden ghevonden wort/vermangelende sulcks
[om] Lijnwaet/zijde/Cattoen/ ende andere waren; het volck van't Landt/sijn
[a]l Swarten/en Mahomettanen. Tusschen dese Reviere Quama,en de Reviere
Manice, waer van hier voren verhaelt is / streckt hem het Coninckrijcke

1602. Februarius van Monopotappe, alwaer na opinie van diversche Histori-schrijvers / Salo[mon]
het Gout/ende Yvoir heeft doen halen; het welck oock niet en schijnt onw[a]-
achtig te wesen / want wy hebben by diversche vernomen/ die vande Come[...]
daer handelen/datter binnen haer lant veel steden/ ende gebouwen zijn/ ghel[...]
wy selfs een deel gesien hebben.

Den selfden dito met eenen doorgaenden wint ghepasseert voor by de Rio [...]
Senary, ende de dry Eylanden l'Isles Primeras, met resolutie van daer voo[r]
recht naer' Lisles d' Angoras toe te zeylen / maer is ons 't selve belet door ee[n]
geweldigen storm / die ons op den avont overvallen heeft / waeromme wy [...]
selven nacht sonder zeylen o. aengedreven hebben.

Den 8.9.10. dito heeft den storm gecontinueert/met alsulcke furie van w[...]
ende regē/datter geen volck in't Schip en was die diergelijckē oyt gesien h[...]
den/hoe wel daer personen waren die 20. ja 25. Jaren/ende meer continuelic[...]
ter Zee gevaren hadden/want het seer schrickelik/eñ vreeslik/om sien was/ [...]
wat furie/ende gewelt van wint/het water/oft regen dry dagen gedurende [...]
den Hemel was vallende/den welken het volck met alsulcken snellichept/ e[...]
kracht in't aensicht/ ende beenen alomme daer sy naeckt waren/ sulcke torm[...]
te/ende pijne aengedaen heeft/ als/oft sy met roeden gegeesselt geweest hadd[...]
het was ook schromelijcken om sien/ met wat verbolgenthept/ eñ beroerte h[...]
de Zee ontsteecken heeft/dewelk met den wint alsulck schrickelijk gelupt w[...]
makende/dat het volck digt by malkanderē staende d'een den anderen niet m[...]
verstaen konde/dan oft sy doof geweest haddē/met wat furie haer de baren [...]
Zee ook verheven hebben/dewelcke sonder cesseeren also over het Schip ges[...]
ten quamen/dat het volck nacht/ende dach aende Pompe staen moesten/om [...]
Schip bovē 'twater te houdē/ dit noch niet al genoeg sijnde eñ 't gene ons m[...]
ste achterdencken gemaekt heeft/om ons met een ootmoedelik biddē tot sterv[...]
te bereyden/ende God een salige Ziele op te offeren/is geweest/dat den Spie[...]
achter van ons Schip door het gewelt der baren bykans ingeslagen waer/ [...]
het welfsel/eñ de inhouten vande Hechtbalcken alrede heel ontset/ een deel da[...]
van in stucken gesmeten/eñ een deel van ons Broot nat geworden was; wa[...]
omme niet tegenstaende alle devoir/ende neerstighept dat daer toegedaen w[...]
de/om alles te remedieren/apparent warē om van de Zee tot allen stondē ov[...]
weldicht / ende ingeswellicht te worden/ indien ons God door sijn barmhert[...]
hept so wonderlijckē niet bewaert en hadde/daer voor wy hem alle de dagē o[...]
levens niet genoech en konnen looven / ende dancken. Zijn dan also 3. ende e[...]
halve etmael op Gods genade sonder seyl/recht beneden Iuan de Nova, boven [...]
Baixos de Iudea, na de banck van Madagascar op 't periculooste vande werel[t]
tot op 20. graden Zuydt oost/ende Zuydt oost ten zuyden aengedreven.

Den 11. dito heeft het weder wat begost te stillen ende de Sonne wederc[...]
geopenbaert/ also dat wy wederom begost hebben zeyle te maecken / Godt [...]
Heere zy gelooft/ende gedanckt / die ons uyt alsulcke dangier/ ende noot v[er]-
lost heeft.

Den 17. dito zijn ons ontrent den middach geopenbaert eenige der Eyland[en]
van Comora, op een vande welcke wy naer toe geseylt zijn/ende also wy op d[en]
avont op ontrent een mijle daer by ghearriveert zijn/hebben wy by het lant g[e]-
vonden 60. vademen diepte/waeromme wy ons Anckers laten toegaen hebbe[n]
maer/aleer't selve wel gevoeglicken heeft konnen geschieden/zijn vanden gro[nt]
gedreven/also het eenen afgaenden gront was/ hoe wel daer wel 250. vadem[...]
Cabel-tou uyt waren/ waeromme wy wederom t' Zeewaerts hebben moet[en]
keere

eren/ ende het voorsz. Eylant laverende af/ en d' aen houden/ tot dat ons 1602. Februarius
odt eenen bequaemen wint soude mogen verleenen.
Den 18. dito zijnde twee/ ofte drye mijlen t'Zeewaerts/hebben wy onder het
oorsz. Eylant een zeyltgen vernomen/ presumeerden dat het onse Chaloupe
oeste wesen/ gelijck wy/so wanneer sy ontrent den middag aen ons boort ge-
riveert is/'t selve met der daet bevonden hebben/ achterlatende twee perso-
n/ als namentlijck den Stierman/ Iurien Steyl, ende Lodewijck de Vogel, die
yde in de Rivière van Quama, waer van hier voren mentie gemaeckt is/vande
rtugesen gevangen sijn geweest/ alwaer den Generael de voorsz. Chaloupe
n 4. dito voorleden gesonden hadde/ ende aldaer hadde moeten laten/ als hier
ren geseyt is/ter sake vande quade Ancker-gront/die wy aldaer vonden/als
ck door den geweldigen storm/ waer van wy middeler tijt overvallen wer-
n/waeromme wy van haer behoudenisse oock grotelijcx twijfelden/ vermoe-
nde dat sy haer ter Zee souden begeven hebben/maer het en heeft onsen Heere
od noch niet belieft/gelijck het selve by effecte gebleken heeft/dat Godt desel-
die nu waren als Vader-loose kinderen/als haren Stierman verloren heb-
nde/seer wonderlick heeft willen bewaren/ als deselve geleydende door mid-
len ende behulp des voorsz. Stiermans instrumenten/ ende gereetschap/ter
etsen daerse begeerden te wesen/ waerom wy al t' samen d' een/ als d' an-
r/ seer verblijt waren/ ende den Almoghenden Godt altijt ghelooft/ ende
edanckt moet wesen. Sy waeren in de Rivière Quama vijf daghen/ ende
er quamen dickwils Canoen aende Chaloup met eenige ververſinge/ seyden
i dat den Stierman weder soude komen/dan sy en gavender geen geloof: So
est het quaet weder over was/sijnse vertrocken/ komende ontrent de Prime-
, siende een groote Bercke dan sy en dorsten die niet aen tasten/ midts haer
yne macht.
Den 19. ende 20. dito hebben wy het Eylant als voren af/ende aen gehouden/
e sijn den 21. gearriveert onder het voorsz. Eylant Mulaly, alwaer wy op
intich vademen ten Ancker ghekomen zijn/ tot dat ons Godt bequaemen
nt soude mogen verleenen/om voorder in te loopen.
Den selven dito hebben wy ons Boot met het Trecknet naer lant toegeson-
i/ om Vis te vangen/ daer toe geen bequame plaetse vindende/zijn wyders in
open/ende hebben onse Chaloupe daer gesien/die over drie dagen was ghe-
den door den Generael/ om te sien/ oft wy met die van't Landt mochten in
entschap handelen/daer van sy ons tijdinge brachten/dat wy daer vryelijck
chten komen/ tot teecken van dien/brachten diversche ververſinge.
Den 21 dito is met onse Schuyt aen boort gekomen eenen Tolck/met sommi-
Dienaren/ofte Edelen van den Coninck/brochten eenen Os/ende ander ver-
singe/welcke haer rijckelijck betaelt werde/ ende zijn alſo (eenige ypzenaen
rt gebleven hebbende) wederom na Lant gegaen/ den Generael heeft hen
samen vereert met diversche Glasen/ende andere frayicheyt/ oock mede ge-
de voor den Koninck/ende Capiteyn/ twee groote schoone Glasen Koppen.
Den 23. dito sijn wy noch buyten blijven leggen.
Den 24. dito hebben wy ons Anckers gelicht/ende sijn binnen gelopen/ op
tich vademen/seer goeden gront/ende bequame reede.
Den 25. dito is den Tolck wederom aen boort ghekomen/ende hem wert be-
lt van diversche ververſinge/die wy van hem ontfangen hadden.
Den 26. dito heeft den Generael een kiste met alderleye koopmanschappe/ en-
ommige staven Ysers aen lant doen voeren/ ten huyse vanden Capiteyn/om

1602. Februar. hem te tonen/dat wy hem versekerden te willen betalen/van't gene hy ons so
mogen leveren/want de Turcken, ende Moren hebben den aert vande Ioden, d
se niet geerne vertrouwen; den selven dach heeft den Capiteyn Mertman, en
Hans Woutersz. met den Capiteyn van 't lant gehandelt van 25. Beesten/a
dat wy 5. ofte 6. mannen aen 't lant sonden/om een Tente te macken / alwa
men de Beesten slachte/ende in de pekel leyde.

Den selfden dito heeft den Generael ons Sloupe afgesonden naer Angova
ende Mayotte, om te vernemen na onse andere Schepen/ende/oft daer Rijs
be komen was/want op dit Eylant genen/oft weynig is.

Martius. Den 27. dito heeft den Generael wederom eenige vereeringe aenden Ca
teyn van't lant gesonden met meester Hans Trompetter, ende Erasmus Martsbe
ger, die hem de Musique deden hooren met diversche instrumenten / alwaer h
groot playsier in nam: desen Capiteyn van't lant want een ervaren man / i
veel in Arabien, ende andere plaetsen verkeert hadde/ ende dede Iaerlijks ee
ge reysen naer 't vaste lant/kost tamelijk Portugys spreken/ende hadde versta
van Instrumenten/want hy vraechde naer Claversinghels/ ende sonderling
nae een Hackebert. Den selven dach is des Coninckx Soon aen boordt g
komen / met veel Adels / ende twee Turcken / al t' samen braef ghekleedt
sijn Turcks/ met haer Tuylbanden / hy brocht mede Trommels / ende Sche
meyen / die groot geluyt maeckten / aen boort komende / wert van den Ger
rael met allen eeren onthaelt / ende voorder van allen Sucaten / Wijn / en
anders ghepresenteert / dan sy aten / oft droncken niet / midts dat in haer
vasten was / ende bleven aenhooren de Musique. Den Ghenerael heeft d
Coninckx Soon/ende oock voor de Coninginne zijn Moeder presenten gedae
van Spiegels / ende Snoeren / Amber / ende Christalijnen / oock desgelijcks a
alle die met hem waren / van boort gaende / wert hen ge-eert met ghelupt v
Trompetten/ende eenige schoten met Gheschut geschoten: de Coninginne li
ons eenen grooten Os vereeren met sommige Cabritten.

Den 28. dito wast schoon weder/ende ons volck waren aen Lant besich m
Beesten te slachten.

Den 1. 2. Martius, is den Generael aen Lant gevaren/geaccompaigneert m
diversche van ons volck/op't strant by de Tente latende eenig volck inde bo
om die vlot te houden/den Generael heeft Capiteyn Mertman, ende Hans Wo
tersz. Secretares boven in de Stadt gesonden/ met een versilverde Zabel/ se
fray gemaeckt / ende hebben die den Capiteyn van't lant vereert/ om hem in
vrientschap te onderhouden. Veel van ons volck als Capiteyn Mertman, en
den Secretaris versochten seer dat den Ghenerael mede boven in de stadt ga
soude / hem versekerende datter geen achterdencken van zwaricheyt en wa
doch den Generael en hadde genen lust daer toe. Den Capiteyn van't lant he
bende het present vande Zabel ontfangen / ende hoorende dat den Generael
strant was/so is hy met veel Adels / ende andere op strande ghekomen alda
heeft den Capiteyn onsen Generael willekom geheeten / bewijsende den and
ren alle courtoysie / den Capiteyn van 't landt met alle die by hem waren/ p
senteerde den Generael/ dat hy het Eylant vry soude gebruycken/ ende datt
alles tot sijnen dienst ware/ dat daer op was.

Den 3. 4. 5. dito is niet sonders gepasseert/als datse tot diversche reysen do
Hans Woutersz. ook de Capiteyn Mertman, den Generael hebben doen aense
gen/hem biddende inde Stad te willen komen/ om de Coninginne te willen b
soucken/ die aldaer gekomen was van d' ander sijde van 't landt / presenteer

aren Soon aen boort te seynden / indien hy eenich na dencken hadde. Dan 1602.
n Generael heeft se uytgestelt / met de beste excuse die hy mochte. Meert.
Den 6. dito is den Capiteyn van 't lant aen ons boort ghekomen / met vele
accompagneert / alle brave Mannen / op syn Turcx, ende Mahomettansche
yse ghekleet / heeft met onsen Generael veel discoursen ghehadt / hy verstont
m wel op de navigatie / begheerden dat wy hem onse Caerte souden thoo-
n / 't welck gheschiede / met een Globe / wist ons alle plaetsen te wysen van
ost-Indien, ende was wel bedreven in de roode Zee; alle courtoysie die wy
m wisten te doen / was de Musieck / want het noch in hare vasten was / ons
ederom andermael alle vriendtschap presenteerende; van boort varende /
hem alle eere geschiet van Trompetten / ende Metalen stucken af te schieten.
Den 7. 8. dito is onse Chaloupe van Mayotte, ende Angovan weder ghekeert /
n hebben van onsen Vice-Admirael / oft Jacht niet vernomen / aldaer en
as oock genen Rys te becomen.
Den 9. dito is den Generael aen 't lant gegaen in de water Bay, ende is al-
met den Capiteyn Mertman synder vieren voor de Stad gekomen / sonder dat
n Capiteyn van 't lant daer van geadverteert was / door de Stadt gaende /
ert hy aen gesproken van hunnen Paep / ofte Rabbi / om by den Capiteyn te
men dan excuseerdent / dat hy binnen eenen dach / ofte twee soude wederom
men / ende is alsoo de Stadt gepasseert / sonder ergens te vertoeven.
Den 15. 16. dito heeft den Capiteyn van 't lant begeert dat men hem de per-
nen soude seynden met de Instrumenten / die hem den Generael sondt / ende
tse daer twee daghen / ende eenen nacht / hy vereerde de Musikers met som-
ige Cattoenen-doecken / ende eenen kleynen Os.
Den 19. dito is aen boort ghestorven Pieter Iansz. Kock / en Claes Claeffz.
eylmaker / d' opinie is datse dese dootlijcke sieckte aen lant ghehaelt hebben /
oo dat sy daer langh gheweest / ende gheslapen hadden / want die van 't landt
agen selve over de ongesontheyt.
Den 21. dito hebben die van 't Lant wederom versocht / dat den Generael
n soude komen besoecken / dan hy stelden 't uyt / tot dat hunnen vasten gedaen
aer / want hy seyde geen playsier met hen te hebben / oft sy moesten oock eten;
drinkẽ / want also ons manier is; daer over sy lagtẽ / eñ hem te vrede stelden.
Den 22. dito is onse Sloepe weder gheleert / brengende geen tydinge van
se andere Schepen.
Den 23. dito heeft den Capiteyn van 't Landt ons gheadverteert / dat syn
lck aen d' ander syde van 't Lant een Schip gesien hadden.
Den 24. dito des morghens is ons geopenbaert een zeyl / waerinne wy seer
rblyt waren quam ontrent den middach by ons / ende was onse Pynasse / ge-
emt het Lam; God danckende dat wy hem wederom sagẽ / want wy alder-
vreese hadden / also sy indien groten storm van ons afgescheyden waren / eñ
as oock in Mayotte gheweest / maer niet vernomen vanden Vice-Admirael.
y hebben van hem vernomen / dat se naer den storm gekomen syn naer May-
e, hebben wel 20. mylen Zeewaerts een Canoy gevonden / waer in was ee-
n Inwoonder van Mayotte, zyn selvẽ daer in vast gemaect hebbende: syn an-
ergeselschap waren gebleven sy hebben de Man gesalveert / ende in Mayotte
brocht; eer sy noch in Mayotte quamen / hebbense gesien een grote Banguas, of-
Bercke, komende van 't vaste lant / eñ willende naer Madagascar, daer by ko-
nde / bevonden 't vol Molaten, ende anderen die Portugys spraken / sy heb-
n den Over-en by hen genomen vande voorsz. Banguas, daer uyt nemende 8.
t 9. baeltgens Rys / ende andere Catoenen doucken / die van 't vaste lant van

1602. Meert. Canbaya, ende Melinde komen/en gemaekt worden/sy hadden ook Portughese kleederen/ ende wapens/ dan door het hol water/ ende quaet weder / en kost de Banguas, niet voorder ondersoecken/ daer waren veel Slaven in/ die sy vo den om te vercopen / de Molaten, ofte halve Portugesen werden weder vry v lof gegeven naer hen Schip te gaen sonder datter yemant hinder gheschied Den selven dach is meteen en Donderslach hun groote Stenge/ ende Meer zeyle weggenomen/ ende den groten Mast van boven tot onder in veel stuck ghespleten/ alsoo dat sy met groote moeyte den Mast met veel wangen by d anderen gehouden hebben.

Den 25. dito is den Capiteyn van't lant aen de Pinasse gekomen/ eñ den C pitteyn Cornelis Specx willekom gehete hem aen presenterende alle vrientsch den Generael daer by sijnde/ wert wederom gebedē hen te komen besoeckē aen Lant/ met den voorsz. Specx, also hare Caresmo, oft Vasten uytgink/ soudē ga triumphe bedrijven op hunne maniere/ ende nu met den anderen eten/ ende dri ken : den Generael seyde soo het bequaem weder was/ ende hy ghelegenthey hadde / soude komen / dan en was van dier meyninge niet / verboot oock a Cornelis Specx, dat hy aen 't lant niet en soude gaen/ ende sijn volck so weyni als sy kosten niet/ tegenstaende datse ons alle vrientschap toonden / en seer v alomme mochten gaen veylen/ ende kopen wat wy van doen hadden/ waren alle Inwoonders seer wel onthaelt/ ende brachten den selven dach een Jon man weder aen boort/ die in 't Lant gaen lopen was/ door moetwilligheyt v wegen sijne luyerdije van 't Schip / om niet te wercken: alsoo wy ons alle dag klaer maeckten om onse Reyse te voorderen.

Den 26. dito liet ons den Capiteyn van 't lant weten/ datter noch een Sch gesien was / wy verhoopten dattet onse Vice-Admirael soude wesen : aend Capiteyn van 't lant wert versocht/ dat hy ons wilde toelaten in 't Bos een mast te houdē/ 't welk hy ons consenteerde/ ende volck bestelde/ om ons by 't B te brengen/ ende bequaemen wech te wijsen om den Mast by 't water te slepe

Den 27. 28. dito isser niet sonders gepasseert/ dan Capiteyn Mertman gehe dagē aen Lant zijnde/ om den Mast te vorderē/ wert altijt uytgestelt/ daer ov den Generael aen Mertman seyde/ datmen 't soude laten blijvē met de Mast/ w wisten wel Hout te halen daer wy den Mast met kosten wangen/ beval ook a Hans Wouterſen den Secretaris/ dat hy de Koopmanschappe van 't lant sou brengen/ alleynskens wat/ ende dat was wel over acht dagen te vooren bela maer den Capiteyn Mertman, ende Hans Wouterſen hadden te goeden opin van 't volck aen Landt / want sy seer onthaelt werden / ende niet anders a vrientschap van hun vernamen / waer by hen/ ende veel andere den Ghenera versocht wert aen 't Lant te komen/ dan den Generael antwoorden hun in pr sentie van de Stierlieden : die my vrientschap wil doen en persuadeert my ni aen lant te gaen: Sulcke propoosten / ende meer andere zijn dikwils voor des door den Generael aen hun geantwoort / als sy hem versochten om aen lant gaen / daer over eenige opentlijck seyden/ dat den Generael te veel onnoodig sorge hadde.

Den 30 dito is Mertman wederom naer lant gevaren. Aen 't lant zijnde hee den Boot wederom ghesonden / om meer volcx / ende liet weten dat een van Colcken met hem soude gaen/ naer het Bos / om den Mast te halen / dan kos niet wederom kerē voor 's anderdaechs. 's Avonts is Hans Wouterſz. den S cretaris weder an boort gekomen/ ende seyde dat hy 's morgens heel vroech o de strande moeste wesen/ aldaer soude een Beest gereet staen/ om dien dag vo

't scheep

scheeps volck te dooden / vande strant varende / zijn by hem ghekomen hunnen 1622.
iabbi/ofte Paep/met drie/ oft vier andere Edellieden/ende seyden hem/dat haren Meert.
Coninck inde Stadt komen soude / ende versochten daer over dat den Gheneracl
'sanderdaechs inde Stadt wilde komen/om met den Koninc van alles te spreken.
Den 31. dito des morgens alsoo het ghetijde bequaem wert om versch water te
alen/in een Bay/'twelck wy grotelijcks in ons Schip van doen hadden/om onse
eyse te vorderen / 't welck zijnde een half mijle vande Stadt/soo is de Chaloupe
iet elf mannen/hebbende in ses pijpen/na de voorsz. Bay gevaren/ende belasten
en Constapels Maet Ian van Oostende, dat hy sorghe soude dragen/de Chaloupe
ot te houden / ende soude stracks wederom aen boort komen / al soude hy maer
ie pijpen waters brengen/sulcks wert hem van den Generael openbaer/en over
pt belast/dat een yegelijck aenhoorden. Den Stuyrman Cornelis Ian sz, en ande-
met hem/versochten aen 't Lant te gaen/alsoo het Sondach was/om haer play-
er/ofte weynig affairen die sy daer te doen hadden/dan den Generael wildet haer
et consenteren/waer op gheantwoort wert: waerom souden wy niet gaen/daer
is geen perijckel/ ter selver uyre is Hans Wouterssz gekomen by den Generael/
gghende hy moeste naer strande gaen/alwaer een Beest soude ghereet staen/om
racks aen boort te brenghen/daer toe hy nam het Bootghen vande Pinasse/ met 3
te 4 Mannen/hem wert belast/dat hy aen 't Lant anders niet te doen en hadde/
in dat Beest te halen/ende dat hy stracx wederom soude keeren/ en geenen Rijs
plen/ alsoo dat hy boven inde Stadt niet te doen en hadde; ontrent den middagh
ende dat de Sloep / noch de boot niet van landt en quam / heeft den Gheneracl
ten schieten/tot twee diversche reysen toe/ ende de Vlagge op stekende/daer me-
teecken te doen/dat sijn volck aen boort souden komen/dan heeft niemandt ver-
men/ alsoo datter alderley vreese / ende naedencken was / dat ons volck aen
andt ghehouden mocht wesen / den gheheelen dach verwachtende / hebben nie-
andt vernomen/noch geenige Canoen van 't Landt/die anders alle dagen veel
n boort quamen / tegen den avondt saghen wy veel Mahomettanen op de strant
men/maeckten eenige maniere van loopen/als oft sy vreucht bedreven/alsoo dat
de Schepen dicht by den anderen korten / ende onse Boevenetten scheerden/
t Gheschut klaer maeckten / niet wetende wat die van 't Landt op ons voorder
ochten attenteren.

Den 1. April. Tot desen dach noch niet vernomen hoe 't met ons volck aen 't April.
it was/hebben een witte Vlagge laten uytsteecken/tot den 3. dito/dan niemant
heeft hem geopenbaert/ofte eenich teecken gedaen om ons te spreecken/hielden
e haer Canoen aen 't Landt/wy zijnde sonder Boot/ofte Schuyt/en kosten geen
esoeck doen/om met hen te spreken/niet teghenstaende dat wy alle ghereetschap
aeckten van onse Reede te kruyssschen/daer by sy sien mochten/ dat wy vertrec-
n wilden / om haer te eer te doen resolveren met ons te komen spreecken/
sy eenichsins den wil hadden / dan niemandt en quam / soo dat den
heneracl / met Capiteyn Specx, ende de Stuerlieden goedt vonden haer Anc-
s te lichten / ende t' Zee te gaen. In 't uytvaren hadden wy moghen komen
een plaetse/ ghenaemt Visschers-dorp, daer wel twee hondert huysen stonden/
e veel Coques boomen/al waer wy met de Schepen dicht by kosten ten Ancker
men/ende gevoechlijk volck aen lant setten/ die 'er genoeg waren/ende dat pre-
teerden aen 't Lant te swemmen/ende een Canoe te halen/van die 'er op 't strant
en/alsoo dat wy kosten meester ghenoech zijn/ van 't voorsz. Dorp/want al het
ck was er uyt gevlucht/ dan den Generael en vondet niet goet/ hen eenighe vy-
schap te bewijsen/ niet tegenstaende zy ons volck daer soo ontroulijck hielden/

1602. April.

voor alle vrientschap / ende trou aen hen bewesen / want niemandt / kleene / o
groot heeft in 't minsten met die van 't lant eenich verschil gehadt/alsoo dat w
noch hoopten/dat ons volck weder aen boort souden moghen komen/ dan he
ben blijven laveren ontrent het lant tot den 5. dito des avondts/siende dat d
van 't lant niet en quamen om ons te spreecken/ ende wy tijt verloren/ soo we
ghereſolveert naer Mayotte te gaen/desghelijcks aen die van Angovan, daer
Coninginne woont/die Overste is van alle die vier Eylandē van Comora, we
ke sijn Angasiza, Mulaly, Angovan en Mayotte. Aldus by 't lant af/en aen houde
de/is de Pijnasse den vierden dito des nachts van ons geloopen/met een goet/
bequaem weder/so dat wy niet anders konden denckē/oft is met wille geschi
Den 6.7.8. ende 9. dito hebben wy met groote moeyte ghelaveert meest in
wint/tot op de Reede van Mayotte, alwaer wy ten Ancker quamen / ende zy
stracx naer een kleyn Eylandeken gevaren met ons nieu bootgen / dat wy in
Schip gemaeckt hadden/alsoo wy eenen tocht waters gehaelt hebben/zijn v
den anderen dach het Eylant naerder gekomen met ons Schip/ eñ zijn wed
om water gevaren/ondertusschen is ons Tou ontwee ghevijlt op den scherp
gront/die aldaer is; also dat wy dien dach noch andere Anckers moesten lat
toegaen/ende het Bootgen gebruycken/ om eenighe Trossen/ ende Cabel-tou
uyt te brengen aen de boey-reep/ om ons Ancker te lichten daer van de tou gh
vijlt was. Desen dach maecktent wat rou weder/ende ook den nacht/den wi
zijnde N. oostelijk op 't lant/also dat wy in groot perijckel waren/ende alle m
groote vreese / want onse tweede Ancker was de Tou oock des nachts me
afgevijlt/ also dat wy het derde Ancker moesten laten toegaen/ ende lagen s
na met het achter-Schip inde brandinghe/ofte droochte/ende Klippen/die h
met een leegh water seer wel openbaren/ hoe wel/ daer wy gheanckert lagh
was het seven vademen op 't leechste water.
Den 11. dito gaf Godt de Heere eenen bequamen wint van 't Lant/also d
wy onse Anckers alle drie aen boort kregē /maer de Cabels seer ontrampenee
so dat God de Heere ons genadelijck uyt een merckelijcke swaricheyt/ eñ no
heeft geholpen/ ende quamen alsoo 't Zee met een halve vloedt/ over veel Kl
pen/ende ongelijcke droochten/ die wy in 't inkomē niet hadden gewaer gew
den. Allen den tijt die wy in Mayotte lagen/is niet een Canoe ons komen besi
oft die van 't Landt deden geen teecken dat wy by hen souden komen / datse
ander tijden wel gedaen hadden/eñ selve aen boort quamen/als noch onlanc
aen onse Chaloupe/ende de Pinasse geschiedt is/datse seer vry altijdt aen bo
quamen : siende datter niemant oock van lande quam / hebben wy niet dor
bestaen by hen te gaen / want ons bootgen kleen was / ende wy weynich v
volck/zijnde maer 25. persoonen/waer onder eenighe waren/dat gheen bevai
volck en was/daer en boven wel 10. krancken/die meest plat inde Koy lagh
Den 12. dito was den wint sterk van den Westen/den Generael hadde ge
solveert/den voorgaenden avont met de Stierluyden na Angovan te gaen/eñ
sien naer onse Pinasse/ende van daer naer Mulaly, om andermael te sien/eñ pr
ven/oft wy eenige van ons volc mochten wederom bekomen/eñ/oft die van A
govan haddē willen aen ons boort komen/op dat wy haddē mogen doen we
aen de Coninginne/het ongelijk/dat haer volck ons in Mulaly gedaen hadd
Den voorgaenden nacht maecktent eenige buyen/also dat de Meers-zeyl in
nomen moesten worden/waer over eenige murmureerden/eñ seyden/dat wy n
en hoorden aldus aen alle landen te loopen / eñ het Schip in perijckel te stell
also wy swack van volck waren/qualijck anckers kosten lichten/ ende in qu

we

eder de Zeylen qualijcken konden inkrijgen/ende regeeren. Den Generael die 1602. April.
ern gesien hadde/dat men andermael hadde mogen versoecken in Angovan, eñ
ulaly, om ons volck weder te krijgen/siende den Westelijcken wint die heel con-
arie was / om dese voornoemde plaetse aen te doen / heeft teghens den middach
yde de Stuerlieden/ met alle het volck op het verdeck aenghesproken/ eerst vra-
nde de Stuerlieden/oft sy middelen saghen om na Mulaly te komen/ waer op sy
rticulier antwoorden/ datter gheen middel en was/ soo langh den Westelijcken
int continueerden/also datse alligeerden dat men den stroom tegens hadde/ ende
ch wel 12. oft 16. mylen inde wint/daer beneffens oock segghende/dat het niet
raden was op alle Reeden te loopen met soo weynich gesont volcks/ende dat al-
ede ghenoech/ ende dickwils versocht was/ soo in Mulaly, als in Mayotte, ende
tter niemant en quam/om ons te spreecken/alsoo dat wy maer meerder swaric-
ydts te verwachten en hadden / ende waren nu oock voor Angovan beneden de
eede/dan vernamen gheen Canoen, die anders op ander tijden ghenoegh van 't
ant komen/ also dat geheel gedespereert werdt vande hoope van ons volck we-
r te bekomen/soo datter niet en diende meer tijdts versuymt/also wy oock wey-
ch van water/ende branthout versien waren/ want in Mayotte en mochten wy
s niet versien om de quade Reede/als voren verhaelt/daer ons God den Heere
t hulp/oock kregen wy dagelijcx meer siecken; de andere Officieren/ eñ Boots-
sellen waren van deselve meyninge als boven by de Stuerlieden verhaelt/ende
legeerden deselve reden/alsoo dat den Generael/ hun allen tot ghetuyghen riep/
t in alles versocht is/'t gene mogelijck was om ons volck wederom te krijgen/
welcke zy bekenden/ende naermaels geen reproche en soude konnen geschieden/
die aen 't Lant gevangen waren/ofte andere. Also is t'samenderhant gheresol-
eert / onse Reyse te vorderen / naer d'ordre by de Heeren Reeders gegeven/ ende
soo werdt in Godts name den schoot geviert/ende setten onsen cours Noorden/
de N. ten Oosten aen. Op den avont is den windt weder wat gezuylijckt / al-
o werden de halsen weder toegeset met gemeene resolutie naer Mulaly, om te ver-
ecken/ oft wy 't hadden moghen bezeylen/ dan seer korts daer na werdt het stil/
de de wint wederom West/ so dat ten laetsten onsen cours voortginge/ verhoo-
nde de Heere sal ons volck te hulpe komen/die aen 't lant gehouden werden/ eñ
n goede verlossinge geven; want die van 't Lant en hebben geen actie/also daer
yt yemandt van de haren een helder verkort was / dies hebben wy moeten met
oote droefheyt/ende herten leed ons volck beswaert aen lant laten/ welcke wa-
n inde Chaloupe elf mannen/ende in den Boot twaelf/ die naer 't Bos gevaren
aren om den Mast / ende noch een kleyn Bootjen daer den Secretaris in was
et zijn vyven/om den Os op strant te halen/dus datter t'samen 28. Mannen ge-
even zijn/ alle van 't kloeckste volck.

Den 16. dito stierf Hans Keeringh van Antwerpen.

Den 25. dito zijn wy de Linie Equinoctiael ghepasseert voor de 4. reyse / by de
ste van Melinde.

Den 27. dito sterf Robert den Timmerman.

Den 23. May zijn wy ghekomen op de hoochte van neghe ende een halve graet
r na voor Cochien, op de custe van Malabre , vreesende dat wy eenighen storm
ochten krijgen / ende alsoo op een leger wal vervallen/ hebben wy weder wat
uydelijker aen gegaen/om de Capo de Camorin te bezeylen/de welcke wy sagen
n 26. dito; 't was leech Lant met eenen ronden heuvel / wy merckten een teec-
n van vele cleyne swarten Meukens met witte Hoofkens/ende hebbẽ also on-
n cours geset naer Ponto de Galle, den hoeck van 't Eylant Celon, die wy sagen

 den

1602. Mav. Nota. Hier vertoont hem het Eyland Celon.

den 28. dito/ende zijn alsoo voorder lanckx het Lant van Celon gezeylt/ende sagen de eerste/ende tweede drooghte/die passeerende den 29. ende hadden alomme goeden gront van ontrent twintich vademen / zijn alsoo gheseylt naer de Riviere van Matecalo, dan eerst siende eenen Inham/daer een Riviere scheen te wesen/ liepen daer na toe/by 't Landt komende den 30. dito soo sagen wy/datter gheen Rivier en was/dan bevonden een groote Bosschagie van Coquos Boomen/ende sagen een Dorp / waer inne stondt een Pagode: Ten Ancker aldaer komende / ende onse Schuyt na Lant seyndende/zijn die van 't Lant met een Canoe ons volck komende spreken/ende wy hun vragende naer Matecalo, seyden ons/ dattet noch Noordelijcker was /wisten ons oock te noemen Capelle de Frerro, wy schoncken haer eenige Messen/sy beloofden ons 's anderdaechs volck te doen/om ons te Matecalo te brengen/'twelck geschieden den 31. dito/ ende lieten eenen Man over Landt gaen nae Matecalo, om den Coninck te spreken/welcke genaemt is Dermuts Iangadare. Den selven avont quamen wy op de Reede van Matecalo,'twelck eenen Inham is / alwaer sy vele Schepen bouwen; ende den Koninck heeft syn Stadt een mijle van daer/wy en hebben geen Riviere vernomen/als noch wel ses mylen voorder / ende is een Riviere seer drooch / daer qualijck 5. ofte 6. voeten waters is.

Iunius. Den eersten Iunij quamen sommige Indianen aen boort/welcke natie syn Cingales, mede brengende eenen Tolck/die Portugijs koste spreken: seyden ons datse Peper/ende Caneel genoech hadden/ende dat den Modeliar, synde Capiteyn vanden Coninck/aen 't lant was/begeerende dat den Generael aen 't Lant soude komen/om met hem te spreken/alsoo is ter selver tijdt weder gekeert onsen Man/die wy by den Coninck ghesonden hadden/ ende brocht ons de selve tijdinghe/ datter Peper / ende Caneel ghenoech was: den Coninck hadde hem oock wel onthaelt/ ende getracteert/de Cingales met hunnen Tolck/werden vereert met fraye Glasen/ende andere frayigheyt/ende voeren alsoo weder na 't Lant.

De Oliphanten nemen een man, ende setten die op hen rugh. Den 2. dito ginck den Generael aen 't lant met drie/ofte vier Mannen/alwaer vijf Oliphanten gereet stonden/de welcke vele ceremonie deden met knielen/ ende oock sommige met haren snuyt namen een Man / ende setten die selfs op haer lijf/ dese Oliphanten syn seer subtijl / ende wonder in alles wel afghericht. Dese Oliphanten van Celon worden de verstandichste van heel Indien gehouden. Den Generael komende by den voorsz. Modeliar, wert wel ontfangen/ende ghetracteert/ beloofde des anderen daechs te komen / om den Coninck te Matecalo te gaen besoecken.

Den 3. dito is den Generael wederom aen lant gegaen met diversche presenten/ om den Coninck te vereeren/nam sekere Musikers/die op diversche instrumenten kosten spelen met hem/ondertusschen isser een Canoe, aen boort gekomen met een Edelman/komende ses/ofte acht mylen vanden Noort, versoeckende dat wy met ons Schip wilden daer komen/dan die van Matecalo waren daer seer tegen/alsoo dat elck een ons socht te trecken/ om proffijt daer van te ghenieten.

Den 4. dito liet ons den Generael schriftelijck weten dat hy met den Coninck op de strande soude komen.

Den 5. dito is den Generael weder nae strant ghekomen/des Avonts met den Coninck/die geaccompaigneert was met wel 1000. mannen/al gewapent. Den Ghenerael kreech licentie om aen boort te komen / de welcke ons vertelde /wat hem wedervaren was. Eerst te Matecalo komende/ wert hy ingehaelt van eenige principaelste Heeren/ende wert voor den Coninck gebracht/die een Guarde hadde van meer / als van ses hondert mannen met haer bloote wapenen inde handt/

Den Generael wort vande principaelste

ende

ende den Coninck selfs met een bloot sweert staende/ hiet den Gheneraeل wille- 1602.
kom / die hem daer gaf diversche presenten; daer na de Musique / ende ander Iunius.
Instrumenten gehoort hebbende/ (dat den Coninck wel contenteerde /) heeft Heeren
den Generael doen brengen in't huys van sijnen Modeliar, alwaer hy met sijne van Mate-
Dienaers wel getracteert wert. Des anderē daechs wert den Generael gebo- calo inge-
den in zijn logement te blijvē met sijn volck/tegens den avont wert hy voor den haelt.
Coninck ghebracht / alwaer hem sterck opgelept wert dat hy een Portugees
was/ ende met grote moeyte heeft hy hen anders doen verstaen/also dat weder
sijn vryheyt kreegh alomme te mogen gaen / so dat des anderen daechs aen't
boort is gekomen/ als boven verhaelt; dien avont aen boort blijvende / heeft
ondertusschen met ander presenten den Coninck onderhouden/ende andere per-
sonen aen landt gesonden/soeckende hem met alle vrientschap/ ende geschenc-
ken te tracteeren/op dat hy mocht sijn laedinge bekomen die hem den Koninck
beloofde in 15. dagen te geven.

Den 6 dito is den Generael des morgens weder aen lant gevaren by den Co-
ninck/die hem by de strant onthielde/eñ kreeg alle uren meer volcx met wapenē
by hem / het versoecken van onsen Generael was al om ladinge. Den Coninck
met grote beloftē seyde/dat hy in vijf dagen de meeste helft soude hebben/eñ soli-
citeerden seer datment Schip soude lossen/ende de goederen aen 't lant brengen/
daer was veel volcx/ ende Oliphanten gesonden / om de ladinge te halen/ oock
wert door den Modeliar geeyscht het Schip op de strant te brengen/ gelijck sy
hunne Schepen doen. Dit onbehoorlik versoeck vanden Modeliar maeckte on-
sen Generael een groot naerdenckē/dat hun saken op bedrog lagē. Ook so ver-
nam den Generael door eenige Mooren, ende Turcken,die daer handelen/datter
genen Peper/oft weynich was want sy daer genen handel mede en doen/ alsoo
dat den Generael al consenteerden wat sy eyschten/ende begeerden/ 't Schip op
strande te brengen/daer toe eyschende volck/eñ eenen Piloot, die sy hem mede ga-
ven/dan den Generael mocht maer alleen gaen/so eyschtē sy vier andere Portu-
gesen in plaets daer tegens/den Generael andermael sustineerden/dat hy/noch
sijn volck geen Portugesen en waren/maer Zelanders, doch verwilligden datter
drie van sijn volck aen lant blevē/alsoo voer den Generael na boort met elf Cin-
gales,die an boort hebbende/versocht hy dat se met moestē helpen eenige vaten/
ende packen verleggen/daer toe sy beneden in't ruym quamen/daer zijnde heeft
hy den Rooster toe doen legghen / ende deselve beneden doen houden / nam den
Tolck met andere Cingales, eñ toonden hen veel kostelijke goederē eñ seyde gaet
naer Lant met twee andere mannen/Cingales, ende vertelt den Conink dat ick
de acht mannen sal houdē/tot dat hy mijn volck aen boort sent/ook vertelt hem
van de goederen die gy-lieden gesien hebt/ dewelcke voor den Coninck zijn/dan
hy moeste Peper/ende Caneel senden/ ook schreef den Generael eenen Brief aen
den Coninck/hem vermanende/dat hy hem van quade raet-gevers soude wach-
ten/so hy Caneel/ ende Peper hadde/wy hadden goets genoech om hem te beta-
len. D' Oorsaecke dat hy de acht mannen aen boort hielde/ was om dat se so on-
wetende geeyscht hadden 't Schip/ende goederen aen t Landt te brengen/son-
der datmen daer eenighe apparentie sach van Peper / oft Caneel / om te beta-
len / oock datmen hem / ende sijn volck voor Portugesen aensagh / daer door
men lichtelijck oorsaeck soude nemen/ de goederen aen 't land zijnde/ te confis-
queren / ende soo den Coninck beliefde vorder te handelen met oprechtigheyt/
hy wilde den Cooninck gheerne met alle eerbiedinghe / ende vriendtschap /
contentement in alles doen / met desen Brief sondt den Gheneraeل ander-
mael

1602. Iunius. mael eenighe presenten / die altijts hoopten Caneel / ende Peper te bekomen. Voorder soo liet den Generael alle de Vlaggen/ende standers waeyen/ ende het Gheschut ter eeren van den Coninck rondtom af schieten / dat hem meer vervaerden/ als vereerden.

Den selfden dito heeft den Coninck een Canoe gesonden met den Tolck/daer seer vele verversinge in was/van Herten vleesch/ Hoenderen / Boter ende andere Fruyten / ende liet den Generael aenbieden / dat hy zijn Landt alomme mocht gebruycken : Oock quamen onse drie Mannen weder aen boort / versoeckende dat wy niet vertrecken souden / noch veranderen van plaetse / hy soude onse ladinge beschicken / presenteerde altijt tot verseeckeringe drie / ofte vier mannen aen boort te laten van zijn Cingales, excuseerden het misverstandt van 't Schip/ende goederen aen 't lant te brengen / ende dat datmen hem tijd wilde vergunnen/ hy dede den Peper vergaderen/ doch 't was al bedroch.

Den 7. dito sont den Koninck een monster van Peper / dat hy seer dier loofden / oock sommich Was/ dan den Generael en wilde om soo luttel niet bieden/ noch gheen koop maecken.

Den 8. dito vertrock den Koninck van strant / alsoo hy sach dat sijnen aenslach niet lucken en wilde.

Den 9. dito haelden wy water/ ende ander verversinghe van 't lant ende vernamen door andere die Portugijs spraken/dat den Koninck van Matecalo onder tribuyt sat vande Portugesen.

Den 10. dito heeft den Generael gesonden twee mannen aen den Koninck/die beloofde so wy hen tijt wilden geven/oft hy ons aen ladinge soude helpen: Segge andermael dat hy 't wiste te weghe te brengen / dan moeste by den grooten Koninck gehaelt worden/daer toe hy eenich volck derwaerts soude senden/met een van onse Commiesen. Den Generael dese antwoorde hoorende/resolveerden selfs te gaen / also hy vernam datter eenen anderen grooten Koninck van Candy was/eyschte van den Konink van Matecalo 5 personen in ostagie/die den Konink sont/te weten 3 van zijn Raetsheeren Panneka, en 2. andere Capiteynē/met noch 2 andere personen : Also quamender weder Oliphanten op de strant. Den Generael ginck den Koninck van Matecalo spreken / die hem ontraden niet an Candy te gaen/also den wech verde/en moeyelijck was/des geresolveert werdt/ datmen een Commies derwaerts soude senden/ met diversche presenten.

Den 15. dito quam den Generael weder aen boort ende dewijle dat men den tijt verbeyden moest van de wederkomste des gesonden Commis / soo ruylden wy alle daghen veel Gesteenten van Robijn, Balays, Toupas, Baccan, Garnaden, Spinnellen, Iacinten, Saffieren, wit ende blaeu/ Olias, de Guattes ende Crystal, so dat wy een tamelijcke partije by een kregen / het meeste dat ons koste / was de geschencken diemen geven moest aen den Koninck van Matecalo, om licentie van handelen te hebben/ de Gesteenten zijn van kleynder weerden/doch wy gaven weynich daer voor.

Iulius. Den 3. Julii is den Commies weder ghekeert vanden Koninck van Candy, met twee sijner Agenten oock Brieven aen den Gheneraael / met gheschencken van goude Ringen/ ende andere groote pijlen/ genaemt Segonsios, den voorsz. Koninck liet aenbieden door sijn brieven/ende Agenten Gonsael Roderigos, ende Melchior Rebecca, alle vrientschap / ende ladinghe / die hy vermocht; versoeckende dat den Generael hem wilde komen versoecken in sijn Coninckliicke Hof Candy. Den selven avont is ghekomen Guion le fort met sijn boot / waer door groote blijschap was ; want het Schip den Ram was nu sints den 24 Decemb.

van

van ons versteken by de Capo bon Esperance, also wert daer t'samen geresolveert/ 1602.
dat den Generael soude vertrecken na den grooten Koninck/als ook door oorsake Iulius.
hy sulcke last hadde vande Heeren sijne Reeders/den voornoemden Conink te gaen
spreken/presenterende Brieve van sijn Exce. en de vrientschap van sijne vrienden/
ende vyant van zijne vyanden. Alsoo is den Generael vertrocken den 6. Julij, met
hem nemende diversche presenten / ende gheaccompaigneert met thien mannen/
waer onder waren eenighe die op Instrumenten speelden/den Generael niet ont-
siende den verren wech / ende groote moeyte. Den Ram komende ten ancker by
den Admirael/zijnder ter eeren vande Agenten des Koninckx eenighe schoten ghe-
schoten / den Constapel schietende meer als hem belast was / is door 't overladen
van een stuck dat bersten ghequetst / daer hy van storf. Den Vice-Admirael/ het
Schip den Ram, is geweest inde Baye S. Augustijn, in't Eylant Madagascar, heb-
bende eenen storm ghehadt / waer door sy haren Mast /en Bouch-spriet verloren
hadden/in groot perijckele van lijf/Schip en goet/desen storm was ter selver tijt/
als wy door quaet weder vande kuste van Soffala moesten. Yder een vertelden de
perijckelen/die haer wedervaren sijn/ zedert den tijt dat wy van een versteke wa-
ren/sulcx dat wy Godt niet genoech dancken en konden/van soo menichmael ons
bewaert te hebben. Inde voorsz. Bay waren oock twee Fransche Schepen van St.
Malo, die oock seer ontramponeert waren. Allen den tijt dewijle den Generael uyt
was/hebben wy ons ververst/en't Schip den Ram versien/ondertusschē ruylende
noch wat Gesteentē, ooc de Sloupe afgesondē naer eenige andere plaetsen/om be-
ter Reede te soecken/dan en vondē geen beter als hier voor de Baye vanMatecalo.

Den 28. dito quam den Generael weder aen boort vanden Conink van Candy,
ende liet twee daghen reysens Capiteyn Iongherhelt achter/ die door siechte/ende
vermoeptheyt niet volgen en koste/liet hem drie Oliphanten/ende ses mannen/om
over wech te helpen / de welcke oock is ghearriveert den lesten dito : vorder wat
hem wedervaeren is/in't reysen naer Candy , oock inde Stadt / ende Hof des Co-
ninck ende op 't weder keeren/ sal hier nae volghen.

Den Generael vertreckende na Candy, is gekomen by den Conink van Mate-
calo, die hem feestelijc onthaelde/met de Agenten van Candy, vereerende den Ge-
nerael met goude Ringen/dede bestellen Oliphanten/Volck Pallenkens/om hem/
ende zijn goederen te draghen/oock eenich van zijn volck die niet gaen en kosten/
dit Convoy dede hy doen/tot in't lant vanden ouden Coninc/alomme waer sy qua-
men/werden sy wel getracteert/sonder yet daer voor te betalen: In't Lant vanden
ouden Coninck komende/ is haer den Modeliar met Pijpen/ ende trommelen ge-
moet/die haer brochte in een Aldea, alwaer sy wel getracteert werden/de Camer/
en slaep-plaetse met witte kleederen behangen sijnde/ 'twelck een vande grootste
eere is/diemen daer in't lant van Celon doet. Den Generael vereerde den ouden
Coninck met eenige presenten/ als oock synen Modeliar, ende sont een man by den
voorsz. Coninck / den welcken versocht / dat den Generael hem in't weder keeren
wilde komen besoecken/presenterende so hy wilde op een andermael aen sijn kuste/
ofte strant komen/hem soude alle vrientschap wedervarē. Den Generael vorder
treckende/is met Volck/goedt/ende Pallinckens ghedragen tot de Aldea, van een
Coninginne / zijnde twee mijlen van daer. Dese Coninginne is de Dochter van-
den voorsz. ouden Coninck / ende nu een van de Vrouwen vanden Coninck van
Candy, die haer dese Aldea in gegeven heeft/dan sy was vertrocken nae Vintana,
alwaer wy des anderen daechs zijn gekomen : ontrent de Stadt Vintana, soo zijn De Stadt Vintana.
ons teghen ghekomen wel ses Modeliars , gheaccompaigneert met veel volckx/
Pijpen/ trommels/ horens/ ende ander instrumenten/ den Ghenerael vereerende/
ende

1602. Iulius. ende brachten hem in de Stadt alwaer hy ghebrocht wert in sijn logement/ welck oock met wit laken behangen was. Vertoefden aldaer twee nachten/aldaer was de voorschreven Coninginne/die den Generael dede aenseggen/ dat sy verlanghde hem te sien/ ende presenteerde /soo hy wederom door haer Landt reysde/dat alles soude eysschen/ wat hy van doen hadde. Dese Stadt Vintana, is ghelegen op de Reviere van Trinquamale,daer worden schoone Galeyen gemaeckt/ende Champans/tot dienste des Coninckx van Candy,is ghelegen neghen mijlen vande Zee/ ende te Lande van Matacalo,een en twintich mijlen : Van Sigales twee Duytsche mijlen/ende neghen van Candy. Inde Stadt Vintana,is een groote Pagode, der voedt is in 't ronde hondert dertich passen/seer frap/ende hooch/is al wit/ende boven vergult/in maniere van een Piramide/ doch onder opgaende ovaelwijs/ boven op een spitse vierkant/dan sijn noch meer andere Pagoden, oock een Klooster, waer in Monicken sijn/gekleet met geele kleederen/ ende gaen langhs de straten met groote Sombareros,sommighe hebben Slaven by hun/die de Sombareros draghen/ende hun dienen/ sijn kael afgeschoren in manieren als de Monicken hier te Lande/alleen datmen geen Cruyn en siet/gaen oock met Paternosters inde hant prevelende/oft lesende/worden in groote eere gehouden/ende sijn vry van wercken ende alle andere lasten / haer Clooster is in maniere als onse Cloosters hier te lande/met haere Gaelderijen ommeganghen/ende veele particuliere Capellen/de welcke vergult sijn/waer in staen vele figuren van Mans/ en Vrou personen/die sy seggen heyliglijck geleeft te hebben: Dese gesneden figueren staen verciert met silvere vergulde kleederen/werden dach/ende nacht met lampen/en wassen keerssen vereert/staen op Outaren daer groote Candelaers sijn/ die gehouden worden van naeckte gesneden kinderen/inde voorsz. Capellen komen dese Monicken alle uyren hare Gebeden/ende getijden lesen/aldaer sijnde/ hebbe ick haer hare Feeste sien houden /ende hare processie langhs de Stadt sien gaen / den oppersten Abt, oft Proost sit op eenen Oliphant/ bekleet met silver/ ende gout/ houdt eenen Gouden staf boven sijn hooft/ met beyde sijn handen vast. Voor hem gaen in ordre andere Monicken/met veel gespel van horens/trompetten/simbels/geclanc van bellen/ende beckens/dat altemael seer goedt accoort gheeft/ veel lampen/ende torssen worden daer mede gedragen/ende volgen veel Mans/Vrouwen/ende Dochters. De fraeyste Dochters eer de processie uytgaet / ende weder in komt / maken wonderlick veel konsten met danssen / sijn al met de naeckte lijven boven bloot / de armen/handen ende ooren half met goudt/ende gesteenten verciert/onder hebben sy frap geborduerde kleeren/dese lieden sietmen dagelijcks voor de Pagoden,ende inde Capelle Sombayo doen /'t welck is plat om leech op d'aerde te vallen / op staende de handen t'samen by een houdende boven 't hooft; alsoo doende haer gebeden. Die dese dingen vande Monicken/Cloosteren/ende processien wel aensiet/ soude moeten oordeelen / dat onse Monicken haer meeste Ceremonie van dese Heydenen geleert hebben/oock hebben sy de maniere/ haer Afgoden met bloemen te vercieren/ die alom aen de wegen staen/sommige aen Boomen/ende andere in gemetste mosirgaters/ ghelijck de Jesuiten het Marien-beelt alom doen stellen.

De Riviere Trinquamale.

Indiaensch Monicken.

De Beelden werden mede in dit Landt met barnende Keerssen gelicht als in 't Pausdom.

Van Vintana vertreckende/zijn ghekomen in de Aldea des Conincks Soon/alwaer ons alle goet tractement gedaen wert/zijnde op eenen dach reysens by Candy. Alhier heeft den Coninck sijn eygen Pallenkin gesonden/met seeckere Oliphanten/alwaer den Generael liet wederom keeren de ander Pallenkins/ ende het ander volck van Vintana; dese Pallenkin vanden Coninck was heerlijck / met vergulde kleederen toe gherust /ende alle uyren sont hy volck met victualie / fruyten/ ende wijn / die hy in Candy selfs doet planten / ende is soo goeden stercken Wijn/

als/

als/ of hy in Portugael ghewaſſen waer. Ontrent de Stadt Candy komende/ by een Rivière/daer moeſte den Generael vertoeven/ende was gheaccompaigneert met vele Heeren Modeliers, welcke ſijn Capiteynen. Een uyre daer vertoeft hebbende/heeft den Coninck geſonden ſijnen opperſten Modelier, Emanuel Dios, met veel andere Portugeſen, die alle de ooren opgeſneden ſijn/dienende den voornoemden Coninck. Aldaer werdt onſe Generael ontfangen/ende wert alſoo geaccompaigneert nae de Stadt Candy, met wel duyſent ghewapende Soldaten van alle natien/ ſoo Turcken, Mooren, Singales, Cafferos, ende verloochende Portugeſen, by haer hebbende acht vliegende Vaendelen (waer onder eenige waren/die ſy onlangs de Portugeſen afgenomen hadden) gelept. In't inhalen waſſer veel gelupt van alle vreemde Inſtrumenten/ onder alle waren daer veel Schermeyen/ ende Sackpijpen/ die met goede ordre eenighe Muſijck-ſtucken ſpeelden. Alſoo werdt onſen Generael in ſijn logement ghevoert/ voor by het Hof vanden Coninck / alwaer men groote Triumphe dede met ſchieten. Den Generael was geaccompaigneert met Capiteyn Iongherhelt van Vliſſingen, drie Trompetters voor hem/ende een die de banderolle/ofte Princen vlagge droech/hadde noch by hem vier andere Dienaers/daer wert oock gedragen een ſijde Spaenſchen ofte Portugaelſche vlagge al ſlepende/die den Coninck vereert wert/ waer tegen den Koninck een ander Portugaelſche vlagge gaf/ die ſy van de Portugeſen genomen hadden. In 't logement komende/ was alles beſtelt/ ende ghereet ghemaeckt/ niet op zijn Singales, maer op zijn Portuges, ende Emanuel Dios, met andere Portugeſen bleven den Generael geſelſchap houden; des na-middaechs ſont den Koninck 3. peerden met haer ſadels toegeruſt/ende begeerden van den Generael/ dat hy by hem ſoude komen; die alſoo tot den Koninck gegaen is/met nemende eenige preſenten/ na dien den Koninck hem ontfangen hadde/zijn de preſenten op een taphijt gelepdt/den Coninck in witte kleederen gekleet ſijnde/ is opgeſtaen/ende toonende de voornoemde preſenten ſijnen jonghen Prins/ende Princes/is met den Generael langhs de Zael gaen wandelen/ſommighe propooſten met den anderen hebbende/heeft den Coninck den Ghenerael eyndelijcke licentie ghegheven/om naer ſijn logement te gaen; ſeyde / morghen ſullen wy weder ſpreken/gaet/ende ruſt/ want ick weet dat ghy moede gherepſt zijt / eer den Ghenerael vertrock / dede ghy ſijne Muſicijns ſpeelen / tot groot contentement van den Koninck / in 't vertrecken ſpeelden alle de Schermeyen / Trompetten / ende Sack-pijpen. Des anderen daechs heeft den Koninck den Ghenerael wederom ſijne Peerden ghesonden / ende te Hove doen komen / alwaer hy wederom feeſtelijck onthaelt werdt. Den Koninck met hem ſpreeckende vande negotie weghen den Caneel/ende Peper/ſo en begeerde den Ghenerael niet te accorderen tot den prijs / die den Koninck eyſchten / des lieten ſy 't ſpreken van negotie ſtaen/ ende quamen in ander diſcourſen. Den Generael willende afſcheyt vanden Koninck nemen / ſoo vraechde den Koninck wat hy daer voor gheven wilde / den Ghenerael antwoorden dat hy om den Peper/ oft Caneel daer niet ghekomen en was / maer alleenlick om 't bevel van ſijn Excellentie te doen / dat was den Koninck aen te bieden de vriendtſchap van weghen ſijn Princelicke Excellentie / ende ſoo hy aſſiſtentie van doen hadde / hem die ſoude ſenden teghens de Portugeſen ſijne vyanden; dit den Koninck aenhoorende vertelden 't aen alle ſijne Heeren / die met groot contentement ſulcks in danck aen namen. Den Koninck nam den Ghenerael in ſijn armen / ende hief hem op/ſegghende alle den Peper/ende Caneel/die ick veerdich hebbe/is u ghegeven / 't welck weynich was/ ende mochte in Hollandt, de waerde weſen/ van ontrent 3000. pondt Vlaems/ excuſerende/ dat wy hem ſubijt over quamen/ als uyt den 1602. Iulius.

1602. Julius. den Hemel gevallen/also dat hy geenen Caneel/ofte Peper gereet hadde/ want
hy noyt syn dagen daer mede gehandelt hadde/ eñ oock niemandt en mocht den
Caneel plucken/ja selfs dedese vernielē/om syn vyanden de Portugesen, dat diese
niet en souden komen trecken; ende voor ons daer langer tyt te blyven/kost niet
geschieden/mits den grooten regen/dat oorsake was/ datter genen Caneel kost
ghetrocken worden/ oock dat den Mosson uyt den oosten begost/ waer mede wy
op leger wal voor Marecalo lagen. Tusschen den Koninck/ende onsen Generael
zyn alle dagen veel discourssen geweest; de Koninck dede alle de wapenen/welck
waren de Harnassen/Morlioens/ eñ andere/ die sy van de Portugesen genomen
hadden/aenden Generael toonen/oock alle syn Pagoden, die veel/eñ kostelyc zyn/
met gesneden figuren/meer als vier ofte vyf duysent/sommige so hooch als ma=
sten/waer toe expresse Torens gemaeckt zyn/seer kostelyc/eñ konstich gevrocht
van schoonen steen/heel verwelft/ende vergult ja dat hy schier te boven gaet in
fray gebou zynder Pagoden de Pauselycke kercke. Den Generael dit al gesien
hebbende/is weder tot den Koninck gekeert/die hem vraechden wat hem van=
de Pagoden dochte/antwoorden/dat hy liever levende personagien sag/als doo=
de figueren/die nergens dienst doen kosten. Den Konink vraegden hem/oft onse
Pagoden waren ghelyck de Portugesche met beelden verciert / noemende Maria,
Petro, Paulo, ende andere/eñ/oft wy oock aen Christum geloofden. Den Generael
antwoorde/dat wy Christenen waren waerachtich/ende niet Pauselik Room=
sche Christenen/ghelyck de Portugesen, oock wilde hy berecht wesen/wat wy in
onse kercke hadden. Toonden hem de blooten muer/maer dat wy in onse herten
hadden den waerachtigen God/die hemel/ende aerde/ ende ons allen geschapen
hadde. Den Koninck vraechden andermael/oft onsen God niet sterven en koste/
waer op hem heerlic bewys gedaen wert/ dat geen sterffelick mensch kost God=
delick wesen/ende seyden hem opentlick/ dat syne figueren te vergheefs waren/
alsose altemael syn van verstorven personen/ook wert hem opentlyk vermaent/
dat hy niet op syne Pagoden soude staen/maer op God/die alles geschapē heeft/
't welck den Koninck wel verstonde/ende toonde syn Palleys/ende Stadt/seyde
dit heeft/my Godt al gegeven/beklaechden/dat syn Singales soo gierich waren/
sonder conscientie/dat sy't al stelen/ende nemen datse verborghen doen konnen/
daer op den Generael antwoorden/dat wy niet verborghen en kosten doen/ofte
God inden hemel kost het sien/eñ wat hy hier niet en strafte/soude hier namaels
niet ongestraft blyven. Den Coninck dit wel verstaende/gaf een schoon reden/
ende sprack/'tis waer/want sulcx alsmen saeyt/ salmen maeyen : daer syn meer
propoosten gheschiedt hier te lanck om te verhalen. Des anderen daeghs heeft
den Coninck weder de Paerden gesonden/ ende den Generael in syn Hof te gast
doen komen met al zyn volk/in een groote Zael/die alom met Tapitserie bekleet
was/alwaer veel Spaensche stoelen/ende een Tafel ghestelt was/ daer 't alles
opgherichт werdt/op de Christenen maniere/ ende met veel Musyck/ende ander
Spel vereert. Den Generael heeft den Coninck vereert met het conterfeytsel
van syn Pr. Excell. sittende te Paerde in volle Harnas/ in forme/ ende groote
van 't paert/ende persoon/daer by den slach geschiet in Vlaenderen Ao. 1600. den
2. Julij, 't welck den Coninck wonderlyck aenghenaem was/ hem wert vertelt
de maniere van dese batalie/oock de gelegentheyt van onse vereenighde Neder=
landen/ende hoe de Heeren Ghenerale Staten onder 't beleyt van syn Pr. Ex=
cell. de oorloge tegens den Coninck van Portugael, ende Castilien voerden. Den
Generael was 5. dagen by den Conink/meest den tyt. Den Conink was nim=
mermeer versaet te vragē/de conditiē/gelegentheyt/eñ de maniere van onse lan=
den;

den; heeft het pourtraict van zijn Excell. in sijn kamer doen hanghen / dat daer 1602.
gestadich in sijn ghesichte blijft / den Generael wert gebrocht in de Camer vande Iulius.
Coninginne / daer sy sadt met hare kinderen / de Prins / ende Princes / al ghekleet
op der Christenen maniere / den Koninck den Generael toonende dese voorsz per-
sonagien 't welck een groote eere / ende faveur is. Ende sprack: siet ick / mijn Co-
ninginne / Prins / ende Princes sullen op hare schouderen de steenen / kalck / ende
anders helpen draghen / soo de Heeren Staten / ende sijn Pr. Excellentie believen
hier in mijn Lant een Casteel te komen maken / sullen mogen daer toe sulcke plaet-
se / haven / ofte Baye kiesen / als hun sal geraden vinden. Heeft tot dien eynde di-
versche brieven aen onsen Generael ghegeven / ende hem ghemaeckt sijnen Am-
bassadeur / om die sake aengaende / te handelen met de Heeren de Generale Sta-
ten / ende zijn Excell. Oock heeft onsen Generael vereert met gheschencken / en-
de titelen / ende heeft aen hem versocht / eenighe van sijn Musijck Instrumenten /
welcke hy den Koninck liberalijck schonck / met twee persoonen / die seer wel op
alle instrumenten kosten spelen / dat den Coninck in so grooten danck nam / dat het
scheen geen meerder vrientschap hem kost gheschieden. Dese twee persoonen zijn
Meester Hans Rempell, ende Erasmus Martsberger, die heeft den Coninck in sijn
Hof ghenomen / ende selfs op eenige Instrumenten begost te leeren speelen. Des-
ghelijcx de Prins / ende Princes / hebben Erasmus Martsbergh haren Secretarius
ghemaeckt. Den Koninck met zijnen Prins / ende Princesse begosten de Neder-
lantsche sprake te leeren / seggende Candy is nu Vlaenderen, also dat den Koninck
hem in alles verblijt toonde: onsen Generael is seer willekom gheweest / die hem
wel in alles onderricht heeft / alsoo dat wy niet en twijffelen / hy sal ons een groot
vrient zijn / ende de Portugesen een meerder vyant worden. Den Generael schey-
dende van Candy, nam sijn af-scheyt van de Coninckliicke Majesteyt / ghenaemt
in de Cingaelse sprake / Fimala Derma Suri, Ada; d'oorsake van dese namen / sal op
een ander verhaelt worden / in de Histoorie van Zelon, van 't gene datter gepasseert
is sints de doot des grooten Conincks Darma. Aen onsen Generael werden ge-
gaen veel Olyphanten / ende volck om weder te vertrecken naer sijn Schepen / hem
met ghevende groote pijlen / genaemt Sergonsios, daer mede willende bevestighen
haer groote trou / ende waerheyt / oock een vergulde Somberero, met vier / ofte vijf
slaven / om hem te dienen. Is also weder gekeert door het geheele lant vry / ende
vranck / sonder eenige koste / als alleen eenige presenten die hy vrywilligh gaf / ende
was op dese Voyagie twee-en-twintigh dagen. Aen boort gekomen zijnde / heeft
begost ordre te stellen om de Schepen te doen vertrecken tegens ultimo Augusto,
mits dan was verwachtende de Mousson uyt den Oosten / hem bevindende swack
van volck / alleen twee-en-twintigh eters / des stelden hy ordre / om eenigh volck
van den Ram te doen komen / die noch vijf-en-veertigh mannen hadden / alwaer
eenighe hem onbeleefdelijck tegens stelden / dan den Generael heeft dat soo weten
voor te komen / dat hy ghelijcke wel zijn begheren volbracht heeft / ende met groote
redenen d'anderen bewesen / ende overtuycht / hare onbedachte plompe ongehoor-
saemheydt / heeft alle dese questie op d'een zijde gheschoven / ende waer ghenomen
't gene tot voordeel van onse reyse noodigh was.

De Coninc presenteert hier, soo 't sijn Excellentie ofte de Heeren Staten believen, plaetse te verleenen om een Casteel te bouwen in sijn Lant.

Den 5. Augusti is van Candy ghevolght den Modeliar, ofte groote Capiteyn / Augustus.
Emanuel Dios, gheaccompaigneert met andere Modeliars, ende hondert twintigh
soldaten / die van den Coninck ghesonden wert / om de Schepen te besichtighen /
ende met onsen Generael te spreken / om te besichtighen eenighe bequame plaetse /
om op ander tijden met de Schepen te anckeren / daer sijn veel discoursen / oock
schriftelijcke beloften tusschen hun beyde geschiet / die besworen werden / tot getuy-

1602. Augustus. genisse der waerheyt. Den voornoemden Modeliar wert oock alle eere bewesen / ende met twee Sloepen gewapende Mannen aen boort ghebrocht / waer door hy groot contentement ontfinck.

Den 8. Augusti sagen wy een zeyl t'Zeewaerts/den Generael dede zijn Sloupe mannen/die het zeyl in namen/ende bevonden't een Galiotte te wesen / van ontrent veertich lasten/nieu/ende wel gemaeckt/waer op waren sessenveertich mannen/so Portugesen, Toupasen, Mesticos ende Marineros, die eenige Spinguarden, ende twee Bassen hadden / met veel piecken/ende partisanen / dan lieten haer van des Generaels Sloupe nemen/waer in waren veerthien mannen; den Capiteyn vande Galiotte was genoemt Antonio de Costa Montero, was gheladen met Arraca, weynich voor ons weert/ ende hadden wat Peper/ ende Caneel in. Dit den Modeliar, Emanuel Dios siende / geloofden ons sekerlijck / dat wy vyanden vande Portugesen waren / hem wert vereert sommige wapenen; de Galiotte met de ladinge / wert den Koninck geschoncken / waer over eenen expressellijck na Candy wert gesonden / de tijdinge daer brengende/daer den Coninck groote feste over dede maken.

De Sloup nemen een Galiot.

Den 9. dito is vertrocken den Modeliar voorsz. ende ginck andermael met hem Guion le fort, ende Hertoch Philips, om te vorderen dat den beloofden Caneel/ ende Peper mocht gesonden worden / den welcken arriveerden seer korts na hen vertreck namentlijcke 60. Cannasters Caneel/ 16. Balen Peper/ 4. Balen Corkoma. Guion le fort met sijn Compagnie te Candy komende / wert oock wel onthaelt/ende kreeg eenige goude Ringen tot vereeringe/desgelijcks oock Hertoch Philips. Daer was noch Caneel/dan den wech die lanck is/nemet veel tijts/so dat wy daer na niet en mochten vertoeven/om de oorsaeck vanden Mosson; ter wijlen dat Guion le fort uyt was / sijn de Schepen versien / ende klaer gemaeckt.

Den 11. dito kregen wy wederom een Champaigne met Aaraca, de welcke geschoncken wert met de ladinge aen den Konink van Matecalo, die voortijts den Generael licentie gaf/de Portugesen te nemen/ende daer toe hulp presenterende/ maeckte nu protestatien/datmen de Portugesen nam voor sijn Lant/dan hy moest dit doen om samblant te tonen/ also hy op contributie neutrael sit.

Den 12 dito sagē wy t'Zeewaerts een ander Champaigne/waer naer wy toe gingen/ ende brochten die op die reede/was oock met Arracca geladen/ waer op waren twintich mannen / Mesticos, ende Toupas. Den Aracca verkochten wy dagelijcx in mangelinge van gesteenten/ende verversinge/ondertusschen is ons ontlopen Antonio de Costa Montero door quade wacht / waer over den persoon van Klaes Kales, ende andere gestraft werden. Het scheen dat eenige Portugesen, de Schepen/ wel wilden rantsoenen/ dan ten was maer om ons op te houden / dat ons den Mosson verrassen soude. In dese drie Schepen waren ontrent hondert mannen/daer van eenighe by ons bleven dienen/ende een deel sijn na Candy gesonden/de rest zijn over boort belent / ende ontswommen/die kosten.

Den 23. dito is inden Ram andermael d' ongeluk gekomen over den Constabel Houtepen, door qualijck toesien dat hy een Stuck afschietende/ ende weder ladende niet wel uyt en wiste/sulcx dat hy om sijn leven gekomen is.

Septemb. Den eersten September is Guion le fort met sijn Compagnie van Candy aen boort gekomen/de welke Brievē van den Konink brochte/met eenige geschencken ende alsoo den Mosson voorhanden was/ resolveerden wy's anderdaeghs te vertrecken / siende dat de Portugesen maer op hen bedroch toe en leyden / om ons den Mosson te doen op 't lijf komen / ende alsoo een legher wal te krijghen/ waer

waer door wy in groot perijckel hadden moghen komen / ſoo zijn wy tuſſchen den maendach / ende dinghſdach des nachts vertrocken / eerſt is den Generael aen landt ghegaen / op de Play van Matecalo, alwaer wel twee hondert Cingales ſtonden / die alderley goet verkochten / hun vraghende / oft hy yemandt ſchuldigh was / ſoo ſy yet te eyſchen hadden / dat ſy ſpreecken ſouden / ſijne Chaloupen waren daer met goederen om te betalen / dan elck ſeyde hem / datſe niet te eyſſchen en hadden. Alſo zijn wy den 2. dito des nachts t'zeyle ghegaen / ſtekende in brant de twee Portugeſche Schepen ghelade met Aracca, wy en hadden gheenen tijdt de Aracca te verkoopen / oock wilden daer mede aen de Cingales toonen / dat wy der Portugeſen vyanden zijn. Aldus zijn wy (Godtlof) van 't Eylandt Zelon vertrocken / alwaer onſen Generael geen weynigh perijckel uytgeſtaen heeft / ſo by den Coninck van Matecalo, die eenen contribuant der Portugeſen is / als ook in 't reyſen na Candy. den verren wech / ende groote moeyte / doch alles is gheſchiet om d'ordre te volgen vande Heeren Reeders / ende op hoope van onſe ladinge: Van 't lant ſcheyden de liepen twee mannen wegh / welck was den Conſtabel / ende Timmerman / vanden Admirael / alſo zijn wy in Godts namen den derden September vertrocken naer Achien, in 't Eylant Sumatra.

1602. Septemb.

Vertreck van *Vintana* naer *Achien.* in *Sumatra.*

Eer wy dan met deſe Voyagie voort varen, ſoo heeft het ons goet gedacht, in korte te verhalen, wat in 't Koninckrijck *Zelon* geſchiet is, ſint de doodt des Konincks *Ragu*, ende hoe het Koninckrijck *Candy* gelegen in 't Eylandt *Zelon*, hem vry gemaeckt heeft van de *Portugeſche* regeeringe.

Den Coninck in Zelon, ghenaemt Mara Ragu, hadde drie Sonen rechte erfghenamen / ende eenen baſtaert Sone / genaemt Darma, welcke is gheboren in Setavacca, alwaer de Coningen haer Hof houden in Zelon, deſen baſtaert Darma is gewonnen by een Baillerdeerſe, welcke zijn Vrouwen / die den Coninck onderhout / om haer wel / ende konſtich danſſen / deſen Darma is opghevoet in d'oorloghe / hem kloeck / en verſtandigh ghebruyckende / alſoo dat hy heeft weten de herten van de krijchs-knechten tot hem te trecken / daer door hy hem verſtout heeft / een quade daet aen te gaen / ombrengende / ende vermoordende ſijnen Vader Mara Ragu, ende zijne drie broeders / de rechte erfgenamen / als doen hebbende de macht in ſijn handen / is hy gekomen in de Stadt Setavacca, dede hem daer aennemen / ende bekenen voor Coninck van Zelon, gebruyckende groote tyrannie over de Cingales, die noyt goet hert tot hem en droegen / om de quade daet / vooren verhaelt. Dat hy een Barbiers Soon is / als ſommighe ſchrijven / hebben wy neerſtich nae vernomen / maer bevonden hem een Sone Mara Ragu als boven verhaelt / het mach wel weſen / dat hy een beminder der konſte des Chirurgien geweeſt is / alſo hy een kloeck Soldaet / ende beminder van veel wetenſchap was. Hy dede den Portugeſen groote oorloge aen / ſo dat hy hen allen forten Trancqueros af nam / uytgenomen Colombo, ende Mannar. In dit voorſz. Eylant Zelon is een ander Coninckrijck / genaemt Candy, het welcke noyt ſubject / ofte onderdanich en is gheweeſt de Coningen die in Setavacca haer Hof houden. Het Coninckrijck Candy is ſeer machtich / rijck van Inwoonders / meeſt Cingales, die noyt den voorſz. Darma voor Coninck willen kennen / maer voerden Oorloghe teghen hem / ende werden gheaſſiſteert door de Portugeſen.

Genaemt *Ragu* want alle Coningen in *Ooſt-Indien* hebben dien naem van eygen *Ragu.*

1602. Septemb. De Cingales altijdt hatende den voorsz Derma om zijn tyrannie / hebben so vele te weghe ghebrocht/dat hy door vergift is ghestorven / dese Cingales de welcke de grootste menichte der Inwoonders zijn / hebben stracx met de Portugesen een verbont gemaeckt/alsoo dat de doot des Coninckx Darma eenen grooten ingangh/ ende wech is geweest voor de Portugesen in Zelon,die sints alom op alsulcke Havens/Bayen/ende plaetsen/Fortressen maeckten/daer 't haer goet dochte. Sy laten de Cingales vrylijck gebruycken hare Heydensche ceremonien/ ende Pagoden: Jae vele Portugesen met de Cingales vereenighen/ende trouwen/ soo datse eenen Olypoderigo onder malkanderen hebben/waer uyt blijckt dat de Portugesen hare affectie meer streckt tot den rijckdom/als tot het Rooms geloof/ofte Religie: De Portugesen woonen veel onder dese Heydensche Cingales, op diversche plaetsen/ daer sy gheen Kerck/ Cluys/ Capel/noch Monnick/ Paep/ oft Koster en hebben/ wordende den Inwoonders in vele dingen ghelijck.

Ten selven tijden is komen te sterven den Coninck van Candy , alwaer doen ten tijden groot Modeliar was Fimala Darma Suria Ada. Den voornoemden Fimala Darma Suria Ada, was in zijn jonckheyt uyt Candy , gebracht naer Colombo , was den Sone van eenen grooten Prins in Candy, die oock groot Modeliar was/dese voornoemde Fimala,wert gedoopt in Colombo,ende den naem gegeven nae den Broeder des Coninckx Philippus van Spangien, ende Portugael, Don Ioan d'Austria. Van Colombo wert hy ghevoert nae Goa,ende was daer ten tijden/dat Gouverneur in Goa was/Emanuel Sosa Cottin,eñ oock als Mattheo Albukercke, van Portugael voor Vice-Roy quam:eñ alsoo desẽ Fimala Darma Suria Ada,die Christen gedoopt was/groot ende sterck wert/seer kloeck op sijn beenen/ ende een man van groote kracht/ende kloeck van verstant was/wert hy door de Portugesen (als voren ghesegt) groot Modeliar, oft Capiteyn in Candy ghemaeckt; dese groote Modeliar zijnde den naestẽ persoon neffens den Conink/die vele gebiet hadde/ende het stuck van oorloge regeerde: Den Coninck van Candy doot zijnde/so heeft dese Don Ioan(die de Soldaten op sijn hant hadde/ende oock bemint was vande Cingales,also hy mede een Cingales was/van groot geslachte/ende huyse in Candy) hem Coninck ghemaeckt/alle de Portugesen die in Candy waren / ende by woonden/ doot ghesmeten/ende verdreven/ hem stellende in opentlijcke oorloge tegens haer. Daer was in Candy een rechte Erfgenaem / een Dochter des voorschreven ghestorven Coninckx/welcke was vande Portugesen in Mannar gevoert/ende gedoopt met den name Dona Catharina. De Portugesen zijn gekomen met groote macht van Goa,ende andere plaetsen/onder 't belept van Petro Lopes de Sosa, Generael/ ende Capiteyn van Malacca nae Candy,met hen voerende Dona Catharina,Dochter des verstorven Koninckx/ende rechte Erfgenaem van Candy,om deselve met gewelt in't Coninckrijcke te stellen. Ende den voornoemden Lopes de Sola Generael/ soude dese Dona Catharina trouwen/wanneerse in haer Rijk soude gestelt zijn/mits hy soude de Regeeringe aldaer in Candy hebben/ als getrout zijnde met de Coninginne. So heeft den voornoemden Lopes hem met sijn macht nae Candy begeven/ doende Don Ioan wijcken ; nu in Candy zijnde/heeft Don Ioan hem in de Matto, ende Bosschen begeven/alwaer hy den Generael Lopes de victualie af nam/so dat alle Portugesen,die haer op de wegen/ ofte buyten Candy begaven / werden doot ghesmeten / des den Generael Lopes ghedwonghen was een mijle van Candy te trecken/tot een plaetse ghenaemt Ballene, om slach te leveren aen Don Ioan d'Austria, (dewelck zijnen gedoopten naem was) anders op sijn Cingales genaemt Fimala Darma Suria Ada. Also zijn dese voorsz Parsonagien Anno 1590. op eenen Sondach den anderen elck met sijne macht seer heftigh aengheballen / want den Generael

neraelLopes was wel versien van goede Soldaten / ende Don Ioan desgelijckx 1602.
van menichte zijnder Inwoonders/de Portugesen hadden veertig groote Olyphanten/die bequaem waren ten oorloge/ dan Don Ioan heeft se so aengevallen/ Septemb.
blijvende continuerende vegten/met Piecken,Plesios,Sergonsios,eñ anderen wapenen/dat de Portugesen genen tijt en hadden/om te rusten/ ook werden sy so beset/dat hun geen victualie kost toe komen. Den voornoemden Don Ioan bracht de Portugesẽ van malkanderen/ ende werden al t' samen verslagen: Petro Lopes de Sosa bleef daer doot/Dona Catharina gevangen/ alle de Olyphanten genomen/ ende veel Portugesen tot Slaven gemaeckt: door dese victorie heeft Don Ioan hem doen vast Konink in Candy gestelt/ende troudẽ Dona Catharina selfs/ daer hy de tegenwoordige Prins/ ende Princes by heeft. Dona Catharina was doen ter tijt tusschen 9. ende 10. Jaren out. d'Oorsake deser victorie na menschelijcke wijse/kan niet geoordeelt worden / door de Cingales kracht geschiet te zijn/ het is naest Godt (die alle Heyrkrachten in sijn hant heeft /) het kloeck belept van Don Ioan gheweest/ die noch meest sijne Soldaten heeft van vreemde Natie; want de Cingales sijn wel fraeye Mannen/ maer beminnen het groot ghemack/ zijnde Lieden van wel te eten goede spijse / ende weynich werex te doen / oock zijn't doorgaens meest lieden die veel vermogen/in goederen/huysẽ/ende andersins/haer seer roemende op hare Casto, ende maken groote schande van eenigen arbeyt te doen; eten alleen/doen haer oprechten op Bonnanes bladeren/drincken al uyt Gorgelanes, dat is uyt eenen Pot/met eenen Toedt/sonder daer mont aen te setten/ ende al wat sy eens aengetast hebben/ende niet op en eten / werpen sy wech voor de honden/geen Slaven so slecht/die sulcks eten willen/dat eens aengeroert is.

Nae dat de Portugesen dese nederlage gehat hebben/heeft Don Ioan d'Anstria nu Konink van Candy, zijn Rijck vry gehat: ende alle de Tranqueros der Portugesen gebroken/want sy meest al doot gesmeten/ gevangen/ ende wech gelopen waren naer Colombo, so dat nu Don Ioan vrede hebbende/heeft een seer kostelijk Paleys in Candy, ende ook vele Torens, ende Pagoden doen maken/ daer de Portugesen, die gevangen waren/al aen werken moesten/ ende liet al sijn gebouwen op der Christenen maniere macken. Den voornoemden Don Ioan liet oock sijn Hof in Bollewerken leggen / eñ diversche Tranqueros op sekere bequame plaetsen/ daer hy gestadelijck goet ende sterck Guarnisoen hout/wel beset/ soo dat de Portugesen qualijck in Candy konnen geraeken/ hy is altijt doende met Bouwen/ende nieuwicheden te practiseren/om tegens sijne vyanden te staen / nam in de nederlage van den Generael Lopes wel hondert Banderos. Heeft onsen Generael gheschoncken meenichte van alderley wapenen / die hy in dese victorie verkregen heeft.

Drie/ oft vier Jaren na de nederlage van den Generael Lopes, heeft Don Jeronimo des Ovedo, Generael van de conquetsie in Zelon, menige practijke/ ende aenslag gemaeckt/om't Koninckrijk van Candy te conquesteren/dan heeft noyt yet weerdichs konnen uytrichten. Tot dat dat hy eyntlijk is gekomen met een grote macht/door last van den Konink van Spaengien, ende Portugael, met hem brengende vele Gavallieres Hidalgos vã Goa, (dieder met hele dozijnẽ/in menigte zijn) meyende Candy teffens op te slocken. Is gekomen ter voorsz. plaetse van Ballene, daer te vooren de Batalie van den Generael Lopes geschieden/ alwaer hem Don Ioan Koninck in Candy rescontreerden/ ende leverden daer d'een den andere batalie/ dewelcke seer heftig was/ende oock lange duerden/ende ten ware dat Don Ieronimo niet so vast hem met sijn volck hadde gesloten ghehouden/

 sy

1602. Septemb. sy souden alle geslagen geweest zijn/ gelijck den Generael Lopes; doch hy heeft hem so weten in ordre te houden/ vertreckende al vechtende/hoe wel vervolcht ende na gejaecht wert/ tot Colombo, het wort den voornoemde Ieronimo tot groote eere vertelt/dat hy met sulcke ordre al vechtende vijf dagen/ hem/ ende sijn meeste volck in salvo brochte/hoe wel vele Portugesen in 't vechten bleven, desgelijcx van des Conincx volck. Sints dier tijt/en hebben de Portugesen met gene Heyr kragten yet meer versocht tegens den Konink van Candy, dan doen dagelijcx schermutsingē uyt humne Tranqueros, ende eenige courssen. De Tranqueros so van den Coninck/als der Portugesen, leggen op een mijl/ en sommige op een halve mijl by den anderen/ hebben dickwils door verrassinge/ende practijcke/ ook om kopen met gelt (datter mede om gaet) den anderen altemets een Tranquerin afgenomen/gelijk ontrent acht maenden op den Paesschen gebeurt is Emanuel Dios, nu groot Modeliar in Candy, een Jongē zijnde/tē tijde vā den Generael Lopes, eñ gevangē werdende van den Conink/bleef in Candy dienen, is wederom gelopē na de Portugesen in Colombo by Don Ieronimo des Ovedo, eñ gaf veel practijckē voor/om dē Conink van Candy om te brengen/den welkē seer wellekom was/eñ veel geloofs hadde/liet ook sijn oren korten/want alle de Portugesen, die in Candy dienē/moeten ook d'Oren opgedaen worden/op de maniere van de Cingales. Desen voorsz. Emanuel Dios heeft sijn dobbel practijke te werk geleyt/met Don Ieronimo geaccordeert sijnde/ eñ een silveren Cruys voor hem gebrogt/daer by gesworen wert/dat hy soude gaen met andere vijf Portugesē, als Cristiaen Iacomo, Albert Primero, Ian Pererro, zijnde alle drie Capiteynen/met twee andere soldaten naer Candy, hun begevende by den Koninck om hem te dienē/so gelegentheyt te vindē/den Konink te vermoorden. Desen voorsz. Emanuel Dios wiste Don Ieronimo meer gelegenthedē voor te geven om lichtelijk den Konink te vermoorden/ daer toe hy ontfinck een grote somme gelts/om 't feyt uyt te richten/ende andere op sijn sijde te koopen/ tot hulpe van dit feyt. Den voornoemde Dios was belooft/so hy zijn stuck mocht volbrengen/ dat hy soude Konink in Candy wesen: Ten gebrak aē geen grote beloftē/want de Portugesen houdē voor seker/so den Konink doot ware/dat sy lichtelijcke aen 't Koninkrijk Candy souden komen. Aldus meynde Don Ieronimo dat de sake sonder twijfel soude haren voortgank hebbē/naer dien dat het so geconfirmeert/eñ besworen was by het silverē Kruys. (Hoe Christelijk sy in Goa, eñ alom in Oost-Indien leven/wort door andere genoeg beschreven/hoe menige moort datter alle nachten gebeurt/om particuliere questien/eñ begeerten.) Desen Emanuel Dios is eerst vertrockē in maniere van uyt Colombo gelopen te zijn/is na Candy gekomen by den Konink/eñ verteldent alle wat hy met Don Ieronimo gehandelt hadde. Don Ieronimo hadde verborgen doen bestellen veel Portugesen, eñ andere Soldatē by de Tranquerin Ballene, om deselve stracks te bespringen so haest het feyt volbragt soude zijn/te wetē als den Konink soude vermoort zijn. Sy meynden dat den voorsz. Dios was voorgegaen/om den Konink te adverteren/dat de voorsz. vijf Portugesen hem wilden in trouwigheyt komen dienen/ende dat den Koninck aen sijn Tranquerin ordre souden laten/ om hen te ontfangen/ als sy over quamen/dan daer wert andere ordre ghestelt. Den Koninck liet by nachte het Fort Ballene vol Soldaten doen/ ende ginck selfs daer meede in. De voornoemde vijf Portugesen sijn ghekomen/ hebbende by haer schoone Transchados, welcke sijn Messen van Iappan, werden van Emanuel Dios in-ghehaelt/ ende soo sy binnen quamen/ werden door sommighe Kamers ghelevt/ alwaer den Coninck was/ ende werden stracx ghevanghen/ ende gebonden.

Dese

Dese Portugesen hadden eenige Cingales, die haer dienden / welcke dat siende / isser een ontloopen over de Trancquerin, dit de Portugesen adverterende / die in Bosschagie lagen / sonder 't ontloopen van dese Cingal, den Koninck soude alle die in Bosschagie lagen overvallen hebben. Dese / ende diergelijcke practijcken gebruycken sy veel over beyde zijden / daerom de Portugesen voor een spreek-woort seggen Efto pretto de Candy, fabo mouto, meynen daer mede den Konink. Dese 5. Portugesen sitten in Candy hert gevangen / den Koninck onsen Generael dit al vertellende / schonck hem een van haer Iappansche Transchados, daer mede sy meynden den Koninck om te brengen. Voor desen getrouwen dienst die Emanuel Dios gedaen heeft / ende meer andere / want hy is een kloeck Soldaet / van groote wetenschap / ende ervarentheyt / in plaetse van Koninck te zijn / dat hem Don Ieronimo belooft hadde / heeft hem den Koninck zijnen grooten Modeliar gemaeckt / 't welcke eenen grooten staet is. 1602. Septemb.

In Iunio voorleden / de wijle wy in Zelon waren / is den voorsz. Emanuel Dios met een deel Soldaten de Matto gepasseert / ende verraste een Trancquerin, daer eenen Capiteyn in lach genaemt Simon Corero, smijtende meest het volck doot / ende brogten grooten buyt in Candy. Desen Conink van Candy heeft een tamelijk groot Lant / met vele Steden wel gebout / ende tamelijk veel volckx / dat alwelhebbende lieden zijn / in goede ordre van haer kleederen / te weten tot de middel van 't lijf het bovenste naeckt / ende een Carpous, ofte Mutse op 't hooft sommige die groot van middel zijn hebben al Roppillios ende Wambays aen / seer behangen met Ringen / aen haer oren verciert met Gesteenten / eñ fraye krissen op haer zijde / hare Vrouwen desgelijcx / gaen al met de borsten bloot / haer seer beschaemt houdende als sy Mans personen gemoeten / haer klederen sijn net / eñ sy selfs wel gefatsoeneert van lijf / ende aensicht / haer pereerssel geschiet met haer eyghen hayr / sonder eenigh bintsel van zijde / ofte anders. Sy weten dat soo te voegen achter tegen 't hooft in maniere / als / oft sy Huyven aen hadden / het hayr leyt hun seer net ghestreelt. Op dese maniere gaen alle de Cingales groot / ende kleyn / om haren hals hebben sy silvere / ende vergulde Hals-banden / ende Ringen aen de vingers / ende teenen / oock om de armen verciert met Ghesteenten. Hare huysen sijn fray / ende wel gebout / de Vrouwen weten wel de spijse toe te richten / leven luy / ende leckerlijck / hebben een abondant Lant van Hoenderen / Vis / Herten / Pauwen / Verckens / Botter / Melck ende Honig: Alderley Fruyten / Annanassen, Bonnanes, Coques, Iaques, Manges, Oranjen, Lymoenen, ende ander Fruyt seer goet / dan geen Ossen / Koeyen / ofte Buffels mogen sy eten / noch genen wijn drincken. Onder dese Cingales wonen veel Moren, Turken, eñ andere Heydenen / die alle bysondere Wetten hebben. De Bramos zijnder in grote menigte / die seer superstitieus zijn / worden van andere Natien in eeren gehouden / dese Bramos eten niet dat leven ontfangen heeft / oock bidden sy aen alsulcke Gedierte / als sy smorgens eerst sien / alsmen by Ian Huygen lesen mag. Onsen Generael hun vragende / waerom sy dese Wet hadden / antwoordẽ / dat hunnẽ God sulcx geboot. In meerder propoostẽ komende / seydẽ wy / dat onsen God alles toehoorden / wat op aerden / ende in de wateren is. Eñ om dat wy zijn volck zijn / eñ hem toebehorẽ / so geeft hy ons ook alles vrylijk te eten / waer op sy geen antwoordt en gaven. De maniere in Zelon, Candy, ende alomme in 't Eylant is / dat een Man trouwt so veel Vrouwen / als hy machtig is te onderhouden / de Jonghe Dochters worden qualijck thien Jaren out / ofte sijn getrout / ende beslapen / hebben ook de maniere van haer dooden te verbranden: het lant is seer Rijck van Rijs / dat op andere plaetsen gevoert wert / want

Een Man neemt soo veel Vrouwen als hy kan houden.

1602. Septemb. aen de Zee-kant aen alle bequame Havens wort gehandelt/ ende komen grote Canoes,ende Champanes,dan moeten al handelingen met licent Brieven vande Portugesen,daer sy weynig voor geven; om haer gerustheyt getroosten sy hun/ de Portugesen tribuyt te geven/dan wanneer sy wilden/so en vermogten de Portugesen niet/oft weynigh / alsoo dat haer met weynigh laten contenteeren /den Koninck van Matecalo,die veel lant/ ende volck heeft/betaelt voor tribuyt/ende dat syn volck mach vry de Zee/ende kuste bevaren / de waerde van ontrent 50. Ducaten des Jaers/welck hy noch betaelt in Rijs.

Den Koninck van Candy is alleen/die oorloge voert/sonder tribuyt te betalen/met twee gebroeders/die oock eertijts by de Portugesen geweest sijn/ ende gedoopt in Colombo,dese helpen hem/sijn ghenaemt Don Emanuel, ende Don Louwis,Prince de Set Corle, andere Koningen/mogen den Koninck van Candy wel assisteren/doch het geschiet heymelick: heeft syn lant meest over beyde syden van de Riviere Trinquamale, welcke Riviere voor by de Vintane loopt / een Stadt daer den Koninck syn Galeyen/ ende Champaines bouwet.

Dit voorsz. Eylant is seer Rijk van Kaneel/eñ bequaem om peper te doẽ wassen' dan de Cingales en stellen hun daer op niet; alleen ontrent Colombo,daer de Portugesen zijn/wort den Kaneel getrocken. In't Koninkrijk Candy is alderley Gout en Silver Berghen. Metael/van Yser ende Koper/datter gegraven wort/maer weynig in Matecalo. In Candy sijn ook Bergen/die Silver/ende Gout geven/dan den Konink en wilt niet toelaten/dattet gesogt wort/die Gesteenten die daer meest zijn/en mogen van niemant gesocht/ofte verhandelt worden/als by den Konink/so hy eenige begeert/doet daer maer so veel soecken/als hy teffens van doen heeft/vergaert geen op voordeel. Den Generael heeft seer hart ende sterk daerom aengehouden/om van een deel Gesteenten te moghen met hem handelen/dan en wilde daer noyt toe verstaen/hy heeft daer eenig bysonder secreet mede voor: om ons te doen op houden/van te voorderẽ om Gesteente met hem te handelẽ/ gaf ons ontrent twee hondert stenen van alderley soorte/als Robijn,Bacan,Garnaden eñ andere/seyde dit geef ick u/maer ick en begeere geen te verkopen/ also hiel onsen Generael op/van meer daer om te soliciteren/niet tegenstaende/wy hebben hier/ ende daer/sommige goede partyen bekomen/dan heymelijcker wijse. Op de Play van Matecalo, quamen veel Gesteenten te koop / die al heymelijck uyt Candy gebrocht werden. Het voorschreven Eylant is seer Rijk van alderley Gesteenten/ eñ van veel andere materialen/ als vooren geseyt/ten wort niet toegelaten datment soecken ende graven mach. Ick ben door sommige Rivieren ghepasseert/ daer wij't sant uyt namen / ende spoeldent met schoon water / waer in wy de Garnaden vonden/ jae in de Stadt van Candy wanneer 't geregent heeft/ soecktmen in de Riolen,daer 't water sijnen loop heeft/aldaer ick heb diversche Gesteenten sien rapen/dan sy moeten 't al by den Konink brengen/het lant heeft veel Christal/wanneer men daer in graeft / salmen veelderley kostelicheyt vinden/so van Christal/Metalen / ende anders /so sy uytgetrocken mochten worden /'t heeft oock vele frayje steenen dienende tot bouwinge/veel goet/ende bequaem hout tot Schepen/ende huysen te maken/ oock vele plaetsen daer sy haer sout hebben/so dat dit Eylant wel het vruchtbaerste is daermen van mag spreken/ ofte schrijven; 't is bequaem om te planten/ ende sayen. Alles wat in alle andere landen ghewonnen wordt / soo van Oly / Terwe / ende Wijn / dat kan bequaemlijck daer wassen/wanneer't daer geplandt / oft ghezaeydt wordt / als wy by de experientie bevonden / ende hebben van de wijnen die daer wassen ghedroncken / heeft oock menighte van Cattoen / diversch hout/

hout/ende ander wortelen om Verruwen te makẽ/Gember, Corcoma, Cardomoma ende Mirrabelanes, kan der wel groeyen / hebben oock bevonden sommighe Nooten/met Foelie, ofte Maſes. 't Is oock een seer gesont lant/eñ tamelic getempert van lucht/ende hitte/soo dat in dit Eylant niet en gebreeckt tot nootdruft des lichaems/boven al is te beklagen dat hun het opperste ghebreeckt/ de kennisse Gods door Jesum Christum/verhopẽ/de Heere sal haer beter kennisse verleenen/want 't is volck die seer patientich zijn/niet hals sterckt/men mach haer vrijelick alle haer gebreck seggen/eñ willen wel onderricht wesen. Wanneer sy overtuycht worden/dat hare Afgoderije nergens toe en dient/'twelck men hun vrijelick seggen mach/sullen sy u vriendelijk antwoorden/ dat het des lants costuyme is/ja bekennẽ selfs dicwils/dat haer Afgoden van gener weerde en zijn/ Dona Catharina en besoect geen Pagoden; Don Ioan den Coninck 'tgene hy doet/ is meest om te believen de Cingales. In 't voorſz. Eylant Zelon lopen veel Pilgrims/die den berch van Adam besoecken/om de voetstappen van Adam te besiẽ/alwaer Don Ioan selfs eens geweest is/eñ heeft de maet vande voetstappen in Candy doen stellẽ. Wanneer sy hunne Feeste hebbẽ/wort daer veel geoffert/by sulcke manier weet den Conink vande Cingales het gelt te trecken/begint/ ende bouwet veel Pagoden, eenige laet hy onvolmaeckt blyvẽ/waer toe hy dickmaels schattinghe doet gheven/ende blijven evenwel onvolmaeckt. Het gelt dat daer meest om gaet/zijn silveren Laurins, oock goude ende silvere Fannons. 1602 October.

De groote Pagoden diemen siet alsmen zeylt van Pointo de Gallo, na Matecalo ontrent de tweede droochtẽ/daer is den voornoemden Conink eens gereyst/om te besien de groote Figuere dieder in staet/in forme van eens Mans persoon/ recht over end staende/met een bloot sweert inde hant/den arm opgeheven/om te slaen. Desen voornoemden Conink/eer hy na de Pagode reysde/heeft menichmael gespot met de groote Figuere/ dan also hy inde grote Pagode is gekomen/ so heeft dat Sweert geschut/eñ gerammelt. Den Coninck dit siende/deden hem verschricken: sulcx vertellen de Cingales also geschiedt te sijn/'twelck den Duyvel door syne Toovenaers/eñ Afgoden dienaers kan te wege brengẽ; dit Lant is vol van dese grouwelen. De Cingales gelooven sekerlijck dat de Werelt niet vergaen en sal/so lang als dese Pagode blijft staen. In Candy hebben sy hare Figueren vande verstorven menschen/ sonderlingh van hare groote Heeren/ eenen grouwel sietmen daer/wanneer sy hun krancklick/oft qualic gevoelen/ so lopen sy stracks na een Figuere als eenen Duyvel/ die zy offeren/ waer toe sy altijdt eenen Corf in hare Huysen hebben daer in sy vergaren 'tgene datse den Duyvel offeren / ende versoecken van hem gheholpen te worden. Op ander plaetsen in Zelon bidden veel aen een Oliphants hooft/van hout/ofte steen ghemaeckt/seggen datse sulcx doen om wijsheyt te krijgen/hare abusen/eñ grouwelen zijn veel/ het waer te wenschen/dat eenige Christen Potentaten de moeyten wildẽ aen nemen/om dese Afgoderije uyt haer te rucken/'twelck wel doendelijk soude wesen met Gods hulpe/so men de saeck met ernst ter eerẽ Gods wilde aengaen: Want 'tis volck dat hen geerne laet onderrichten/ eñ lijden wel datmen hare abusen straft sonder hun met toorn daer tegens te stellen: men macht seggen/de Portugisen hebben dus lange daerom gearbeyt/ende niet uyt ghericht; voorwaer de Portugesen soecken meer de rijckdommen van Zelon, als de rechte bekeeringhe/ ofte kennisse tot Godt/ door Jesum Christum.

Alsoo den Coninck van Candy een seer kloeck wereldts vernuft Man is/den welcken selfs geerne hoort alle ghelegentheden van onse Landen/soo in Politie/ als Religions saecken/ daer onsen Generael menichmael met hem van ghe-

1602. Septemb. sproocken heeft/hem gheneyght siende tot onse Natie/soo heeft onsen Generael op hope van yet goedts te verwachten/by den voornoemden Coninck ghelaten een Jongh-man/ghenaemt Erasmus Martsbergher, die tamelijck ghestudeert heeft/ende in veel spraecken ervaren is/ende oock van goedt leven. Den Coninck heeft dit in groote weerde ghenomen/dat den voornoemden Martsbergher daer by hem ghewilligh was te blijven/ende maeckten hem zijnen Secretaris. Onsen Generael was wel gedient met den voorsz. Martsberger, dan om de groote hoope/ende apparentie/om den Coninc te doen af-staen van sijn Heydensche dwalinghe/soo is den voornoemden Martsberger daer ghebleven/die belooft heeft den Koninck dickmaels te doen verstaen/wat grouwelen hun Pagoden zijn/ende den Coninck te bidden/daer van af te staen/ende te brengen tot de ware kennisse Godts.

Het Eylandt Zelon is eertijdts groot gheweest/gereeckent in sijn begrijp vier hondert mijlen/maer nu ist door de Zee aen de Noordt-West zijde wel veertigh mijlen afgenomen/soo dat de groote/ofte ronde nu is gerekent dry hondert mijlen, ende heeft vele bequame Havenen/waer van de beste is Poincte de Galle. Een seer bequame plaetse voor alle groote/ende kleyne Schepen/om te handelen van daer op alle contreyen van gheheel Oost-Indien, dit is een plaetse soo wel gelegen als in Oost-Indien te vinden is/om te troubeleeren/dat de Portugesen nerghens souden konnen vry handelen. Hier nae volghen de name vande besonderste plaetsen/hoe verre sy ghelegen zijn van den anderen.

Van Poincte de Gallo, Westwaerts.

Alican.	9. mijlen.
Verberin.	1. mijl.
Calutre.	3. mijlen.
Colombo.	6. mijlen.
Nogombo.	5. mijlen.
tGilau.	5. mijlen.
Putalon.	10. mijlen.
Mannar.	18. mijlen.

Van Poincte de Gallo na Matecalo, Oostwaerts.

Bellingan.		4. mijlen.
Mature.		2. mijlen.
Dondoute.		1. mijl.
Tannadar.		1. mijl.
Halpilana.		2 mijlen ende een half.
Aialle.		3. mijlen.
Velebe.		9. mijlen.
Tansalier.		7. mijlen.
Trincoly.	Een Pagode.	12. mijlen.
Matecalo.		5. mijlen.
Trinquamale.		10. mijlen.

Dese boven-ghenoemden plaetsen sijn ghelegen aen de Zee-kant.

Hier

1602.
Septem.

Hier volgen de plaetsen van Colombo nae Candy.

Tranquero grando.	3 mylen.
Malvana.	2 mylen.
Grovabley.	3 mylen.
Setavecca.	3 mylen.
Grovenelle.	2 mylen.
Manieratuate.	4 mylen.
Dively.	3 mylen.
Matappety.	2 mylen.
Altonnor.	1 myl.
Ganiattany.	1 myl.
Ballene.	1 myl.
Candy.	1 myl.

Van Matecalo nae Candy.

Aldea de More.	1 half myl.
Occattoty.	2 mylen.
Viado.	2 mylen.
Neguritti.	5 mylen.
Nilvaele.	2 mylen.
Vegamme.	4 mylen.
Vintane.	6 mylen.
Vendro.	5 mylen.
Candy.	4 mylen.

Den 3. September alsoo wy vertrocken van 't Eylant Zelon, van de Play, genaemt Matecalo, is ons op de Reyse van Achien, niet sonders ghepasseert.

Den 16. Dito zijn wy ghearriveert op de Reede van Achien, in 't Eylandt Sumatra, alwaer wy gevonden hebben onse Pinasse het Lam, de welcke by nachte ontrent de Eylanden Comora van ons verdwaelt was. Den Capiteyn Specx hadde door weynigh hope/van onse komste/ende lank toeven/hem begeven onder de Compaignie van de Engelschen, alsoo de voorsz Pinasse seer reddeloos was / ende oock den Stierman hem seer onghewillich toonde/om de voorsz Pinasse weder toe te maken / oock allegeerden / datse seer kleyn was / ende niet veel Peper, soude hebben mogen voeren/alsoo dat den voornoemden Specx geraden vont/met Sr. Gems Lancester, Generael van de Engelsche Schepen/ ten besten te accorderen in der manieren alst volcht. Dat den voornoemden Sr. Lancester soude aenveerden de Pinasse / ende dat al het volck van den voornoemden Specx souden in kost/ ende huyren voortaen tot zijn lasten komen. Den voornoemden Lancester verbeterden het volck van de Pinasse hare huyren / ende beloofden daer en boven drie last Peper te voeren voor niet / sonder vracht / ofte anders te betalen / tot inde Stadt van Londen, sulck accoort was ghemaeckt weynighe daghen voor ons arrivement / op de Reede van Achien, aldaer vindende de voornoemde Enghelsche Compaignie / ende den Admirael van S. Malo, den welcken sijnen Vice-Admirael verlooren hadde op de Maeldives, in de maendt Meye: Alsoo wy ten

Ancker

1602. Septemb. Ancker ghekomen zijnde / heeſt S. Lanceſter ſijnen Boodt geſonden / daer in was de Meeſter vant Schip / S. Sention, Philips Grave, quam onſen Generael willekom heeten / van weghen S. Lanceſter, ende Vice-Admirael S. Mildelton, dat hy by hen ſoude te gaſt komen / 't welck alſoo gheſchiede. De voorenoemde Engelſche waren gereet om ſtracx te vertrecken / ſooſe ons niet en hadden ſien komen / hare Voyage was ghedeſtineert na de ſtraet van Malacca, om te verwachten de Krake van S. Thomè, die na Malacca wilde / onſen Generael dit verſtaende / is met de voornoemde Enghelſche gheaccordeert / ende maeckte hem klaer in twee dagen / om met haer te vertrecken / ende hen te aſſiſteren / om de voornoemde Krake te nemen.

Den 17. Dito is onſen Generael na landt ghevaren / gheaccompaigneert met thien / oft twaelf perſoonen / met hem nemende de brieven van ſijn Excellentie / om aen den Koninck te leveren / ende voorder den Koninck te ſeggen / 't gene hem door de Heeren Reeders belaſt was : aen 't landt komende / ſoo ſijn hem gekomen willekom heeten de Nederlanders, die aldaer waren ghebleven van de Compaignie van Zeelant / door d'ordre van de Heeren hare Reeders / brochten onſen Generale tot hunne huyſen / alwaer hy vertoefde / tot datmen den Koninck de wete dede / dat ons Generael hem mocht komen ſalueren / ende de brieven leveren van ſijn Princelijcke Excellentie / waer op ſtracks ghekomen is den Corcon, ofte Sabandaer, hem willekom heetende / ende ſeggende wanneer 't hem beliefden / mochte te Hove gaen / om ſijne ſake by den Koninck te verrichten. Alſoo is den Generael te Hove ghegaen met Sr. Guion le fort, ende gheaccompaigneert met de voorghenoemde Nederlanders, als Sr. Cornelis Iolijt, Ian Mertſz, Lucas Ianſz, ende Claes Pieterſen, oock Philips Grave de Sencion Meeſter van 't Schip te Hove komende / wert van den Koninck willekom gheheeten / ende verkreech gehoor / om ſijne Majeſteyt aen te ſeggen 't gene door de Heeren Reeders belaſt was / d'welcke was den Brief van ſijn Princelijcke Excell. te leveren / die inhielt / ende verſoeckende was aende voornoemden Coninck / ons Generael te kennen voor Agent van ſijn Princelijcke Excell. verſoeckende alle faveur / ende hulp om liberlijck te mogen handelen / ende traficqueren met ſijne inwoonders. Voorder na dat onſen Generael met ſchoone preſenten den Koninck vereert hadde / verſocht ſeer eerbiedelijcken / dat ſijne Majeſteyt ſoude believen te ghedencken de voorleden ſchade die door ſijn volck ghedaen was in 't Jaer ons Heeren 1599. aen de Schepen de Leeu, ende Leeuwin, om de ſelve ſchade door eenigh faveur / ofte courtoſie te recompenſeren / want daer tegenwoordigh ſtondt Guion le Fort. die ten ſelven tijden in perijckel / ende gevaer zijns levens was / om vermoort te worden / ghelijck den Generael Houtman, ende d'eerſamen Sr. Thomas Coymans, ende meer andere ghebeurt was / den Koninck antwoorden hier op / dat hyſe al hadde doen ſtraffen dier ſchult in hadden / ende dat hy van die daet gheen kenniſſe / oft wete en hadde / maer dat het een ſake was van ſijnen Sabandar, dier doodt ghebleven is / jae ſelfs ſijnen Sone / nu Koninck in Pedier, heeft doen vertrecken / om dat hy de ſaecke van ſulcken quaet / in Achien zijnde / niet belet en hadde. Voorder ſeyde / ſoo ghy lieden yemant meer weet / dier ſchult aen heeft / ick ſalſe ſtraffen / de welcke lichtelijcken daer te wijſen waren, want ſy ſtonden daer preſent / ende zijn noch zijn eerſte / ende grootſte Heeren / alſo werden wy met een Hofſche excuſe afgheſet. Den Coninck liet den Generael met alle zijn Compaignie heerlijck tracteren / ende dede daer vergaderen vele van ſijne Heeren / om ons goet chier aen te doen / die ons ſeer dronghen om te drincken / want ſy ſelfs groote dronckaerts zijn / daer wert meer ander playſier ghedaen / ſoo van danſſen / ſinghen ende ſpelen door ſijn vrouwen / die koſtelijck met

Gout,

Gout/ende ghesteenten verciert zijn. Den Koninck vereerden onsen Generael 1602.
met een vergulde Cris/ende met schoone kleederen gheborduert met Gout/ des- September
ghelijcks oock Guion le Fort.

Den 21. is onsen Ghenerael vertrocken met het Schip/genaemt het Schaep, inde Compaignie vande voorsz. Enghelschen / latende aldaer sijn ander Schip den Ram, overleverende eenich ghelt / en goederen in de handen van Cornelis Specx, om te geven aen Guion le Fort tot Peper te koopē/dewijle wy na de straet van Malacca souden sijn.

Den 25. zijn wy gekomē aende Eylandē van Queda, genaemt Poulo Punaon.

Den eersten Octobris zijn wy gekomen by een kleyn Eylandekē/genaemt Isla October.
de Gerre, ende daer ontrent blijvende laveren/ aen/ eñ afhoudende/verwachten alsoo de Crake van S. Thomè. Aen de kuste van Malacca zijn wy eens ten Ancker geweest/het maeckte daer veel buyen/ alsoo dat wy daer een Ancker verloren/sulcx dat wy ons weder al ontrent Islo de Gerre hielden/alwaer wy den 11. dito een seyltgen sagen/meynende dat het een Portugese Bercke was/de Sloupen wierden daer nae toe ghesonden / ende bevonden een Prauwe te wesen van Ior, het volck sijn't ontkomen met haer Canoe. Dese Indianen hebben groote oorloghe met die van Achien, op ander tijden hebben wy meer van dese Scheepkens van Ior gesien onder de kuste van Malacca, dewelcke hun daer onthouden/ om die van Achien te berooven.

Den 13. dito sagen wy een seyl/West-Noord-west van ons/loopende voor den wint/dit seyl wert eerst ghesien uyt het Schip den Hector, daer Vice-Admirael op was Capiteyn Middelton, alsoo setten wy alte samen onse halsen toe / ende liepen om het voorsz. Schip te verkennen / den avondt op de handt komende / ende alsoo/het zeyl ons wel mocht ontgaen/ so wert door den Generael Lancester geordonneert/dat ons Generael/met Capiteyn Middelton 't voorsz. seyl souden sien te bezeylen/so veele mogelijck was/ende onsen cours wert ghestelt naer dat wy kosten mercken dattet seyl synen cours was settende/om hem alsoo te recontreren. Den Ghenerael Lancester met het Schip den Sencion, daer meester op was Philips Grave, ende de Jacht het Lam, dese 3. spreyden hen van den anderen/diversch inde Straet/op avontuere/oft wy het zeyl gemist hadden/dat eenige van henlieden hadden mogen gewaer worden/ alsdan teken doende/om d'ander Schepen by te doen komen/het wert seer doncker/ soo dat ons Generael sijn Chaloup oock voor uyt sonde/ met een vande Stuerlieden / ende wel ghemant/ om 't voorsz. zeyl in 't gesicht te krijgen/alsoo dat het wel drie uren in den avont was/ dat wy het zeyl weder saghen / eerst door onse Chaloupe / die ons teecken dede met een licht hem gheordonneert/ende quam ons tijdinge brengen/dat het een groote Kraecke was/hem aengesproken hebbende/ wat het voor een Schip was/en wilde geen antwoort geven. Ons Generael hadde belast/soo het volck van 't voorsz. vreemt zeyl vraeghden / wat wy voor Schepen waren / hen antwoorden souden dat wy d'Armaden waren / van Don Andrea de Fortado van Malacca. Den voorsz. Fortado is hem houdende ontrent Malacca, Sunda ende de Mollucca, om te verhinderen de Trafique van andere Natien. De Crake van S. Thomé is gekomen by ons Schip/eñ Capiteyn Middelton, wat wy hem vraeghen/ende aenriepen/gaf gheenen antwoort/eñ was d'eerste die naer ons schoot/ stracx heeft Capiteyn Middelton veel teeckenen ghedaen van vyer-werck / om d'ander Schepen aen te doen komen. Wy hadden eenige lichte Metalen stucken boven/daer mede geschoten werde naer de Crake/ondertusschen kregē wy onse Gouch-stucken uyt/ ende Capiteyn Middelton al sijn gheschut uyt brengende/ dat

1602 October. De Crake wert beschoten.

dat groot/en swaer was/is de Crake naerder gekomen/en hebben daer in dapper geschoten/als oock wy van gelijcken. De Crake schoot weder met haer geschut/ende Musketten / dan door de donckerheyt dede kleyn / ofte geen schade het duerde wel/ als twee uren dat wy de Craecke tusschen ons beyden hadden doende ons devoir met schieten / so veel mogelijck was/ ondertusschen sijn ghekomen de andere Schepen/die hen geschut al klaer zijnde / hebben dapper in de Crake geschoten/ weder af wendende elck een hem klaer maeckende / ende so al weder 't meestendeel van de nacht met schieten op de Craeck doorbrengende /so datter veel volcx geschoten / ende het Schip seer reddeloos wert. Het was seer dangereus al dit schieten/om den anderen schade te doen/dat God lof niet ghebeurt is. Des morgens met de voorsz. Crake gedreven zijnde de Straet innewaerts/ naer Malacca, by de Eylanden Darry, so heeft de Craecke eerst ghestreecken / den Capiteyn ghenaemt N. is ghekomen in't Schip van den Admirael Lancester, ende sijn met hem geaccordeert/ datse haer lijf souden behouden ende na dat het Schip al gelost soude zijn/ den Capiteyn het ledich Schip soude behouden.

De Crake accordeert behouden Schip ende leven.

Den 14. Octobris werden de principaelste Portugesen daer uyt genomen/ende verdeelt op alle de Schepen/het waren meest rijcke/ende treffelijcke personen/ seer kostelijk met Zijde/en Fluweel bekleet/sy werden heerlijk getracteert/ alsoo ook al die in't Schip bleven/so Vrouwen ende Kinders / niemant en wert aen haer personen oneerlijk getracteert/ tot welcke opsicht/ende oock de goederen te lossen/ wert gestelt Capiteyn Middelton, ende ons Generael Ioris Spilbergh. Den Capiteyn hielt sijn Camer vry / waer in hy hadde eenige Vrou personen / ende dienaers. Den Schreyvaen, Pyloten, Contremaysters, en veel Marineros werden hen Kisten/oft meeste dat daer in was gelaten/alsose neerstig waren met goede ordre/door hen eygen volck de goederen te lossen. Met lossen waren wy besig acht dagen/ daer werden uytgelost 960. Ferdes/ 80. Kisten/40. Cannesters/alle Lijnwaet-doecken van alderhande couleuren/veel Kleren/Wapenen/ende hondert derley frayigheden/ook vele eerbare Waren. Daer waeren veel packen met Anijs / Comijn/ Leer ende Matten/dat niet gelost wert om de kleyne weerden. Inde voorsz. Crake waeren veelderley Waren/als Rijs / Boter/ Oly ende anders dat wy niet mochten lossen/om de slommering van de plaetse.

De Crake wert gelost

Den 23 Octobris was het seer quaet weder/alsoo dat wy wederom een ancker verloren/den Admirael/ende andere Schepen van gelijcken/so dat wy moesten de voorsz. Crake verlaten/ende setten de Portugesen daer weder in/ende lieten hun so na Malacca gaen/dewelcke blijde waren/ende bedanckten ons van't redelijk tractement/ende discretie aen hen bewesen. Den Capiteyn met de Portugesen hebben haer Schip eerlijck voorgestaen/so langh alst redelijck was te defenderen. Van geldt / oft Gheesteenten is weynich/oft gheen ghevonden / daer waren over de ses hondert persoonen op/ als Portugesen, Mesticos, Marineros, Slaven/met eenige Vrouwen/ende Kinders/die al te samen wel versien waren van Kleederen/ Lijnwaet/ ende doecke op hun maniere/die Craecke was groot ontrent 1400. vaten/het voor Casteel was so hooch /als de Mars van een Schip van twee hondert lasten/desgelijcx de Campaignie achter. Met den voorsz. Capiteyn/ende ander Portugesen werter dickmaels gediscourreert/die ons vraechden/waerom wy dus verre quamen om negotie te doen/waer op gheantwoort wert: om dat den Koninck van Castilien, ende Portugael, ons groot ongelijk dede in onse Landen/ ende dat wy in Castilien, en Portugael niet en mochten negocieren/derhalven genootsaekt waren niet alleenlijk de West-Indiaensche Landen/ maer

maer oock de Ooft-Indien te besoecken/ende verhoopten eer langhe te handelen in 1603.
China: gelijck alreede de Straet Magelanes, Mar del Sur, ende Philippines besocht Novemb.
waren/als oock eenige Schepen alree in Patania geweest waren aen de Oost-zijde
van Malacca, oock dat de Heeren Reeders van Zeelandt hadden Commisen ghe-
sonden met een Turcx Schip dat van Achien nae Gousaratte ginck in Cambayen,
't was hen oock vreemt om sien/dat ons Schip soo kleyn was / sonderlijck onse
Jacht het Lam. Als ons Generael hen vertelde/ dat hy kortelingh was gheweest
in 't Eylant Zelon, op de Reede van Matecalo, ende hem verstout hadde in 't Lant
so diep te reysen nae 't Coninckrijck Candy, alwaer hy met den Koninck van Candy,
Fimala Darma Suria Ada, anders op sijn Christens ghenaemt Don Ian d'Auftria,
ghetracteert/ende gesproken hadde/brengende van daer ontrent 60. Canasters Ka-
neel, ende sommighe Peper, oock veel Ghesteenten / ende presenten tot teken van
vrientschap/dieselve hoorende/docht hun geen kleyn sake te wesen/ want sy ontsien
seer den voorsz Coninck van Candy, die de couragie heeft de Portugesen d'Oorloge
aen te doen als vooren verhaelt. In 't weder-keeren naer Achien, hebben wy veel
quaet weders gehadt/mits het was inde veranderinge vande Mouffon, ende qua-
men op de Reede van Achien den 5. Novembris, hadden gelaveert van Ifla de Da-
ly sestien dagen.

Op de Reede van Achien zijnde ghekomen (Godt lof) meest teghens wint/ ende
stroom/soo hebben wy onse zeylen/die meest ontwee/ende uyt de lijcken ghewaeyt
waren/wederom gerepareert/ende versien/voorder ons weder klaer makende om
te vertrecken/want in Achien geen Peper te koop was/de Engelschen, die gereet
aldaer wel seven maenden ghelegen hadden/ende wel versien van gelt / en hadden
noch maer vijftich lasten Pepers / verlieten een nieuwt huys datse daer ghe-
maeckt hadden / ende maeckten gereetschap om te vertrecken. Desgelijcks Le
Verdeliere Gheneraeel van de Fransoysen, die noch qualijck seven lasten Peper in
hadde ende wy ontrent acht lasten meest al gekocht tot

Tapel de baer/elcke bare 380. pont Nederlants ghewicht / ende elck Tapel is
de weerde van een pont Vlaems. De drie lasten Peper die den Gheneraeel Lan-
caster moest voor niet overvoeren naer Londen/wert hem inghaladen/ soo dat wy
vertrocken den 20 dito naer de kuste van Malacca, genaemt Queda, dan door den
storm ende Oosten wint en kosten wy Queda niet beseylen/ ende zijn alsoo geloopen
na de Eylanden Nicoubars, alwaer wy quamen den 23. dito/daer ons veel Canoen
aen boort quamen met Hoenderen ende Orangien-appels / brochten oock wat
Ambregris, doch weynich die goet was/aldaer bleve wy twee dagen. De inwoon-
ders van de Nicoubers zijn al wilde Gentos de Mattos, soose de Portugesen noe-
men/een volck die niemant en vertrout/ende oock niet te vertrouwen en zijn.

Den 25. dito vertrocken wy weder nae Sumatra, nae de Reede van Achien, op
hope soo de Engelschen, ende Fransoysen vertrocken waren / wy tot goeden prijs
een partije Pepers souden mogen koopen.

Den 28. dito sagen wy het voorsz. lant van Sumatra, dan door den grooten storm/
die uyt de straet van Malacca komt / ende met den Oosten wint / en kosten wy op
de Reede van Achien niet seylen/het was dach ende nacht meest storm/ende regen/
soo dat wy meest ons schooverseyls moesten alleen gebruycken.

Den 3. Decembris hebben wy des morghens ghesien een Eylant/waer van de Decemb.
stuer-lieden/so van den Admirael/ als van het Schip den Ram, in grooten dispu-
te waren / wat het voor een Eylandt mochte wesen / want eenighe stuer-lieden
maeckten gissingen op de vier graden te sijn by Noorden den Equinoctiael, andere
affirmeerden dat het de Nicoubars waren/door de overtrocken locht des daechs/
als

1603. Januarius. als nachts en kostmen geen seker hooghte nemen/ten Ancker komende onder dit Eylandt heeft haer de Sonne vertoont op den middach/ende bevonden de hooghte van seven graden/ende een derdendeel by Noorden/waer in de Stuerlieden al verwondert waren/dat den stroom ons soo aen de Noordt ghebrocht hadde/daer wy meest Zuyden / ende Zuyt Zuyt-oost / oock Zuyt Zuyt-west onsen cours ghestelt hadden / te weten ten naesten by aende Bouling ; hier by is te mercken / datmen qualijck tegens den Moſſon kan voortgeraken hier in Ooſt-Indien. Ende zijn alſo ten Ancker ghekomen onder dit voorschreven Eylandt Nicoubar.

Den 6. dito hebben wy noch diversche plaetsen / Bayen / ende anders besocht/ om bequamelijck ten ancker te komen om water te halen / dan bevonden 't alom seer onbequaem/soo dat wy weder resolveerden na Achien te gaen/ alwaer wy gearriveert zijn naer groote moeyte van contrarie winden / en stromen / hebbende maer een Ancker.

Den 25. dito op de Reede van Achien komende sont den Coninc stracx een Prau/ daer in een schaep/versoeckende dat onsen Ghenerael by hem soude komen.

Den 26. dito is ons Generael na den Coninck gegaen/ende hem eenige presenten gedaen hebbende/den Coninck die aengenaem zijnde/ dede weder andere daer teghens/wy siende datter alle vrientschap by den Coninck was/hebben onse goederen doen opbrenghen.

Den eersten Ianuarij is ons Generael weder aen Lant gevaren/ met den voorschreven Coninck spreeckende/van wegen den Coninck van Candy, van sijne ghelegentheden/hoe den selven d'Oorloghe teghens de Portugiſen voerde/verhalende alle 't gene met den voorschreven Coninck ghehandelt hadde/ 't welck hem scheen aenghenaem te zijn : want den Coninck van Achien heeft daer na Ambassadeurs aenden Coninck van Candy gesonden/soo dat niet te twijffelen is/oft den Coninck van Candy, sal hulp/ ende assistentie van hem bekomen.

Op den selven dito heeft ons Generael aen den Coninck geschoncken een Metalen stuck ghesch uts weghende 600. Pont / met diversche Harnassen / Rondassen / Morilions / Roers en Musquetten/dit alles in grooten danck aen nemende. Met een vertoonende / dat hy gheen Realen van achten en hadde om Peper te koopen / maer wel goederen / als gheschilderde doecken / ende veel andere soorten / die uyt de Craecke van Malacca ontladen waren / oock hadden wy Yser / ende Laeckenen / vraechden of den Coninck alsulcks diende ; Versoeckende daer voor Peper te hebben/ verklarende dat hy van sijn Excellentie voor Ambassadeur ghesonden was hier in Ooſt-Indien, alſt blijckt by den Zeghel/ende hant van sijn Excellentie/ende dat hy geen Koopman en was/derhalven geen gelt by hem mede ghebrocht en was/ doch alsoo onsen Generael nu redelijck versien was met Indiaenſche doecken/soo begeerden hy aen den Coninck/ dat hy hem wilde verkoopen twee hondert baren Pepers/ende in betalinghe nemen de voorschreven Doecken/ 't welck also gheaccordeert wert/ mits toevende den tijt van twee Maenden.

Den 7. dito heeft den Coninck gelevert ontrent ses baren Pepers/ die geladen worden in onse Sloupe / ende des avonts naer boort gaende / met sesthien Mannen / is Godt betert door quaet weder in de brandinghe in 't uytkomen van de Riviere overvult met water / alsoo datter ghebleven zijn neghen persoonen / waer onder was den Stuerman Hartoch Philips van Rotterdam , d'ander sijn miraculeus ghesalveert / eenighe sijn den sevensten dach naer 't blijven van dese Slouper te voorschijn ghekomen / hun soo langhe onthouden hebbende op de Eylanden van Gomerſpoel , eetende / ende hen onderhouden hebbende met bladeren / ende gras.

Den

Den 10. dito is den Boot van het Schip den Ram naer lant gekomen; zijnde 1603. Ianuarius.
nde brandinghe van 't inkomen der Riviere/ is aldaer oock overvult/ ende om
gheftulpt/ alwaer verdroncken is den Barbier van 't voorsz. Schip/ de andere
erchden al haer leven/ alsoo het by dage was: ons Generael alle dese bedroef-
e tijdinghe/ ende ongheluck siende/ was niet weynich bedroeft/ doch denckende
en het advijs door hem aende Capo de Bon Esperance ghefchreven:

Nu 't soo is,, en wesen moet,, waerom ghequelt,
't Is ghewis,, den Heere goet,, die 't al beftelt.

Alsoo hem troostende/ dat alles gefchiede door de befchickinge Godts. Door-
er heeft hem het weder begonst te beteren/ alsoo dat wy veel goederen aen lant
eden komen/ ende dagheliicx veel doecken soo aenden Koninck/ als andere par-
ticuliere persoonen verkochten/ den Peper bleef al op den prijs van 24. Ta-
el.

Den 17. dito zijn ghearriveert op de Reede van Achien twee Schepen uyt
Zeelant, d'eene genaemt Vliffingen, ende d'ander der Goes, quamen vande Reede
van Matecalo, uyt Zelon, alwaer sy ghelaten hadden het Schip Ziriczee, ver-
wachtende haren Commies/ Sebalt de Weert, den welcken was ghegaen naer
en Koninck van Candy, want hy in Matecalo verstaen hadde dat onsen Gene-
rael aldaer gheweest hadde/ ende wel onthaelt/ de welcke hem dede resolveren/
erwaerts na Candy te gaen.

Den 29. dito is van Achien vertrocken Claes Pieterfz van Vliffingen, ende Lu-
as Ianfz van Antwerpen naer Calicut, met een Schip van Gouferat, om te verne-
nen/ wat negotie men daer souden konnen doen: Dese 2 voorsz. Persoonen zijn
n Achien gebleven/ met consent/ ende ordre vande Compagnie van Zeelant. Door
e twee vernoemde Schepen van Zeelant hebben wy met blijtschap vernomen/
at de Compagnie van Hollant ende Zeelant vereenicht waren. Onderwijlen
ebben wy de Schepen versien/ die seer van den Worm ghegeten waren. Den
Koninck heeft aen lant onsen Generael ingegeven een Huys/ dat de Engelfchen
aer ghebouwt hadden/ altemael met witten steen ghemetselt/ ende wel versien
egens den brandt/ voorders wel doormaeckt met Kamers/ ende eenen grooten
ierkantē Hof daer by. Daer in zijnde/ dede de Wapen van sijn Excellentie daer
oor setten/ dit huys hebben de Engelfchen aen den Konink geschoncken/ t'welk
een teecken en is/ alsoo sy oock niemandt daer in lieten/ datse weder naer Achien
ullen komen. Ondertusschen is gearriveert het Schip Ziericzee van Matecalo,
aer in was Sebalt de Weert, den welcken hadde in Candy geweest/ alwaer hem
eel eer/ ende vrientschap weder-varen was/ eer hy in Candy quam/ ontfinck hy
brieven van Erafmus Martfberger den Schrijver/ van onsen Ghenerael aldaer
ghelaten/ ende nu Secretaris by den Koninck aldaer/ uyt welcke brieven den
oorsz. Sebalt de Weert hem koft richten hoe hy in Candy te doen hadde/ want
et een groot behulp was voor hem/ dat dese Persoonen daer ghelaten waren.

Den 21 Februarius is gestorven in Achien, Iongerhelt, Capiteyn op het Schip Februarius.
en Ram.

Den 7 Martius is gestorven Guion le fort, die Vice-Admirael geweest was Meert.
p het Schip den Ram, dan werde daer van gedeporteert/ om oorsaecke van een
onspiratie/ die hy voornam met sijn volck teghens den Generael/ ende welvaert
ande ghemeene saecken/ streckende tot een muyterye/ maer wert met voorsich-
ighept door den Generael voor-komen.

1603. Meert.

Den 8. dito zijn op de Reede van Achien ghearriveert drie Schepen uyt Hol-
lant, de twee van Amsterdam, als het Schip Hollandia, den Commies daer
op Melchior de Voghelaer, d'ander het Schip de Ster, den Commies Claes Si-
monsz Meemael, het derde den Hollantschen Thuyn, van Enckhuysen, daer Ca-
piteyn op was Iacob Pietersz. Dese voorsz drie Schepen op de Reede komende
hebben eerbiedelijcken haer Vlaggen ghestreken/ ende terstont aen boort gevaren
van 't Schip Siericzee, om te vinden den Commies Sebalt de Weert, den welcken
niet aen boort en was/ dan is stracx ghekomen met ons Generael/ d'een d'ander
feesterende/ ende willekom heetende. Soo hebben de drie voorsz Commiesen van
Hollant de confirmatie ghebrocht/ als dat de Compagnien van Hollant, ende See-
lant vereenicht waren/ toonden ook brieven/ ende bescheet/ als dat Sebalt de Weert
was gemaeckt Vice-Admirael vande Schepen in Oost-Indien, daer nu Admirael
over was/ Heer Wybrant Waerwijck, dese goede ordre heeft een yeghelijcken ver-
blijt / want het was noodich dat op de drie Schepen van Zeelant een hooft ghe-
noemt wert/ want daer alreede geen kleyn onwillighe yt/ ende jaloursie was/ want
by de Schepen van Zeelant stonden alle drie de Commiesen / ende Schippers/ die
sy Capiteynen heeten in eenen graet. Den Generael dese tijdinge hoorende/ heeft
oock ordre gegeven/ nadien dat de goede resolutie getroffen/ ende geaccordeert was/
by de vereenichde Compagnie/ so lange als wy by de Schepen vande selve Com-
pagnie sijn souden/ datmen geen Vlaggen en soude boven laten wayen/ heeft oock
selfs gegaen in 't Schip Ziericzee, alwaer den Vice-Admirael/ met de Raden/ ende
Commiesen waren/ hen aen presenterende so sy sijn Schepen / oft sijn persoon/ ende
volck ergens in van doen hadden/ dat hen geerne wilde dienen/ waer van sy hem
hoochlijcken bedanckten. Wijders presenteerde sijn goederen/ actien ende contan-
te penningen/ door de Commiesen vande vereenichde Compagnie te laten verhan-
delen/ op dat alle oorsaken van hooghe prijse in het inkoopen van Peper gheweert
mochten blijven/ versoeckende alleen den eersten Peper te moghen ontfangen die
der gekocht soude werden/ also hy gepresereert was/ voor hen in Achien zijnde/ en-
de belosten hadde van den Konnick/ hem te laden voor alle die daer souden mogen
komen/ hier op heeft den Vice-Admirael met sijnen Raet hen bedencken genomen/
ondertusschen heeft ons Generael hem klaer gemaeckt/ om met sijn Schip te ver-
trecken/ ende aldaer te laten het Schip den Ram, om te laden den Peper vanden
naest-komende Mousson, waer toe hy liet Cornelis Specx met drie Dienaers om
alles te besorgen.

Den 23. dito is ons Generael aenghesproken/ oft hy het Schip den Ram wilde
verkopen aen de vereenichde Compagnie/ hem wert voor gedragen/ dat de Sche-
pen vande vereenichde Compaignie al t'samen wilden vertrecken / ende dat also
sijn Schip daer alleen soude blijven/ niet sonder swarigheyt vande Portugesen, en-
de hare vrienden/ mochte by nachte afgeloopen worden/ also het swack van volck
was/ ende daer noch langer als seven maenden te leggen hadde om te wachten na
sijn ladinge. Hier op onsen Generael hem beradende/ is ten lesten den 25 Meert ge-
resolveert het Schip te verkoopen/ so hy billijcke ende redelijcke conditien koste be-
spreken: Sijne gissinge makende dat het Schip moste uyt blijven ontrent 16 maen-
den / welcke gagien souden beloopen / ontrent 1200. Pondt / ende bedt / oock
dat hy noch wel by de 300. Pondt soo aen onkosten / victualie van 't volck /
als oock aen 't Schip te betalen soude hebben / hier in Achien, in den tijdt van
7. ofte 8. maenden / ende het Schip thuys komende / soude weynich weert
gheweest zijn. Verhalven resolveerden hy / ende verkocht het voor 325.
Pondt contandt / daer uyt nemende alle victualie / twee Anckers / alle
Roers/

koers / Spiessen / ende wat voort de Koop-manschap aengaet. Noch be- 1603.
loofden den Vice-Admirael / ende sijnen Raedt over te voeren in de twee eerste Meert.
Schepen die in Achien souden laden 24 lasten Pepers / mits betalende daer voor
op alsulcke conditien ende prijs als by de vereenichde Compagnie besloten
was. Ende wert voort gheaccordeert dat den Commies Cornelis Specs
soude vrij passagie hebben met sijne Dienaers naer Nederlandt / wanneer hy
sijne goederen / penninghen ende schulden in Peper gheimployeert soude heb-
ben / ende ghe laden als vooren. Oock wert daer gheaccordeert / dat den Com-
mies Cornelis Specs, ende de Commiesen van de vereenichde Compagnie
geen Peper hier niet hoogher en souden koopen als 12 Tapel / anders als met
ghemeene bewillinghe / ende al was dat Cornelis Specs door ordre van onsen
Gheneraei in 't huys door den Koninck hem ghegheven noch bleef (waer uyt
wy schijnen / datter in Achien noch twee partyen bleven om Peper te koopen)
so wert goet ghevonden voor den Koninck te gaen / hem verklarende / dat-
er nu maer een Compagnie en was / al wast saecken dat de Commiesen in di-
versche huysen woonden / sulcks ghe schiede om de repartitie van de goederen/
want in Achien is men seer subject den brandt. Voor 't verkoopen van den
Ram is het Schip 't Schaep wel gheprovideert van victualie / volck / ende an-
ders / die wy over namen / eenighe die den Gheneraei niet met en begeer-
den / mocht hy op den Ram laten blijven / in dienst van de vereenichde
Compaignie. Het ghene wy profiteerden van de onkosten / die aen 't Schip
den Ram, ende het volck noch souden ghelepdt ghewreest hebben / oock ontfan-
ghende de 325. Pont / achten dat wy die hier in Achien sullen konnen implo-
yeren / om t' huys komende met Godts hulpe by naer soo veel van te maken als de
vracht van de 24. last sullen bedraghen. De versekeringe op twee goede Schepen
dingoet te laden / is een groot insien / buyten dat men 't al soude moeten laden op
een Schip / dat seer uytghevaren was / ende met weynich volck versien. Het is den
Generael wel te raden gheweest / dese conditien aen te gaen / oock den Vice-Admi-
rael / ende den Raet / die groote diensten konnen ontfanghen / met dit Schip: want
het hun bequaem is op veel plaetsen / daerse tot groot profijt sullen konnen nego-
tieren / alwaer groote kostelijcke Schepen niet en mogen komen.

Den 30. dito is ons Generael / met den Vice-Admirael / Sebalt de Weert,
met de ander Raden / ende Commisen / gaen oorlof nemen van den Coninck / die
hun eerlijck / ende feestelijck tracteerden / ende beschonck / een yeder met pre-
senten. Onsen Gheneraei meynde te ontfangen een seker Cris, ende gouden Kop/
dan alsoo het niet reede en was / ende den tijdt niet lijden mocht / daer naer te bey-
den / heeft den Coninck hem ghe schoncken ontrent 12 baren seer schoon en groven
Peper / ende noch voor sijn Gheneraei particulier 2 baren Tambage, sonder noch
twee Crissen, ende ander Messen / voor desen ontfangen: niet te min geschieden aen
den Vice-Admirael Sebalt de Weert, ende ander Commiesen. Alsoo dat wy naer
menschelijcke oordeel niet anders als goede verseeckerde vrientschap in Achien en
hebben / soo by den ouden Koninck / als by den jongen Prins. Hebbende alle vry-
heydt / sonder Tol / ofte schattinghe in 't in / ofte uyt te voeren van alle goederen
yet te betalen. Ende al wat wy aen den Koninck versochten / dat wert ons stracx
gheconsenteert.

Ons Generael nu gereet zijnde te vertrecken / heeft geordonneert Cornelis Specx
in Achien te blijven / met een Assistent Gillis Michielsz, ende twee Knechten om
te bevorderen / dat de 24 lasten Peper met den eersten ghe laden mochten worden/
ende voorder te imployeren sijn Gelt / ende de resterende goederen / naer de ordre

hem

1603. April. hem belast. Want de voorschreven Speckx noch in handen behielt 5200. Tayel, 't welck is ontrent vijfthien duysent Realen van achten.

Den 3. April sijn wy van Achien vertrocken/latende op de Reede eenige Negapatanders, daer de Portugesen mede over wilden/dewelcke met onsen Gheneraet accordeerden/alsoo dat hyse paspoort verleenden/ mits betalende eerlijcke gheschencken daer voor/so dat God lof de trotsigheyt der Portugesen seer gedempt is/ hier in Oost-Indien ; die haer hebben vernedert/ ende verkleent/ paspoort te versoecken by onsen Gheneraet /zijnde door het nemen vande Craecke van St. Thomé, naer Malacca, ende andere Champaignens/ ende Galiotten op de Custe van Zelon, in vreese gekomen. Buyten de Eylanden van Pouloway ende Gommerspoel zijnde/hebben wy onsen cours geset naer Bantam. Den Vice-Admirael Zebalt de Weert, zijnde in Compagnie van seven Schepen / is vertrocken naer Zelon, den anderen Adieu segghende met eer-schooten. Vande voorschreeven Schepen der vereenichde Compagnie/is ons alle eere ende vrientschap geschiet, so in bystant van een out Merseyl/ Cabel/Ancker/eñ andersints/ dat wy nootlijcx van doen hadden met ons langhe reyse/ want wy vier anckers in Straet van Malacca verloren hadden/ ende Godt lof ons en gebrack geen victualie/ soo wy daer van qualijck hadden versien gheweest/ ons soude alle bystant vande voorschreven Schepen der vereenichde Compaignie geschiet zijn. Den selven dito zijn wy langhs Gommerspoel gezeylt met eenen goeden wint / alwaer ons Godt den Heere ghenadichlijcken bewaerden/want wy over een blinde Clippe seylden / daer wy eens op stieten / ende worden seer leck daer van/ dan Godt almachtich die eeuwich moet ghelooft zijn heeft ons bewaert.

Den 4. dito hadden wy een moye koelte / ende zijn alsoo geseylt lancx de kuste Sumatra, hebbende dickwils stilte/ ende variabel winden.

Den 20. dito sijn wy voor de vijfde reyse de linie Æquinoctiael gepasseert. Aen dese kuste van Sumatra zijn seer veel Eylanden/Bayen/ eñ groote Inhammen. Wy hadden geern in Pieaiaman, oft Ticos gheweest/maer konden die plaetse niet vinden. Alsoo sijn wy voorder gaen onse Reyse doen tot inde strate van Sunday.

Den 22. dito is ghestorven Willem Gutlat. Inde straet voorschreven leggen twee merckelijcke hooghe Eylanden/ onsen Generael is aen een vande Eylanden gegaen/ genaemt Sebesy alwaer wy een ancker verloren. Daer is seer goet water/welck was loopende vande Clippe af. Dit voorschreven Eylandt heeft seer groote Boomen / ende bevonden aldaer veel Verckens. Door de groote stroomen/stilte/ende contrarie winden/hebben wy inde strate voorsz. lange blijven drijvende.

Den 25. dito sijn wy aen 't vaste Lant van Iava gekomen/ende aen lant gevaren/alwaer wy verversinghe kochten/ende verstonden dat voor Bantam laghen negen Duytsche Schepen. Den selven avont sagen wy een Duytsche Sloepe/ dan en quam ons niet verspreken/vreesende dat wy Portugesen waren.

Den 27. dito sijn wy naer lange swerven voor Bantam gekomen (God lof) aldaer vindende den Heer Admirael Wijbrant Warwijck, met negen Schepen vande vereenichde Compagnie. Den voorschreven Warwijck heeft stracx aen onsen Generael ghesonden sijnen Schipper Pieter Corneliszz, versoeckende hem/ om op het Eylant Dovo Poelo te komen/alwaer den Admirael Warwijck sieckelijcken was. Den selfden avont is ons Generael naer 't voorschrevē Eylant gevaren/ zijnde ontrent een kleyne mijl van Bantam gekomē/ met hem nemende diversche Brieven/die Sr. Sebalt de Weert, Vice-Admirael hem mede ghegeven hadde/om te leveren in handen van den Admirael voorsz. Op het Eylandt komende by den

den Admirael Warwijck, was seer willekom/ ende sy waren al verblijdt te hooren het goedt arrivement van hun Compagnien in Achien, ende hoe sy weder vertrocken waren naer Zelon. 1603. Apr. I.

Den 28. dito is onsen Ghenerael van den Admirael Warwijck andermael op Dovo Poelo versocht te komen / alwaer hy vont alle Capiteynen / ende opper Commiesen vande voorsz. negen Schepen/naer langhe discoursen soo heeft den Admirael Warwijck ghevraeght / oft wy St. Thomésche Cleetgens hadden uyt die Craecke van Malacca, ons Generael seyde hem dat wijder een goede partye hadden. Den voorsz. Warwijck versocht op hem/ dat hyse niet en soude verkoopen/ als aen hem/ 't welck daer naer soo gheschiedt is.

Den 29. dito is gestorven Ian Maes, op de Reede voor Bantam, daer ons Generael aen landt gegaen is/alwaer hy ginck besoecken de Engelschen, waer van Opper-Coopman was Meester Stercker, dewelcke korts daer naer sterf. In sijn plaetse is ghekomen Meester Schot, de voorschreven Engelschen versochten aen ons Generael/ dat hy hun wilde de St. Thomésche Doecken verkoopen/ op dat zyse al in handen mochten hebben / dan ons Generael was meer ghesint te verkoopen aen onse Natie/dan aen de Engelschen. Te Bantam zijnde/quam den Sabandar, ende andere ons Ghenerael willekom heeten/hem aenspreeckende/oft hy gheen Peper en wilde koopen. Ende eyschten dat men de Roby, Roby, Byle, Byliken soude komen betalen / 't welck is voor anckeragie /en Tol vande inkomende goederen/dan ons Generael seyde dat hy al gheladen was/quam alleen voor Bantam, om Compagnie te soecken/om naer Nederlandt te zeylen/ ende soo den Sabandar yet anders te eysschen hadde / dat hy moest den Admirael Warwijck aenspreken/alsoo wy nu onder een Compagnie staen/sulcx wert geseyt/op dat de Iavanen, ende Chinesen hunnen Peper niet hoogher souden opsteken.

Den 5 Iunius is onsen Generael gheaccordeert metten Admirael Warwijck, Iunius. van wegen sekere St. Thoméschе Doecken/ bedragende 16400 Realen van achten/met conditie te leveren in betalinge so veel Peper/als wy noch mochten laden/de reste in contant. Alsoo wy lange op de Reyse geweest zijn/so hadden wy d'een ende d'ander gebreck / ons Generael bespzack dat sy ons moesten accommoderen van wat Zeyl-doecks / ende Scheeps-want voor ons ghelt / want sy van alles wel versien waren / den Admirael Warwijck seyde ons sulcx te doen/ twelck daer nae oock soo gevolcht is. De Commiesen vande vereenichde Compagnie hebben begost te koopen Peper / tot 4¼ ende 5 Realen van achten den sack/ zijnde ons ghewicht 60 Pont.

Den 6. dito is vertrocken het Schip Erasmus, ende het Schip Nassou naer China.

Den 15. is gestorven den Stierman Cornelis Iansz Vennip, Borger tot Enckhuysen, den welcken dit Journael tot den 27 May ghenoteert / ende beschreven heeft.

Den 20. dito is op de Reede voor Bantam ghekomen den Admirael Sr Iacob Heemskerck, met sijn Schip ghenaemt den Witten Leeuw, ende Ian Pauwelsz sijnen Vice-Admirael/ met het Schip ghenaemt Alcmaer, met hun brengende een groote nieuwe Craecke / komende van Macau uyt China, wilde naer Malacca, de selfde hebben sy gewacht ontrent Ior, nae langhe wachtens heeftse Godt in haren handen gegevē/hoe wel de Portugesen haer een tijt lanck dapper geweert hadden/moesten haer met Schip/goet/ende Persoonen overgeven. Dese voorsz. Craecke heeft voor ballast Coper, Pyaster, Alluyn, menichte Lignum olium, ende Radix-china. Voorder zijde ghewrocht/ende ongewrocht/een partye ongemunt

603. Augustus. Gout / ende veel ander kostelijckheyt / also dat sy boven de plunderinge wo
gheextimeert over de'tseventigh hondert duysent Gulden. De kloeckheyt va
den Admirael Heemskercke, met sijn Volck was den Portugesen een verwon
deringe / dat sy so kloeckelijck van twee Schepen / so dapper beschoten / end
bevochten worden. Dit was ons een blijde tijdinge / mits dat wy oock ver
stonden/dat die van Zeelant by S. Helena. ende de Engelschen by de Riviere va
Lixs, oock elck een Crake genomen hadden. Den Admirael Heemskerck hoo
den oock geern dat wy in Zelon voor Matecalo twee Champainien/ende Galey
en bekomen hadden / ende dat wy oock waeren participanten van de Craeck
van S. Thomé naer Malacca, die wy holpen nemen met ons Jacht het Lam, de
13. October laest-leden. Desen handel d' een den ander vertellende / was elc
seer aenghenaem / want 't is beter opentlijck de Portugesen te bevechten / al
schoon schijnende ontrouwe woorden te geloven. So haest die van Bantam sa
gen datter alle dagen meer Schepen quamen / wilden den Peper op hoger prij
houden / meynende dat het soude gaen / als voor desen / eer de vereenichde Com
pagnie veraccordeert was / datmen den Peper tegens malkander op jaechde
een sake wel vreemt / datmen de Iavanen ende Chinesen de Realen van achten s
toe jaechden / also datter noodigh was datter een Compagnie gemaeckt wer
De Commiesen van de vereenichde Campagnie hielden op van koopen / also
dat korts daer na weder ghekocht wert den Peper meest tot vier ende een half
en vijf Realen / dat door den Generael Spilbergh in Achien aen d' Engelschen ver
accordeert wert. Op den selve tijt heeft onsen Gheneracl ons Pinasse het La
weder vande Engelschen gekocht / dat hy stracx dede timmeren / ende toemaker
waer inne dat geladen wert / de weerde van 800. sacken Pepers.

Den 13. Augusti is voor Bantam gekomen het Schip genaemt Dergoes, va
Zeelant, daer Schipper op was Peter Iansz. Soet, eñ Opper-Koopman Iaque
van Ray, welcke quamen van Zelon, dan brochtẽ (God betert) seer quade tydin
ge van den Vice-Admirael Sebalt de Weert, als dat hy was ontrent Matecal
van den Konink van Candy omgebrogt met ontrent 53. Personẽ vã sijn volck
't welk seer te verwonderen is / naer dien onsen Generael so dickwils gehelijk i
handen van den voorsz. Koninck geweest heeft / ende alle vrientschap van hem
ontfangen / als hier vorẽ in dit Journael verhaelt staet / vragende aen de voorsz
Personen van 't Schip Dergoes, wat oorsaecke den Koninck van Candy voor
went / sulcke wreede daet aen te rechten. Sy seyden dat sy achten d' oorsaeke t
zijn / dat sy hadden laten gaen vier Portugesche Schepẽ met haer volck / die sy ge
nomen hadden / ende den Modeliar Emanuel Dios, die te Matecalo was / versoch
aen den Vice-Admirael eenige Portugesen, ende Mesticos voor den Koninck va
Candy, dan het schijnt datse hem geweygert werdẽ / ook waren sy wel gewaer
schout door Reynier Iansz. een Man die daer vã ons aen lant gebleven was / da
sy geen Portugesen, ofte Dienaers der selvẽ souden laten gaen / so sy anders wa
goets van den Konink wilden verwachten. Den Konink horende dese tijding
van 't nemen der Portugesen, den welcken niet voorder meynde te komen als t
Vintane, is gekomen in Matecalo, meynde aldaer de Portugesen te krijgen / dan s
haest den Vice-Admirael / met sijnen breeden Raedt hoorden dat den Konnick
naer Matecalo quam / hebben de Portugesen met haer Dienaers ende Schepen
laten vry varen. 't Welck den Koninck siende als hy te Matecalo qam / heeft
hem in alle quade opinie gebracht / want hy en kan niet verstaen dat wy hem
recht meynen / ende oock Vyanden der Portugesen zijn / ghelijck wy hem ver-
klaerden / naer dien wy de Portugesen tracteren met courtoisie / ende geen vyant-
schap

schap. Den Konink voorschreven is seer jeloers / nimmermeer vertrouwende 1603. Augustus
de Portugesen, ende meynt dat altijt practica, gelijck oock meest gheschiet / op
hem aengelept wert / want in geheel Oost-Indien en is geen Koninck / of Par-
tie / die so vyandelijck de Portugesen weder-staen. Dat hy dus jeloers is / ende
alle practijcke der Portugesen wert / komt daer door / dat hy by de Jesuyten in
Goa, ende Colombo is op-ghevoet / als wy voor desen verhaelt hebben. Te
Matecalo zijnde / heeft den Vice-Admirael den Koninck seer feestelijcken ont-
haelt / met wel 300. Mannen / alle in wapenen / den Koninck begheerden dat
den Vice-Admirael sijn volck oorlof soude gheven om naer de Schepen te ver-
trecken. Het schijnt dat den Koninck niet wel en nam / datmen in sijn lant met
so veel gewapende Mannen quam / want so wy verstonden / soude den Koninck
gesegt hebben tot den Vice-Admirael / wy sullen malkanderen daer na alleen
spreecken / dus is het ghewapent volck vertrocken. Den Vice-Admirael hou-
dende by hem eenige Commiesen / Trompetters / ende andere Dienaers / komen-
de met den Koninck in discours door den Tolck Erasmus Martsberger, een Man
die door ons Generael by den Koninck gelaten was / ende nu Secretaris van
den Koninck / ende in de Cingales spraecke wel ervaren. Den Koninck versocht
aen den Vice-Admirael dat hy wilde naer Poincto de Gallo gaen met sijn Sche-
pen / ende den Koninck soude over lant met een Leger derwaerts trecken / om
Poincto de Gallo in te nemen / 't welck den Vice-Admirael wel wilde den Ko-
ninck beloven / dan versocht aen den Koninck / dat hy soude aen boort komen /
't welck den Koninck niet en beviel / oock excuseerden hy het / waer op den Vice-
Admirael dede segghen door den voorsz. Tolck / so den Koninck niet en wilde
aen boort komen / dat hy oock niet en wilde na Poincto de Gallo met de Sche-
pen. Op dese antwoorde sprack den Konink Matta Esto Can, waer op gevolcht
is de leelijcke moort / dit is so wy verstaen / ende gehoort hebben van de Persoo-
nen van 't voorsz. Schip Dergoes. Onsen Generael was seer bedroeft over dese
tijdinge / d' ongeluck van so veel goede vrienden / oock dat nu te niet gemaeckt /
ende verdorven soude zijn / den goeden wech / ende vrientschap / die ons Generael
met den voorsz. Koninck ghemaeckt hadde / want onsen Generael heeft brieven
aan den voorsz. Coninck / so aen d' Edele M. H. Staten / als aen sijn Excel-
lentie / versoeckende daer by assistentie / om tegens de Portugesen te oorlogen /
Wy en hebben niet anders vernomen / ofte Don Ian Coninck van Candy is een
ernst vyant der Portugesen. In den tijt dat wy waren in Zelon, hebben wy be-
komen eenige Portugesche Schepen / als vooren verhaelt / waer van ons Gene-
rael den Coninck van Matecalo een schonck met sijn ladinge. Den Modeliar van
Candy, Emanuel Dios, kreech so veel Portugesen, ende Mesticos als hy begheer-
den / ende voerden die naer den Conink van Candy, met noch de beste wapenen /
die wy inde Schepen vonden / daer en boven dede ons Ghenerael een nieu Ga-
lype / ende Champaignie met haer ladinge van Arrecca in den brant steken / ende
dat / om de Cingales te bewijsen / dat wy der Portugesen vyanden zijn.

Den 28. dito sijn wy vertrocken vande Reede van Bantam, met het Schip de
Eendracht, daer Capiteyn op was Ian Meerman, en het Schip de Maecht van
Enckhuysē, daer Capiteyn op was Arnout de Valee, met de Jagt Rotterdam, de
welk gingen ontrent vijf mijlē van Bantam, en gaven ons over ontrent twaelf
hondert sackē Peper. Dit geschiedē om tot Bantam geen Roby, en Byliam, te be-
talen / welcken Tol / ende anckeragie bedraegt voor elk Schip ontrent 1500. Re-
alē van achten. Aldaer heeft onsen Generael met den Admirael Warwijk afgere-
kent / so dat den Admirael Warwijck noch beloofde de somme van 4000. Realen

1603. Augustus van achten in Peper te imployeren / ende die te laden in het Schip Mauritius, voor reeckeninghe van ons Gheneráel / ende de reste gaf in Wissel-brieven van 5625. Realen van achten / om in Nederlandt uytghereyckt te worden door de Heeren Bewinthebbers van de Ooft-Indische Compagnie / dese contante penningen moeste ons Generael perwissel geven / op dat den Admirael Warwijck gheen Peper meer wilde aen-nemen op vracht te laeden. Aldus hebben wy naer lange travaille / armoede / ende perijckel door Godts genade onse ladinge bekomen / 't welck is ontrent 5500. sacken Pepers / noch hebbende een deel Gesteenten / Ambregrijs, Caneel, Zijde, Porceleyn, Foely, Indigo, ende twee hondert sacken Noten, dit alles heeft Godt de Heere ons toegheyoecht. Noch soo heeft onsen Generael aen den Admirael Warwijck, ende sijnen Raden versocht / so hy wilde onse goederen laden in de Schepen van de vereenichde Compagnie / mits de vracht daer voor betalende om naer Nederlandt te voeren / soo was hy gesint ons Schip toe te maecken / ende onsen wech te gaen nemen naer China, ende Iapan, om also by Noorden naer Nederlant te keeren / dan den Admirael Warwijck en wilde so veel goederen op vracht aennemen / oock ontrieden sy onsen Generael sulcken resolutie / om by Noorden te keeren naer dien dat God hem nu so veel heerlijcke ladinge verleent hadde / meer als wy laden mochten / blijckende / dat by de 2500. sacken Pepers op vracht in ander Schepen moesten geladen worden.

Den 30 dito sijn wy gescheyden van Poelo Pinjam, oorlof nemende van den Admirael Warwijk, ende den anderen bedanckende voor alle vrientschap. Aldaer voor Bantam bleven liggen vijf Schepen vande ver-eenichde Compagnie / ende den Admirael Heemskerck, met sijne drie Schepen. In onse Compagnie was de Eendracht van Delft, ende de Maecht van Enckhuysen, so dat wy met ons vieren een Admiraelschap hadden. Ons Generael voerde de eerste maent de Vlagghe / ende daer naer de Eendracht, ende so voorts vervolgende / ende sijn des avonts gekomen onder 't vaste Landt van Sumatra, alwaer wy ons water in namen / ende sijn in Godts name den vierden Septembris vertrocken.

Septemb. Den 5. September sijn wy de Straet van Sunda uytgeloopen / hebbende den wint van den Noortwesten.

October. Den 13. dito onsen cours geset Zuyt-west ten Westen.

Novemb. Den 23. dito is gestorven Iooft van Breen, Commies / die sieckelijck van Bantam is gescheyden / also dat onsen Generael nu sonder Commiesen was.

Den 12. October is gestorven Thomas Kirsaey.

Den 6. Novembris hebben wy het loot geworpen / gisten op de droochte van Los d' Agvillios te zijn / bevonden 64. vademen / wy stelden aldaer een Vlagghe uyt / ende schooten / om d' ander Compagnie te adverteren / dat gront worpen / 't was swart zant / waren op 36. graden / ende een vierde part / en vonden oock geen variatie meer.

Den 8. dito sagen wy de Capo bon Esperance, Noort-oost van ons op 34. graden ende drie vierde parten / schooten / ende stelden ons Vlagge uyt / om d' ander Compagnie te waerschauwen.

Den 26. dito heeft het Schip Maecht van Enckhuysen des morghens eenen schoot geschoten / ende sagen 't Lant St. Helena. Den selven dach des avondts sijn wy alle vier t' samen op de Reede ten ancker gekomen (Godt lof.)

Den 29. dito is by ons op de Reede gekomen een Boot / genaemt den Iagher, daer Koopman op was Willem van Hagen : waren verwondert / alsoo wy verstonden dat hy in Meert voorleeden van Bantam ghescheyden was / dorste de

Cabo

Cabo bon Eſperance niet paſſeeren/ende liepen alſo na 't Eylant Mauritius, alwaer ſy hun Schip ontladen/ende omgehaelt hebben/ende doen verſien/blijvende aldaer overwinteren den tijt van vier Maenden. 1602. Novemb.

Den eerſten Decemb. is op St. Helena geſtorven Jaſper de Backer, Provooſt. Decemb.

Den 29. dito ſijn wy in Godts name vertrocken des avonts van St. Helena, hebbende ons wel ververſt (Godt lof) Bocken / ende Vercken's hebben wyder wel bekomen / doch met groote moeyte. Waren in Compagnie het Schaep en 't Lam, de Eendracht, de Maecht van Enckhuyſen, ende de Iager.

Den 6. Ianuarij ſijn wy gepaſſeert het Eylant Trinidad, gelegen op 8. graden by Zuyden den Æquinoctiael, wy liepen dicht daer neffens/ een dor Eylant in 't aenſien. 1604. Ianuarius

Den 14. dito ſijn wy de Linie Æquinoctiael ghepaſſeert / 't welck is de ſeſtemael op de Reyſe.

Den 30. dito giſten wy Iſlo de Mayo Ooſt van ons.

Den 21. Februarij giſten wy St. Michael West van ons. Februarius

Alſdoen ſterf Henderick Pouwelſz. Hooghboots-man/een man die hem ſeer kloeck op deſe Reyſe gedragen hadde.

Den 26. dito ſagen wy een Zeyl Z. O. van ons/dan niet verſprocken.

Den eerſten Martij zijnde op de hoochte van 49. graden/ſpraken wy een Man van Lubeck, quam by Noorden om/hadde al ſijn Maſten verlooren door ſtorm/ van den ſelven vernamen wy de doot van de Doorluchtige Koninginne Elizavan Engelandt. Meert.

Den 8. dito vervielen wy by Noorden Engelants eynde/ ende quamen ten ancker onder Londen.

Den 16. dito quamen wy in de Sorlingers, ende laghen daer drie daghen ten ancker.

Den 20. vertrocken wy vande Sorlingers, alwaer ons goet tractement ghedaen wert door een Edelman aldaer/ genaemt Ian Gendolfie.

Den 24. des morghens ſijn wy voor Vliſſingen geanckert / danckende Godt voor ſijn genade ende merckelijcke bewaringe. In onſe komſte waren veel menſchen verwondert/ende verblijt/ als gebleken is aen de eere/ende vrientſchappe ten arrivemente aen onſen Generael bewesen.

Tot vervullinge van de overſchietende leedighe Bladeren, hebbe hier by-ghevoecht de Beſchrijvinghe van 't Eylandt *Iava Major*, ghenomen uyt de *Amſterdamſche* Hiſtorie, beſchreven door wijlen den Hoogh-geleerden *Iohannes Iſaacius Pontanus*.

Iava is een Eylant van Ooſt-Indien. Ende als wy Indien noemen/ſo verſtaen wy dat heele vaſte Lant welcke aen het Weſten met de Palen van de Paropamiſſida, Archoſien, ende Gedroſien bepaelt wort: ende van het Ooſten wort gevoegt aen de lantpalen van China. Aen het Noorden heeft het den Berg Imaus, welck is een deel van den Bergh Caucaſus: aen het Zuyden light het aen de Indiſche Zee: alſo dat gantſch Indien in twee delen gedeelt wert. Het eene is binnen de Riviere Ganges, welk aen het Weſten met die lantpalen/die ik geſeyt hebbe / beginnende/tot de Riviere Ganges toe / hem uytſtreckt: Het ander over de Riviere Ganges, loopt uyt naer het Ooſten / tot de Palen van China, Hoe wel andere ſomtijts den naem van Indien enger gebruycken. Want ſy noemẽ Indien Indien, welck, ende hoe verre het verſtaen moet zijn.

alle het lant/dat tusschen de twee seer grote Rivieren Indus ende Ganges begrepen is. Welck gantsch lant wort vande Naburẽ Indostan genoemt. Indus loopt aen het Westen / Ganges aen het Oosten : sy nemen beyde haren oorspronck by na met ghelijcke spacy in 't Noorden van den Bergh Imaus. Ontrent den uytganck ende de groote Zee/ konnense bevaren worden van wege hare diepte/ gelijck de Zee/ ende laten toe groote Schepen. De breete tusschen de monden van beyde is ontrent seven hondert mijlen/ dewelke daer na allenskens enger wort. Het is gebruyckelick / dat de Eylanden oock de alderverste in dese groote Zee gelegen/tegen over dese Rivieren/ Eylanden van Indien ghenoemt werden : soo dat ook die nieuwe Werelt in't Westen hier van den naem van Indien ontleent heeft. De grootste/ en de voornaemste Eylanden / aldaer naest gelegen de monden van beyde dese Rieveren/sijn Sumatra ende Iava. Vande welcke oock Sumatra is leggende onder de Linie / van den ouden/ ende voornamelijck Plinio bekent is geweest onder den name so men meent / van Traprobane : Welckers groote hy oock uyt Eratosthenes ende Megasthenes seer neerstelijck beschreven naergelaten heeft. Ende behalven de getuygenissen der oude / seght oock dat onder de Regeringe van Claudius, de Romeynen meerder kennisse daer van ghekreghen hebben/ Gesanten uyt het selve Eylant te Romen aengekomen zijnde: Dewelcke/ onder andere verhaelden / dat het Goudt / ende Silver by haer in weerden was/ ende dat sy grooter rijckdommen hadden van de Romeynen/ maer dat de Romeynen grooter nutte van den rijckdom hadden.

Sumatra den ouden Taprobane.

Iava.

Maer Iava, daer wy nu van te spreecken hebben/ is vande oude/dat ick weet/ niet genoemt geweest. Het light van Sumatra met een kleyne Strate/dat Sunda ghenoemt wort / een weynigh aen ghene zijde van den Æquinoctiael, naer het Zuyden : daer Sumatra den Æquinoctiael selfs onderworpen is. Het volck / ofte de inwoonders/ van waer sy eerst ghesproten zijn / daer weet men weynigh bescheyts van : dan dat sy selve van haren oorspronck gevraecht zijnde / seggende van de Chinesen haere afkomste te hebben : Dat sy eertijdts door den grooten dienst overladen zijnde/ diemen haer in China opleyde / met een groote menichte in 't Eylant Iava sijn komen wonen. Welck hier uyt wel te gelooven schijnt/dat sy den Chinesen in alles by na gelijck zijn/hebbende namelijk breede voor-hoofden/ groote kaecken/ kleyne oogen. Ende men bevint om' t selve te verstercken/ dat Marcus Paulus Venetus (eertijts in dienste wesende van den Tartar) schrijft dat de Iavanen geene volcken tribuyt en geven : ende dat den grooten Cham dit Eylant onder sijne onderdanigheydt niet heeft konnen brengen. Welck sonder twijfel van de Chinesen ghenomen moet zijn ; nae dat sy vande Tartar en afghevallen zijn; so dat doen de Iavanen, noch den Tartaren, noch den Chinesen onderdanigh en sijn geweest. Ende worden hedendaeghs seer veele andere Chinesen besocht. Ende kennen oock noch ter tijt niemandt / dan haer eygen Koningen: Want daer zijnder vele / ende meest een yeder Stadt heeft haren Koninck. Hoe wel de selve Paulus Venetus schijnt aen te wijsen / dat sy tot sijne tijde / namelijk in't Iaer 1269. niet meer als eenen Coninck gehad en hebben : gelijck men gemeynelijck siet in alle Landen daer men genen Over-heer meer en kent/ datter haer vele opwerpen voor Koningen: gelijck oock naer des grooten Alexanders doot gebeurt is/ alwaer een yeghelijck hem selven Overste gemaeckt heeft van dat Lant / daer hy te voren maer Gouverneur af en was geweest. Maer onder de Koningẽ der Iavanen, is de Konink van Bantam nu wel de magtigste. Om dan bescheydelijk van alle de Steden/gelegẽ in 't Eylant Iava, ons bekent te spreken/so sullen wy beginnen van het het Oost-eynde van dien; alwaer recht tegen

Lib. 3. cap. 10.

teghen over het Eylandt Baly Palambua light een vermaerde Stadt / ende om- Pallambua
muert met hare flanckeringe / hebbende haren eygen Coninck. De enghte die tus-
schen dese Stad / ende het Eylant Baly is / wort de Straet van Pallambua genaemt.
Thien mijlen noordelijcker leyt de Stadt Panaruca, daer veel Portugesen wonen / Panaruca
ende Iavanen, dat Christenen zijn: heeft oock zijnen eygen Coninck. De Waren
die alhier vallen / sijn Slaven / waer van de Portugesen alle jaer een goet deel naer
Malacca voeren / heeft oock wat lange Peper. Niet verre van dese Stadt light ee-
nen grooten brandende Swavel-bergh / die eerst in't jaer 1586. opgeborsten is /
met sulck een kracht / datter wel thien duysent zielen door vergingen / worpen de
steenen tot binnen der Stad / ende was drie dagen so duyster / dat het nacht scheen
te wesen van den roock. Beyde dese Coninghen van Pallambua, ende Panaruca
volgen noch het Heydendom. Volght de Stadt Passarua, gelegen ses mijlen van Passarua.
de voorgaende / oock een stercke bemuerde Stadt / welckers Coninck Moors
zijnde / als hy de Dochter van den Coninck Pallambua ghetrout hadde / heeft
die den eersten nacht / haer beslapen hebbende / met al haer mede gebrachte volck
doen vermoorden / om dese oorsaecke alleene / om dat sy niet Moors en was als
hy. Maer hier mede niet te vreden zijnde / heeft daer en boven de Stadt van Pa-
naruca bestreden: ende als hem dit misluckte / is naer Pallambua met zijnen hoop
ghetrocken / ende maeckende twee Forten op de Riviere / heeft die doen over-
palen / in dier voegen datter geene Schepen / noch schuyten door varen konden /
ende hadde die over vier Maenden belegert gehouden / also datter groot gebreck
inde Stadt was. De Koopmanschappen die alhier vallen / is veel kleyn / ende
fijn Garnitre, welck een vrucht is / inder ghedaente van een Aertbesie / hebben-
de nochtans sulcke hardigheydt / datse ghebruyckt wort om Paternosters van te
maecken. Oock zijnder eenighe Cattoenen Lijnwaten / welck men naer Bantam
brenght in manghelinghe van de Chinesche waren. Thien mijle westelijcker / is
aen een schoone Riviere gelegen de Stadt Iortan, met een seer goede Haven: al- Iortan.
waer ordinaerlijck de Schepen / die vande Molucsche Eylanden komen / ende naer
de Stadt Bantam varen / haer verversschen / van't gene dat haer behoeft. Is oock
met eenen dicken muer omvanghen / ende op de Westelijcke zijde van de Riviere
leyt de Stadt Gerrici, welck eenen Coninck heeft / die van alle d' ander Coningen Gerrici.
met ghe vouwen handen altoos aenghesprooocken wordt. Van dese twee Steden
brenght men tot Bantam, ende ander plaetsen veel souts. Daer nae volght Sura- Surubaya.
baya, welcke Stadt oock een Rivierken heeft / ende mede haer eyghen Coninck.
Ende ses mijlen Westelijcker volcht een ander Stadt Brandaon genaemt / waer Brandaon.
over den selfsten Coninck gebiet / die tot Cydajo hem is houdende / de welck oock Cydajo.
een stercke Stadt is / met mueren ende flanckeringen wel versien / nochtans met
een Haven / niet al te bequaem / so datse den Schepen gheen langhduerige reede
geven en kan. Thien mijlen van hier leyt de Stadt Tubaon, welcken oock hae- Tebaon.
ren Coninck heeft. Van waer vijf mijlen leydt de Stadt Cajoano, hebbende Cajoano.
oock haren Coninck / maer luttel Zee-vaert / ghelijck mede de Stadt Mandali- Mandalican
can, niet verre van daer gheleghen. Vijf mijlen West aen leyt Iapara, aen eenen Iapara.
hoeck / een Stadt alleenelijck met een Palisade omvangen / maer heeft een scho-
ne Riviere / ende oock een seer goede Haven: Heeft haren eygen Coninck / die seer
machtig is ter Zee als ook te lande. Van hier 25 mijlen leyt de grote Stat van Ma- Matara.
tara, welckers Conink wel de machtigste here is van geheel Iava, ende dreygt dik-
mael de Stat Bantam te overvallen / gelijckmen hem aldaer / terwijlen de onse voor
Bantam lagen dagelijx verwagtende was. Van Iapara 5 mijlen westelijker is gele

Pati. ghen de Stadt Pati, ende drie mÿlen wÿder Dauma, alwaer den Keyſer noch voor Dauma. Koninck gekent wort / ende is een ſtercke bemuerde Stadt: Van hier drie mÿlen leyt de Stadt Taggal: van waer men komt tot de ſchoone/ende groote Stadt Cha- Taggal, Charabaon, rabaon, die ſeer fraey met eenen ſtercken muer geſterckt/ende met een ſoete Riviere verrÿckt is. Men kan 't lant (boven deſe Stadt gelegen) aen twee groote bergen ſien / die achter de ſelve ghelegghen zÿn / maeckende de ghelÿckeniſſe van de Sale Dermayo. van een Peert. Volght haer Dermayo, ende Monucaon. Half wegen Monucaon, en- Monucaon, de Iacatra, aen eenen upthoeck/oft Hooft / leyt Kravaon, een groot Dorp / bewoont Cravaon, van Viſſchers/om de abontantie van den Viſch. Iacatra is een ſeer overvloedige Iacatra. plaetſe van alderhande lÿftocht: waer uyt oock de onſe/die het Journael van deſe Reyſe/in't jaer 1598. in't licht gegeven hebben/ſeggen dat de Iavanen het Sundam Calapam ghenoemt hebben: om dat Sunda in de Iavaenſche ſprake vruchtbaerheyt betekent/ende Calapa een Indeaenſche Note/als oft men ſeyde / een plaetſe overvloedigh van Cocos. Maer deſe/als haer ſelven vergheten hebbende/was ontgaen/dat ſy in het ſelve Journael/ eenighe pagien te vooren/ namelÿck op den 11. Julÿ des jaers 1596. geſeyt hebben/dat Iacatra t'onrechte Sunda Calapa genoemt wert/ nadien dat het woort Sunda eyghentlÿck van den Inham / ende Reede van Bantam te verſtaen zy. Wat wy gevoelen/achte ick genoech te blÿcken uyt het gene/dat wy hier boven hier van bygebracht hebben t'zÿner plaetſen. Ende Iacatra leyt aen eenen inwÿck vande Zee/die ſeer wÿt is/inden welcken eenige kleyne Eylandekens zÿn/ende ook een verborgen ondiepte/daer ſy met het Schip Amſterdam op ſtieten/waer door het ſeer leck raeckte. Het heeft een ſeer ſchoone Riviere Tanjonjava genoemt/ende is alleenelÿck met een Paliſade omvangen/ gelÿck andere ſteden van deſe ſtreke/ſo wy aengeweſen hebben. Is anders op geen onbequame plaetſe tot den handel gelegen / welck men ſeght aldaer ſeer groot eertÿts geweeſt te zÿn/ is oock ſeer bequaem om te ververſchen. Ten leſten aen het Weſten is het Tenhara, Dorp Tenhara genoemt/in welcke paſſagie vele Eylanden voor-vallen/dewelcke alle die nae Bantam willen / voorby moeten trecken. Waer van wy nu ſpreecken moeten.

Bantam, Bantam is de voornaemſte Stadt van het Eylandt / ende behoudt lichtelÿck de eerſte plaetſe / gheleghen in dat Deel van het Eylandt / dat nae Sumatra ſiet / waer van het ontrent 25. mÿlen te water leydt / op leegh Landt / aen de voet van eenen hooghen bergh / waer van twee loopende waterkens aen elcke zÿde van der Stadt komen / ende noch een midden door de Stadt / ghevende groot ghebruyck om de waſſchinghen / die de Mahometanen veele ghebruycken: De Portugeſen hebben deſe vaert langhen tÿdt alleen inghehadt / allenſkens haer ſoeckende Meeſter van gantſch Indien te maecken / ſÿn eyndelÿcke met de Caſtilianen in twiſt gheraeckt / dan om dat deſe twee Natien in geen oorloge ſouden vervallen/ heeft den Paus Alexander de ſeſte hem daer mede bemoeyt/ghelÿck uyt het volgende te leſen is.

Caſtilien ende Portugael, de vaert op beyde de Indien gevonden hebbende / heb- Verhael van den handel der Portugeſen op Ooſt-Indien, ben langen tÿt gediſputeert over de Molucſche Eylanden/door dat elck preſenteerde/die onder ſÿn Hemiſperium te hebben/na de uytdeelinge des Werelts by Paus Alexander de ſeſte, tuſſchen hen gedaen: waer uyt geſproten zÿn andere nieuwe repartitien/ by dewelcke dat differenț vermeerdert is. Dan ſoo de Caſtilianen op de Molucken niet wel konden komen/ſonder in't quartier van Portugael te zeylen/dat welcke by de ordonnantie des voorſchreven Paus Alexander de ſeſte verboden was; om die twee Koninckrÿcken in onderlinghe vrede te behouden: heeft ten leſten eenen Portugees, Magellanes, met eenen onwille uyt Portu-

gael

gael vertrocken/ontdekt ten dienste van den Koninck/van Castilien, de Strate van hem Magellane genoemt/alsoo dat Castilien door sijn eygē quartier nu zeylen konde tot in de Molucken: het welcke de Portugesen met gewapender hant hebben gepoocht te weeren/daer door langhduerige Oorloge ghevoert hebben/tot dat Carolus de vijfde met de Infanta van Portugael troude. Want alsoo de Castiliaensche Coopliedeu aen den Keyser/ ter tijt hy tot Gent was/sijn Octroy versochten voor drie Jaer/ met presentatie van 300. duysent Ducaten/ heeft het hem forcelijcken afgeslagen; waer uyt men presumeerde/ dat onder de conditien van Houwelijck/ dat mede moeste begrepen geweest hebben/ofte andersins by verdrach onder beyde de Princen secretelijcken veraccordeert/ om dat men anders geen wete daer van heeft. Want zeder die tijt hebbē de Portugesē Ooft-Indien, ende de Molucken gebruyckt/ tot dat sy onder Coninck Philippus heerschappye ghekomen zijn: ende besaten in dese tijden 1602. de Custen van Brasilien, die hem jaerlijcx wel 500. duysent Ducaten uytbrochten: in Peru, ende in Afriken, Sefala, Mosambyque, ende Sena: in den Golf van Persien, Ormus: ende voorts op de Custen van Indien, ende Malabar alle dese Steden/ als Diu, Damaon, Barain, Mannora, Chauls, Goa, Onor, Bargilar, Maugalor, Cananor, Cranganor, Cochin, Conlaum, ende op de Narsinga St. Thome, ofte Malliapar, Negapatan, Navar, ende Columba in't Eylant van Zeylan, ende Malacca op den poinct van't Lant/ eertijts Aurea Cherconesus, ende op de Molucken, Malucco, ende Amboyna, ende het Eylant van Maccao, in de Latitude van twee-en-twintigh/ ende Maniglia, met een van de Lucoves, ofte Philippines.

Landen ende plaetsen die de Portugesen besitten in Indien.

Boven dese plaetsen/daer sy eenige sterckte/ofte Colonien hebben/ zijn daer meer bekende Landen/ ende gefrequenteerde Koninrijcken/ als het groot Eylant van Madagascar S. Lorenzo, daer sy geen besit hebben/ op den Golf van Bengala is Orixa, Bengala, ende Arcan, de Koninrijcken van Pegu, van Inichamon, van Syanie, van Camboya, van Canchinchinar, van 't groot Rijck van China, het rijck Eylant van Sumatra, van Iava Major, ende Minor, met Baly, met meer andere dat vrye Heere ende Landen zijn/ daer en hebben Portugesen noch de Castilianen niet meer op te seggen/dan eenige andere Natien.

Oost-indische Landen, daer de Castilianen noch Portugesen geen ghebiet en hebben.

Boven dese pretentien der Portugaloisen, ende de pretentien van de Castilianen, die gheheel America ende Peru onder den naem van West-Indien hun selven toeschrijven/so zijnder mede d' Engelschen.

De Engelschen die pretenderen recht van besittinge/om dat sy't ondeckt hebben van de Latitude van 58. graden Noortwaerts/ tot het Zuyt-westen van Florida, bykans duysent mijlen: noch in de Zuyt-Zee by den Ridder Draeck, te voren van de Spaengiaerden niet bekent/ ondeckt een lant/ Novo Albion ghenoemt: mede al dat Forbiscer, ende Davis in t Noort-westen gevonden hebben.

De Francoysen pretenderen recht aen Nova Fracia, by haer ontdeckt St. Laurens, drie hondert mijlen/ ende de Rivière Canada: noch de Rivière Genero in Brasilien.

Aldus was den staet/ende stant van deser Landen/ende Indien, ten tijden als de Nederlantsche beroerten gecauseert hebben/Anno 1595. dat door de geduerige arresten in Spaengien verboden werden/ alle Navigatien/ ende Negociaen derwaerts: dies socht men in Nederlant ander wegen/ende middelen/ om haeren Koophandel/ende Navigatien te vorderen op Indien.

F I N I S.

Be-

Beſchrijvinghe van de tweede Voyagie, Ghedaen met 12. Schepen naer d'Ooſt-Indien.

Onder den Heer Admirael

STEVEN vander HAGEN.

Waer inne verhaelt wert het veroveren der Portugeſer Forten / op Amboyna ende Tydor.

Alles uyt verſcheyde Iournaelen te ſamen ghebracht.

Oorſaeck deſer Voyagie.

F wel de Hollanders haere Vaerten opde Ooſt-Indien, nu een tijdt lange vervolcht hadden; met goeder oogen / ende ghedult aenſiende alle vyandelijcke handelinghe der Portugeſen, teghens de haeren in 't werck gheſtelt / op hope van de voornoemde Portugheſen, door hare lanckmoedige ſachtmoedigheyt te verwinnen / om van hare onbehoorlijck weſen eyndelijck afſtant te doen; niet-te-min ſy nochtans menichmael goede gheleghentheyt ghehadt hebben / haer over deſe hare vyanden te wreecken / ſoo hebben echter deſelvighe niet willen gebruyken; 't welcke ſoo openbaer is / dat daer van den Biſſchop van Malacca in ſijn ſchrijvens aen de Koninck van Spangien deſe ghetuygeniſſe is gevende. Wanneer der Hollanderen goedigheydt van de Portugeſen gheduyt wiert, als of ſy vertſaecht, bevreeſt, ende onvermoghen waren haer te beſchermen, ſoo ſijn die van dage tot dage onverdraeghlijcker gheworden: des den noodt vereyſt heeft, haer ſelven tot tegens-weer te moeten ſtellen, om alſoo met gewelt haer toekomende ſchade voor te komen, ſo om dat niet geſint waren, hare aenghenomen Ooſt-Indiſche Schip-vaert te verlaten, (daer haer niet weynigh aengelegen was) als om de onderdruckte Indianen in hare rechtvaerdige ſake, welcke is de beſcherminge hares Vaderlandts tegens de Tyrannye der voorſz. Portugeſen te hulpe te komen; voor alle dinghen niet konnende verdraghen, ende toeſtaen, dat haer Vrienden, met welcken ſy in verbondt ſtaen, om harer vrientſchaps wille ſouden verdreven, verwoeſt, ende vermoort werden; ſulcx dat het haer gheraden dochte hooch tijdt te weſen, de Portugeſen met ghewelt teghens te gaen, haer hare Scheeps vlooten te verſtroyen, de Schepen te verbernen, eyndelijcke haer in die quartieren hare Forten te ontweldigen, ende alle middelen aen te wenden, om haer van daer te verdrijven.

Dat den voornoemden Biſſchop / in ſijne meeninge niet bedrogen geweeſt is / blijckt by de groote toeruſtinge / die de Bewinthebberen vande Geoctroyeerde Ooſt-Indiſche Compagnie van Jare tot Jare ſijn doende; waer onder deſe naervolgende Vloote / zijnde een van haer eerſte toeruſtinghe mede niet de minſte gheweeſt is.

Want

Want in December 1603. hebben sy een Armade van 12. dese naergenoemde Schepen/ende daer naer in Iunio aenvolghende noch een toegerust/ende naer de Indien gesonden/ onder het belept van den Manhaftigen Admirael Steven vander Hagen, hem tot sijnen Vice-Admirael toe voegende Cornelis Sebastiaensz. 1603. Decem. Wanneer de Schepen vertrocken zijn.

Weghens de Camer van *Amsterdam.*

1. Het Schip de Vereenichde Provincien, als Admirael / groot 350. lasten/ Schipper Simon Hoen.
2. Amsterdam, groot 350. lasten/Schipper Arent Claeffz Kalck-huys.
3. Gelderlant, groot 250. lasten/Schipper Ian Ianffz Mol.
4. 't Hof van Hollandt, groot 180. lasten/Schipper Willem Corneliffz Schout.
5. Delft, groot 150. lasten/ Schipper Willem Lock.
6. Het Duyfken, groot 30. lasten/ Schipper Willem Iansz.

Weghens de Camer van *Zeelandt.*

7. Dordrecht, als Vice-Admirael/ groot 350. lasten / Schipper Hans Ryme-andt.
8. Zeelandia, groot 250. lasten/ Schipper Krijn Pietersz.

Weghens de Camer van *Hoorn*, ende *Enckhuysen.*

9. Hoorn, groot 350. lasten/ Schipper Ian Corneliffz Avenhorn.
10. Medenblick, 125. lasten/ Schipper Dirrick Claeffz Moylieves.
11. West-Vrieslant, groot 350. lasten/ Schipper Iacob Iacobsz Clunt.
12. Enckhuysen, groot 150 lasten/ Schipper Claes Thijffz Kul.

Ende daer naer in Iunio 1604. Weghens de Camer van Amsterdam het 13. Schip. Gouda, groot 130. lasten/ Schipper Cornelis Heyffz Pronck.

Op welcke Vloote bevonden zijn 1200 eeters / die met Amunitie / Victualie/ nde andere nootsaeckelijckheden van uptrustinghe beloopen heeft / ter somme van twee Milioen/twee hondert/negenthien duysent/drie hondert acht-en-tse-tigh guldens/ ofte 2219368:----:-

De Schepen van Amsterdam, Hoorn, ende Enckhuysen sijn den 18. December upt Texel t' zeyl ghegaen/dan laghen op de West-Cust van Engelandt, wel twee Maenden naer de wint wachten; alwaer by haer ter Reede quam een Vloot Oorlochs Schepen/ onder den Admirael Paulus van Caerden.

Den 10. Meert 1604. sijn sy niet sonder groote stormwinden / ende onweder nder Isle de Majo ten ancker ghekomen; aldaer de twee Schepen upt Zeelandt vindende/met de welcken (naer-ververfinge) voorts gevaren zijn/om hare Reyse te vervorderen. 1604. Meert.

Den 15. dito quamen aen 't Eylant S. Iago, daer den Admirael aen den Gouverneur een Brief schreef/versoeckende voor sijn gelt ververfinghe; waer op tot antwoort bequamen/ voor hem en de zijnen niet ten besten te hebben als krupt/ ende loot/ sulcx dat niets verders en versochten/ maer hebben hare anckers ge-licht / ende coursse vervolcht / sulcx dat met goedt weder den 9. April den Linia Equinoctiael ghepasseert zijn/ krijghende den 30. May daer aen de hooghte des Capo de bona Sperance, die sy den eersten Iunij passeerden/ haren cours langens het Landt vervolghende / soo dat den 17. dito onder het Eylandt Mosambyque quamen; daer geresolveert wiert alle de Boots te mannen/om het Eylant/ende Casteel te besichtighen; de welcken des anderen daeghs / naer dat sy uptghevaren waren / weder quamen / mede brenghende een Portugese Chaloupe van April. Passeren den Linia Æquinoctiael.

1604. April. een Craecke/die met veel vaten geladen/onder het Casteel stil lach/het volk was daer alle uytgevlucht/behalven een Jongen/ende een Mestices, die seer geschoten was/welcken sy gevangen namẽ/ uyt haer naer ondersoeckinge vernemende/hoe deselvige Crake aldaer over de seven maenden ghelegen heeft/naer meer Craecken/die dagelijcx uyt Portugael verwacht wierden/vertoevende/om ghesamentlijcke naer Goa te varen: Sulcx by den Admirael verstaen zijnde / heeft 'tselvighe met sijnen Raedt in deliberatie ghelept/ende naer veel debatten eyndelijcke besloten/den voornoemden Craecke gelijcker hant te bevechten/ende soecken te veroveren; dies sy alle haer Boots met Volck / nevens eenighe Steen-Stucken versien/ wel bemant/ daer naer toe ghesonden hebben/ die sy met weynich moeyten veroverden/onaengesien die van 't Casteel heftigh schooten/daer in vindende een party Olyphants tanden.

Veroveren een Craeck, ne vens eenige andere Schepen.

Den 30. dito veroverden noch een kleynder Schip / mede met Olyphants tanden/ende Rijs geladen/'twelcken sy voor een Jacht/tot harer gebruyk mede namen/ 't selvighe Mosambyque noemende.

Augustus. Den 5. Augustij veroverden noch vijf Pangayen, ofte Indische Scheepkens, daer in vindende eenich Rijs/ende Milie, dat sy losten/ende in hare Schepen over namen.

Den 8. dito deden met negen Boots/eñ ontrent 150. mannen een lant-tocht, op 't Eylandt Mosambyque, niet anders uytrechtende / als datse een Portugese huys in brand staecken. De Ingeboorẽ/ofte Caffars, van dese contreye waren niet weynich voor der Hollanderen Musquetten bevreest/haer een vreesachtighe Natie betoonende / het liet hem aensien dat sy de Nederlanders meer als de Portugesen gunstigh waren/deselvighen seer hatende/ende dat weghen hare groote Tyrannie; alsoo van haer niet meer/als voor onredelijcke beesten gheacht werden.

Verseylen van Mosambyque. Den 12. dito hebben sy de veroverde Craecke dicht onder 't Eylant in brant gesteecken/ ende sijn den 25. dito vertrocken/ aldaer onder 't Eylant latende de Schepen Delft, Enckhuysen, ende het Jacht Duyfken, om op de aenkomende Craecken te passen.

Septemb. Den 21. September quamen sy op de Kuste van Goa, daer sy een Arabisch Schip vernamen komende van Mecca, 't welcken sy voorts veroverden/ doch alsoo bevonden dat het Mooren waren / die naer Corepatan wilden/ ende gheen Portugese goederen ghelade hadden/lieten die vry varen.

Den 26. dito quamen sy voor de Rivier van Goa, setten 't ontrent een mijle weeghs van 't Casteel/in meeninge de Portugesen aldaer te verwachten: sagen de Portugese Galeyen wel dagelijcx leggen/dan daer tot voordeel niet konnende verrechten / soo hebben gheresolveert / vier mijlen om den Poort van Goa af te loopen/daer menichmaels veel Scheepkens/ende Galeyen sagen/doch also sy te vaerdich in't roepen waren/hebben geen konnen achter-halen.

Octobe. Komen voor Goa. Den 2. October quamen de Schepen weder voor den inganck vande Riviere van Goa, daer sy vier Galeyen op de vlucht dreven.

Den 13. dito voeren sy tot aen de Vestinge van Bardes, daer sy wel eenige oorloch Schepen vonden/doch dorsten deselvige niet aen vallẽ/ door dien den strant van Bardes vol gewapent volk stont/en dat in sulck een meenichte/ofte van hare komste in Portugael kontschap gedaen/ende alle hare macht daer naer toe gesonden hadden: teghens den avondt quamen 23. Galeyen op de wacht leggen, daer de Hollanders eenighe schooten met Canon op deden/om haer te beangstigen/datse niet te dicht souden komen.

In-

1604. October.

Inwerp.

Beschrijvinge vande Stadt *Goa*, door *Casper Balby Venetianer*.

De Stat Goa is naer de Indiaensche Steden te rekenen/groot/en boven maten schoon/leyt op 16. graden/in een eylant/dat in syn ommeganck bevangt 30. Nederlantsche mylen/is verciert met ettelijcke Dorpen/schone hoven/en Indiaensche Pagoden: in somma Goa is de principaelste Stat die de Portugesen in Indien syn hebbende/alwaer de Vice-Roy/ ofte Stadt-houder des Coninckx van Portugael syn Hof hout. Leyt in 't Lant des Moorsen Coninck Dialcan, die syne wooninge hout in de Stadt Bisapor, gelegen 5. dag reysens van Goa.

Desen voorsz. Moorschen Conink is so magtig/ dat hy hem heeft derven ondertaen/de Stadt Goa 14. maenden lank/met 200000. Mannen te belegeren/ soude die oock verovert hebben/ten ware hem sulcks den Haven niet belet hadde/ als geen kennisse hebbende/ haer het inkomen te beletten.

Aen de Haven is een hooghte/op't welcke een sterck Fort gebout is/tegens welcker hoochte over/ een ander kleyn berghsken gelegen/ is op welcker spitse een Franciscaner Munnicken Kerck getimmert is/genaemt Remago,'t welck in onser Tale so veel beduyt/als der H. dry Koningen.

In dese Stadt wert grooten handel gedreven/so dat alle Jaren 5. ofte 6. groote Schepen uyt Portugael derwaerts varen/ende keeren.

Hare grootste/en harste winter is in Mayo, Iunio, Iulio, en Augusto, welke men so veel wegens de koude geen winter noemen mag/als om de stormen/ en geweldige regenen/die als dan daer vallen/ met het welcke Godt de Heere dese Landen heeft willen begenadigen / op dat de Son de Menschen/Dieren en Vruchten niet te heet sude schynen / en gantsch versticken/welcke hitte door dese winden/en regen getempert worden. Sulcke winden waeyen nacht/en dach/ en syn die gheenigen /met welcke de Schepen uyt Portugael derwaerts varen. Moufons.

Desen regen duyrt wel niet gestadig/maer laet de Son somwylen syn stralē noch wel blinckē/doch niettemin wert deselvige alsdan so getempert/ dat vā menschen/ en Vee verdragelijcken is/'twelcke sonder 't selvige niet soude te harden zyn.

In dit Eylant woont eenig volck Canarini genaemt/die een naeckt stenen Beelt aenbidden/'twelcken sy wel voor haren Afgod/ende niet voor haren God houden: door dien hun niet onbewust is/daer eē God te wesen/die de gansche werelt/en wat daer in is regeert/doch eeren en bidden dit Beelt even aen/ als de verkeert-gelovigen de Beelden der verstorven Heyligen doen.

Wanneer yemant uyt dese/hare dochteren ten houwelijck besteden/so schickē sy die tot dit beelt (staende ontrent 18 mylen vā de Stat) om 'tselvige aen te bidden/en een gelucklg houwlijck te versoecken / 'twelcke gedaen synde/ so duwen met haer schamelheyt tegens een ysere gemaeckte mannelijkheyt deses Beelts/ tot haer geopent worden/den afgodt alsoo hare maechdom opofferende.

Maer so daer eenige jonge dochters syn/die daer niet aen willen/ de pyn te seer vreesende/die geven de vriendē (die daer omme staen) vast goede woordē/ tot sy haer met de schamelheyt tegens dese Bruydegoms instrument brengen/ dan stoot haer eygē Moeder/haer so lange daer tegens/tot dat sy haer maechdom verloren heeft.

Van de Gewichten, Maten ende Tollen tot Goa.

Een Cantaro van Goa, wert Chintal genaemt/heeft 5 manen 8 Rotoli: 1 man heeft 24 Rotoli, sulcx dat 1 Chintal is 128 Rotoli; en yder Rotolo 16 ontsē van Goa, doch na 't gewigte van Venetien 1½. pont/so dat 1. Chintal is 192. Venetse lichte ponden. Gewichte.

In

1604. October. In deſe Stat/ende om here/handelt men in alle waren en Specerÿen met Chintal, uytgenomen in de Koninkrÿcken van Cinna ende Galanga, in welcke plaetſen men met een gewichte/Candil genaemt/plecht te handelen.

Tot Goa ſÿn tweederley Candili in't gebruyk/en in ſwang/namentlÿke den eene van 16; en den anderē van 20 man. Een Candil van 16 man doet 3 Chintalle ſtÿf; en die van 20 man/doet 3 Chintalle en 3 Rubbi, yder Chintal doet 4 Rubbi; yder Rubbi doet 32 Rotoli, ſulcx dat 1 Chintal doet 128. Rotoli, gelÿck hier boven verhaelt is.

Daer is tot Goa noch een ander ghewicht in't gebruyck/'twelcke ſy Marco noemen/doende 8. onſcen/ſÿnde een halve Rotolo, ofte tot Venetien 9. ſubtÿle onſcen; met dit gewichte verkopen en wegen ſy de Amber, Coraelen, Silver, Goudt, Muſcus, Ambracane, Zivet, ende andere diergelÿcke koſtelÿcke waren.

Het gewichte Mangielino, 'twelcke niet meer doet als vÿff Veneetſche grepnen gebruyckt men om Diamanten te wegen.

De Robijnen weeght men met een gewichte Fanno genaemt/doende twee Veneetſche Carrat.

Het ſtaet ſonderling aen te merken/datmen alhier tot Goa geen tekens op de waren ſlaet/als alleen op ſacken/en balen/ſulcx datmen in't kopen goede achtinge nemen moet/voornamentlÿke op de Muſcus, die uyt Tartaria, in blaſē door't Coninkrÿk Cinna derwaers gevoert wert/welkē ongetekent/ē met de blaſe gewogē wert.

De mate die ſy gebruycken/wert Caudo genaemt/met welcken ſy allerley zÿde/wolle/ ende linne ſtoffen uyt meeten/ſÿn $17\frac{7}{8}$. deel ten hondert grooter/als de ellen tot Babel, ende Balſara, ende $6\frac{1}{2}$ ten 100/grooter als die van Ormus.

Noch gebruycken een Mate Vare genaemt/ zÿnde hier/ende tot Ormus, van eender groote/en gelÿcklÿcke in't gebruyck:

Munte. Aengaende de munte tot Goa, in't gebruyck/ſÿn de ſen. Eerſtelÿke hebben ſy een munte van tin/en blik te ſamen vermengt/zÿnde dik/en ront/ hebbende op de eene zÿde een Sphæram, en op de andere zÿde twee pÿlen/wert Baſarucchi genaemt: deſer 8. doen een Ventinno, zÿnde een ſlechte quade munte: 5. Ventinni ſulcker munte maken 1. Tanga goede munte. Een Tangh doet Veneetſche munte/te reekenen 18. Schellingen: 5. Tanga maken 1 Serafinno, van ſilver/welke in Koopmanſchap doet 5. Tanga goeder Munte; doch dieſe in Baſarucchi verwiſſelen wil/ en vinter niet meer als 5. Tange, ende 16. Baſarucchi, welcke men Sarafagio noemen: Als men van gouden Pardai ſpreken/ſo verſtaet men 6. Tange goeder Munte.

In alle kleyne Waren/Edele Geſteente / ende Paerden handelt men met gouden Pardai: doch in andere Waren/ende Specerpen met ſilvere Sarafinni.

Noch hebben ſy een ander munte/dieſe Pagodi noemen/ſÿn ront/kleyn doch dik/ voeren in plaetſe van de Munt eenige Afgodiſche Beelderen/deſe ſÿn tweederley/ nieuwen/ en ouden; de nieuwen doen $7\frac{1}{2}$. Tange goeder Munte/doch de oude acht.

De Realen van achten doen volghens ordere des Coninckx van Portugael 400 Reis: yder Reis doet $1\frac{1}{4}$. Baſarucchi, 'twelcke ſÿn 6. Tanghe, ende 50. Baſarucchi. Dewÿle de Spaenſche Realen: van het beſte ſilver ghemunt werden/ſoo ſÿn die gangbaer door gantſch Indien, ende inſonderlinge in Mallacca, wanneer de Schepen uyt de boven quartieren daer aen komen/alſdan ſteygen die meer als ſons/ ja dickmalen tot 18. 20. en 22. ten hondert/ naer dat men den anderen verdragen konnen/welck ſteygeringe Sarafagio genaemt wert.

Een Sarafinno doet uyt bevel des Coninckx 300 Reis: nevens den helen Reael van agten/hebben ſy ook $\frac{1}{4}$ van 2. Patacchine, welken Reael met ſÿn opgelt van 8. ten 100./doen $861\frac{1}{2}$ Venetianer quade, ofte 1. Tange $56\frac{1}{4}$. Baſarucchi goede Munt.

De halve Pattacchine gelt $65\frac{1}{2}$. Baſarucchi, welcke niet meer is als een Reael.

De

De Realen houden geen sekeren cours/stepgeren ofte kopen dagelijcx op / ende af; haer gesette waerdy is wel 400. Reis, doch zijn sonder opgelt niet te bekomen/ 't welck onseecker is. 1604. October.

De Venetiaensche, en Turcxe Zechin van Gout/ gelden op hare rechte waerde 9½. Tange, goeder munte/'twelke na der Venetiaensche waerde te rekenē/is 8 pont/ 18½. schellingen: doch dese Zechin hout mede geen vaste cours; want als de Schepen van Goa naer Cocchi af-varen/stepgeren die wel tot 9¾. en 10. Tanghi, dewijle het de beste munte is/die men naer Cocchi brengen mach.

De Larini doen op haer beste waerde 93¾. Basarucchi, en doen oock 4. Larini eenen silveren Serafinno, van 5. Tange, goeder munte; aen welcken men ten 100 kan genieten 6,7,8,9,10. ende somwijlen tot 22. toe/ want alsser Schepen varen naer Chiauul, Diu, Cambagia, Bengala, Darman, ende Bassain, so werden de selvigen als dan opgewisselt/alsoo 't de beste munte in die plaetsen is.

De Goude Sarafinni werden tot Ormus geslagen/en tot Goa voor 5. Larini verkoft/want sy sijn van 't beste Gout; des de Gout-smeden daer seer begeerich naer zijn. Noch hebben sy een andere kleyne silvere Munte / voerende op d'eene zijde een Crups/en op de andere zijde een kroon/dese doet ½. Tange goet gelt.

Deses slach vintmer wederomme een ander/doch kleynder/genaemt Rintinno, wert onder de goede Munte gerekent/doende 14¾. Basarucchi.

Staet te mercken/dat als men in 't kopen/ of verkopen be-dinge de kleyne Tange, dat als dan van goede Munte verstaen wert; en so maer simpel van Tange gesproken wert/so verstaet men de quade Munte/twelcke scheelt 25. ten hondert.

In 'tverhandelen van Hout/Kolen/Kalck/ende diergelijke Waren/hebben in't gebruyck datse handelen met Braganini, welcker een gelt 24. Basarucchi, hoe wel het kleyn gemunt gelt is.

Eyndelijck vint men aldaer noch een ander slach van Tange, dat quade Munte is/doende 50. Basarucchi, hier mede wert het Hout betaelt: als men voor 5. Tange Hout koopt/so verstaet men 250. Basarucchi, 'twelcke maeckt 3. Tange, ende 25. Basarucchi, goeder Munte.

Den tol der Stat Goa, van 't kopen/ofte verkopen/in/ofte uptgaen/is 8. ten 100; en werden de Waren altijt so redelijke geschat / dat de Koopman daer noch redelijcke voordeel aen heeft. Een Schip van Ormus komende sonder Paerden/ betaelt 8. per cento, van alle Waren daer inne zijnde/doch niet alles verhandelt/vermag met het overschot weder te vervoeren; maer Paerden in hebbende / is van inkomen niet schuldig/maer weder uptvarende/moeten 8. ten 100. betalen. Tolken.

So der yemande sijne behoorlijke Tol betaelt heeft/sijne laste breeckt/om de gebrachte Waren te venten/ende hem selven op een lange merckt is vindende/ sulcx dat sonder schade sijn goederen niet kan verkopen; deselve vermag met voor-weten vanden Tollenaer/die voorsz goederen weder te schepen/en vervoeren/ongehouden zijnde te betalen de 8. per cento van het uptvoeren.

Welcke Koopluden tot Goa eenige Specerpen / ofte andere Waren/komende van Malacca, China, ofte die contreyen koopt/is niet ghehouden eenighe Tol daer van te betalen/met den verkoper over een gekomen zijnde / vermag die op sijnen naem te schepen ende vervoeren daer 't hem belieft.

Geen Moren, ofte Heydenen vermogen upt Goa te trecken/voor/en aleer haer het Wapen van Portugael op den eenen arm gebrant is/op als sy weder komen / daer by gekent/en voor Inwoonders weder mogen aengenomen werden.

Den 14 dito qamen aldaer noch 11 Portugese Oorlogs Schepen/dies het de Hollanderen geraden vonden/hare reyse te vervorderen / en na Calecute te verespien. Vertrecken van Goa.

 Den

1604. October.

Den 26. dito quamen sy voor de Stadt Cananor, daer sy het voor 't Casteel setten; ende sont den Admirael voorts een Boot met een vreede Vaen te lande / om met de Inwoonderen te spreecken; dese onder lant komende / wierden van eenige Portugesen (die achter een Rotse verborgen lagen) besprongē / sulcx dat haer tot tegenweer stelden / doch de Moortse inwoonderen saten stille / en mede dorsten die van 't Portugees Casteel op de Schepen niet schieten / also hun sulcx van den Conink verboden waer. Des naer middaeghs quamen eenige Mooren met een vrede Vaen uyt den naem des Coninex aen des Heer Admiraels boort / mede brengende schrijvens vā den voorsz. harē Conink / van deser inhout. Dat hy over langē tijt gehoort heeft, dat sy der Portugesē gesworē vyanden waren; des hy bedugt was, dewijlē sy so digt onder haer kasteel geanckert lagē, of van sints soude zijn 't selve te veroverē; so wilde haer sulcx voor ditmael niet raden, vermits het sterk, en van alles wel versiē was: voorts dat sijne voorouderen de Portugesen nu in de 102. jaren in haer lant gedoogt, en beschermt hadden, 't welke hy ook als noch gesint was te doen; dies hy haer wilde gewaerschout, en gebedē hebbē, so sy sijn vriendē wilde blijvē, gelijk sulx mede gesint was, dat naer te latē, en liever resolverē te vertreckē, wijders dat haer wilde wagten sijn eylandē van Maldivien, of eenige zijner onderdanē schepen te beschadigen; op dat van beyde zijden geen oorsake van vyantschap mochte gegeven werden. 't Welk hem toegeseyt hebben / en sijn van daer naer Calicute verseylt.

Den Coninck van Cananor een beschermer der Portugesen.

Den 17. dito quamen op de rede voor Calicute, en sondē des anderen daegs den Viceadmirael Cornelis Sebastiaensz, nevens de Commies Houtman, en eenige anderē als Ambassadeurs an den Samorijn, is als Keyser vā Malabar, en Konink vā Calicut; alhier ontmoeten haer 9. fregatten / dies sy voorts eenige boots manden / en sijn haer tegē gevarē doch also haer dapper ter weer steldē / so sijn de Hollanders genootsaekt geweest / den haren meerder hulpe toe te senden / sulcx dat eyndelijcke een der selver fregatten veroverden / op hebbende 80 mannen / al Moren, behalven 15. Portugesē, die meest alle over boort sprongen / en verdroncken / behalven 6. personen / die doot gebleven waren / 6 die gevangen wierde / en 3 die het ontswommen / en te lande geraekten; in de veroverde fregatte wiert niet bevonden / als 25. Vaten Bossekruyt / dat sy naer haer Fort op Zeylon meenden te brengen.

Komen op de Custe van Calicute.

Daer se een Portugees Fregatte veroveren.

Novem.

Den 3. November, sijn vier mannen van des Coninex wegen by den Admirael t' Scheep gekomen / versoeckende dat hy met sijn Vlote geliefde ten ancker te komen / ter plaetse daer haren Conink den Samorijn, met sijn Leger tegens te Portugesen de Velde lach / also den Admirael mondelinge socht te spreken. Op welk versoek sy voort gevaren zijn / om ter bestemder plaetse te gerakē. Des anderen daegs sagen sy 19. Portugese Fregatten langers den wal henen varen / daer sy dapper vyer op gaven / sulcx dat niet weynich beschadigt wierden / doch konden haer wegens de stilte niet wel by komen om te veroveren / hoe wel uyt de Inwoonderen naermaels verstonden / datse veel dooden op hare Fregatten gehat hadden; korts daer naer vernamen weder 2. Ioncken, de welken / so uyt de 4. Calecuteren verstonden / de Portugesen toe behoorden / dies sy die aenvielen / en veroverden; daer niet besonders in vindendē / als eenige Cocus Noten / waer over die weder verlieten.

Oock mede twee Joncken.

Den 6. dito sijn de Schepen Delft, Enckhuysen, ende 't Jacht Duyfken, (die voor Mosambyque gelaten waren / om op de komende Craecken te passen) weder in de Vlote gekomen / dies gelijcker hant voort-voeren ter bestemder plaetse / daer den Samorijn met sijn Leger te Velde lach.

Maecken met den Samorijn ofte Koninck van

Den 8. dito begeerden den Samorijn, ofte Keyser van Malabar, en Coninck van Calicut, in eygener persone mondelinge met den Admirael te sprekē (van meninge zijnde / met de Hollanderē vrientschap / en verbintenisse te makē, dewijle bemerktē

sy

ſijne vrienden/ ende der Portugeſen vyanden te weſen/ gelijk ſulcx uyt de daghe- 1604.
lijkſe ervarentheyt meer/ende meer beſpeurde: Overſulcx hebben in harē krijgſ- Novemb.
raet beſloten/ dat den Admirael in eygener Perſoone/vergeſelſchapt met de Com- Calicut
mieſen Houtman, Compſtoel, ende Alterman, nevens den Schipper Claes Thijſſz. een verbontenisse.
ende eenige anderen/ſich te lande ſoude begeven; 't welcke in goeder ordonnantie
geſchiede/ den Coninck met geſchencken vereerende/ die deſelvige ſeer vriendelijc-
ke/ ende minnelijcke ontfing; hebben voorts met den anderen een ſchriftelijk Ver-
bont aengegaen/ 't ſelvige van weder zijde ſolemnelijcken bezworen/inhoudende/
dat ſijne landen ten eeuwighen daghe voor hun ſouden open ſtaen om te handelen/
bijders verſocht/ dat de ſchriftelijcke verbinteniſſen met haer in Hollant wilden
ſoeren; over wellier verbinteniſſe de Malabaren in't alle gemeen ſeer verblijt wa-
ren/en heeft den Admirael naer verrichter ſake / met de zijnen een vriendelijck af-
ſcheyt van den Koninck genomen / haer weder naer hare Schepen vervoegende. Vaten nae
Voorts is beſloten/dat de Schepen Zeelandia, en Enkhuyſen, ſouden varen naer Cocchin
Cambaya om handel te ſoeken/de reſterende Vlote ſoudē haren cours naer Cochin
ſtellen om dat te beſichtigen/vermits den Coninck ſulcx op hun verſocht hadde.

Inwerp.

Beſchryvinge der Stadt *Cochin*, door CASPER BALBI *Venetieaner*

De Stat Cochin leyt tegens het Noorden/op 10 gradē/heeft de Zee ten Weſten;
en te landewaerts een geweldig Bos/vol grote ſware Bomē/van welken de In-
woonderen Schepen maken / die ſy uyt een ſtuk houts uythollen/en Almedie noe-
men/die ſuffiſant/en bequaem zijn om met luyden/en goederen naer Goa te varen.
De Haven deſer Stat is wegen de verborgene Rotſen/ofte blinde Clippen ſonder
Pyloten niet vaerbaer ; des Winters wert die ghelijck toegeſtopt/ſulcx dat hem
dan niemant onderſtaen ſal/ die in/ ofte uyt te komen / want te dier tijden wayen
daer geweldige onſtuymige winden/die de Zee ſeer verbolgen verheft/en dapper
op de Cuſten aen drijft:ſulcx dat deſe windē eenen hope Wolcken te ſamē voerē/die
op het gebergte blijvē hangē/en eyndelijke haer water uyt barſtē/'t welke dan met
grote ſnelheyt neder komt/met haer nemende menigte van aerde/en zant/'tſelvige
met ſig t'Zeewaerts voerende. Waer tegens haer de Zee dan wegens de menig-
vuldige Moraſſe/weder opſwellet/en de voorſz. aerde/en zant met kragt naer 't lant
drijvet / ſulcks dat daer door de Haven ghelijck als met een dijck gheſtopt wert/
en dat geē ſchepē groot/ofte kleyn daer uyt konnē varē/voor dat de winter/ en ſtor-
men gepaſſeert zijn / naer welcken tijt de Haven haer van ſelfs weder ontſluytet.
Cochin is de eerſte Stadt naeſt Goa, die de Portugeſen in Indien beſitten; drijft
een grooten handel in Speceryen/en andere Waren/ heeft in haer gebiedt/en lant
veel Peper waſſen/ welcke den Coninck van Portugael om ſekeren prijs/doch
de Moren veel dierder verkocht wert/
In dit Coninkrijk leggen 2. Steden/die den naem Cochin voerē;den eene toebe-
hoorende den Conink van Portugael;en den anderen aen den Conink van Cochin,
welke gelegen is aen den oever van een groot water. Dit is een ſeer magtigen Co-
nink/ſulcx dat wel 100000. man te voet/en een grote menigte van Adel(die ſy Nairi
noemen) te Paerde en op Olifanten(waer mede ſy verbonden ſijn haren Coninck te
dienen) te velde brengen kan. Deſe Edelen gaen boven den Gordel/ ende beneden
aen de voeten naeckt/gelijk de vrouwen mede doen.
Deſe Nairi hebbent in gebruyck/dat/als ſy by eenig vrouſperſoon in huys tre-
den/om met haer te doen te hebbē/dat ſy haer geweer/ en ſchilt voor de deur ſtellen/
en ſo lange 't ſelvige daer geſien wert/en derft niemant binnen treden.

1604. Novemb. De Konink/of sijn onderdanen/een vrou trouwende/sullen haer de maegdom niet benemen/maer laten sulcx door hare geestelijckheyt geschieden/ (die sy Bramini noemen) die grote vryheyt/so in des Konincx/ als sijner ondersaten huysen sijn hebbende/levende met de selve na haer welgevallen; ja der vrouwen eygen mannẽ/en naeste vriendẽ/wanneer sy sien sodanig man in huys komen om haer vrouwen te spreken/sullen haer plaets maken/en ten huys uytgaen/want sy de sulke voor heylige menschen achten/die'er vrouwẽ/en dochters in hare wetten onderwijsen/des de Ouders wel mogen gedogen dat met deselve converseeren.

Wanneer een Konink sterft/so neemt men geen sijner Sonen tot Konink aen maer wel des overleden susters sonen/en dat ter oorsake/ om dat geen man kan weten/of men hem schoon vader noemen/of het sijn eygẽ sonen sijn/maer om dat men aen des Konincx suster niet en twyfelt/of sy sijn van Koninckliјcke stam/so meynen sy niet te feilẽ/dies hare sonen voorgeset/en tot Koningẽ gekorẽ werdẽ.

Dese Bramini werden onder haer in sulke waerde gehoudẽ/dat so sy in jemans huys comen/so sal de man vanden huyse haer plaets maken / of sal't huys ruymen/of in een ander Kamer vertrecken; hem mettet wijf na sijn welgevalle alleen laten/het selve sich tot grote eere toerekenen: Houden het aldaer voor een grote schoonheyt/ dat sy haer ooren lelijk doorhackelen/en onder aende lellen doorboren/daer dan een groot stuk loot in hangen/welker swaerte de wonde/of 't gat noch groter maekt/sulcx dat het onderste van de ooren ten laesten so lang wert/ dat het haer op de schouders komt te hangen/'twelke een groot cieraet achten/ so dat niet alleen de vrouwen/ maer de mannen sulcx mede in gebruyck hebben.

De Edelen/ende voornaemste/onder haer Nairi genaemt/dragen/om van het ander volck onderscheyden te werden / een sekere bandt aen de armen / hebben haer hooft-hayr mede cierlijck opghesmockt/ twelck sy voor een groot cieraet en schoonheydt achten/als mede dat haer Swaerden/ ende Schilden bloot inde handen draghen/ daer alle tijdt mede gaen swierende.

Hier werden alle somertijden veel schepen met Peper/Gingber/Caneel en andere diergelijke waren die'er wassen/geladen en na andere plaetsen versonden.

Dit is soo veel belanget de Beschrijvinge deses Lants/Stadts/ ende Volckeren; nu sullen voort varen/ende komen tot de Gewichte, Mate, ende Munte, die op dese plaetse in 't ghebruyck zijn.

Gewichte. Alle Waren/ en Koopmanschappen die men alhier koopt/ en verkoopt/ werden met den Chintal gewogen/en met Serafinni betaelt: Yder Chintal is 5. Man en 8. Rotoli; yeder Man sijn 24. Rotoli, sulcx dat yeder Chintal doet 128. Rotoli, en yeder Rotoli 16 oncen: so dat dit gewichte van Cochin, en Goa eenderley zijn.

De Bari zijnder verscheyden/ende onderscheydelijk naer de Waren/ sulcx dat men in 'thandelen ghewoon is te bedingen / wat Bar men verstaet; want daer zijnder van drie/3½. ende 4. Cantaris, naer de gelegentheyt der Waren.

Yeder Cantaro doet 4. Rubbi, een yeder Rubbo 32. Rotoli, sulcx dat den Chintal blijft 128. Rotoli.

Munte. De Munte deses Stadts sijn Conodi, ende Vare, met die van Goa gantsche lijcke over-een-komende. De Corallen/ende andere diergelijcke Waren/werden by het Marck verkoft.

De Edele Ghesteenten/Perlen/ende Diamanten/ werden by den Mangielinni afghewogen/ ghelijck de Robijnen met het ghewichte Fanno ghenaemt.

Noch hebben sy andere Munten met die van Goa gemeen/die oock op beyder plaetsen even veel doen.

Doch de Venetiaensche Zechin, doet alhier 10. Tanghe goeder Munte. De Sara-

Sarafinni doen upt bevel des Coninckx van Portugael 300. Reis, welcke maken 5. Tanghe goeder Munte. De Realen van achten doen 400. Reis, 't welcke son der 't opgeldt is 6. Tanghe, ende 50. Basarucchi, even ghelijck te Goa. 1604. Novemb.

De Silvere Vintinni, ende Sadini werden in Portugael ghemunt/voerende des Coninckx Wapen/gelden 20. Reis, 't welcke maken 25. Basarucchi; 5. deser silvere Ventinni maken een Portugaelsche Teston, doende 1. Tangha, en 50. Basarucchi goeder Munte; 't welcke in Venetiaensche Munte doet 31. Schellinghen; drie Testons doen een silveren Sarafinni van 5. Tanghe goeder Munte/sulcx dat naer die calculatie een Teston doet upt des Coninex bevel 100. Reis.

De nieuwe goude Pagodi gelden 7½. doch de ouden 8 Tanghe goeder Munte. De grote gouden Portugaloser, welke aen de eene zijde voert een groot kruys/ aen de andere zijde het Wapen van Portugael, ginghen voor desen 10. Cruciatti, maer vintmen weynig/en gelden 14. Cruciatti, of wat meer. Een Cruciatti doet 7. Tange goeder Munte/ welcke maken 19. Sarafinni, en 3. Tange goeder Munte.

Den Tol van uytgaen/en inkomen is 8 ten 100/welke Tol de vremde betalen moeten/die tot Cochin niet getrout zijn: doch die'er getrout zijn/ geve de 3 eerste jaren/niet meer als 4 ten 100/ so van uytgaen als inkomen/welke tol de Conink van Cochin toekomt. Een vremdelink die sich in de stadt begeeft/betaelt aen de Conink van Cochin voor sijn lijf een Sarafinni, dit sy voor so veel Cochin belangt. Tolle.

Nu volcht de Beschrijvinge der Stadt *Pegu*, door den selven *Autheur* uytgegeven.

De Steden Pegu sijn 2/te weten oude/en nieuwe; inde oude hebben alle vremdelingen/en Kooplupden hare woningen/die daer veel zijn/en een sterken handel drijven/daer den Conink/en sijn Vryheeren haer dikmaels onder laten vinden. De niewe stadt is onlangs/door den Vader van de Conink die daer regeerden in den jare 1579. (ter welker tijd dese beschrijvinge gedaen is) seer sterk/ wel geordineert/en in korte tijt opgebout. D'ander is seer out/met grote/ruyme wijtluchtige huysen/die meest van grote dicke rieten gebout zijn/en inde selve grote eene Verwulsten/om der Koopluyden goederen voor den brandt te bevrijden.

Om dan vande nieuwe Stadt te spreken / als zijnde de voornaemste / en des Coninex woninge/ 'tselve leyt in een schone landouwe/op 16. graden/is int vierkant/met sterke mueren opgehaelt/heeft vier poorten/ lopende om deselve eenen gracht/die altijt vol water is/inde welke veel Crocodillen zijn/zijnde daer met voordacht in geset/op dat niemant sou verstouten daer door te swemmen; op de Stads mueren sijn hier/en daer eenige houte bolwerken/in welke eenige soldaten de wagt houden/die/hoewel met cleyne ordre/nochtans naerstig hare wagen waer nemen: welke soldaten Brama genoemt werden/sijn 20 in't getale/die des daeghs aen yeder poorte met haer vijven de wacht houden/want de zijden vande stadt sijn so recht/datmen met een oog/so te seggen/van het een eynde/tot het ander sien can/ooc sijn de wege so breet/datter 5/of 6 neven den andere rijden connen. De huysen sijn al te samen van swaer dick hout getimmert/ doch daer o vyeren/met een muer versien; de inwoonders leyden na haer oude gebruyck/ en vuyl/morsich leven/ houden meest Verckens in hare huysen; drincken meer upt superstitie/en gewoonte/als anders/het water upt de Stadts Grachten/ in welke de overgroote Crocodillen zijn die ik eenige 30 voeten lanck zijnde/gesien heb/ en gaet selden dach verby/ of daer werden eenige luyden van haer verslonden; noch even wel worden dese beesten van die sotte luyden seer in waerden gehouden/en geeert/als mede de apen; wie onder haer van een Crocodil verslonden wert/dies ziel seggen sy vliecht terstont van dese Werelt naer het Paradijs.

Van nieu Pegu.

Groote Crocodillen inde Stadts Grachten van *Pegu*,

1604. Novemb. Dese Beesten sijn so archlistigh/ datse (als de luyden des daeghs met hare Vaten/ofte Kruycken komen om water te scheppen) haer onder het Croos/ofte andere ruychte (dat daer in't water groeyt) weten te verbergen/vatten/en trecken haer als dan by de hant/ofte voeten in't water; 'twelcke ick selver gesien hebbe/dat een Vrou bejegende; welcke alsse also van een Cocodrille in't water getrocken wiert/ hare handen op stack/ en om hulpe riep / doch bequam gheen andere / als dat het Beest haer onder ruckte/en verslont/ghelijck men sien konde. 't Welcke voor den Coninck komende/ende hy de Tyrannie deser Beesten niet langer konnende verdragen/liet daer deser Beesten een/en voornamelijcke die/ die men seyde de meeste schade gedaen te hebben/vangen/ende dooden/ zijnde een uytermaten groot/ende schrickelijck/sulcx dat men daer niet meer van soo veel ongheluckeu hoorden: Als men uyt de Stadt komt/soo moet men over een Dam/ofte Dijcke gaen/streckende over de Stadts Grachte tot in het Velt; aen de kant deser Grachten staen alderley schoone Boomen/'t welcke een lust om sien is.

De Olyfanté/die haer dagelijcx in dit water verversen/werdē vande Crocodillen niet angeranst/vermits sy uytermatē groot/en de Crocodillē voor'er bevreest zijn.

In dese Stadt aen de rechter-hant/tusschen de twee Poorten/staet een gantsche vergulde Vatella,ofte Kerck/so groot zijnde als die te Doga; in welcke de Coninck sijne gebeden op een stellagie placht te doen/aen welcker voeten twee Dieren stonden/den Tyger niet onghelijck/ met opghespalckte keelen. Op het Conincklijcke Palays houdt men gestadigh eenen grooten Trommel/daer op seeckere uren met een Hamer op geslagen wert/'twelck sulck een groot gelupt geeft/datmen meynen souden/dat met yeder slach een stuck gheschuts los ghescheten wierdt.

Het Pallays des Conincx staet midden inde Stadt/is ghelijck een sterckte/met Wallen/en Grachten versien/heeft 2 ingangen/of Poorten/ den eene voor den anderen. In het eerste/ofte uyterste deel sijn twee Portici,of Galderyen/den eene ter rechter/en den anderen ter slincker hant/daer alle Vry-heeren/Edelen/en andere treffelijcke luyden/die op den Coninck passen/hare wooninge hebben; welcke alle dage op sekeren tijt gehoor geeft aen een yeder die yets te versoeken heeft; doch eer hy uyt sijn Camer komt/wert op 12 silvere Trompetten geblasen/tot een teecken/ dat yeder sich ghereet te maken heeft/eer den Coninck voor den dach komt.

Dese tegenwoordige Coninck/ om sijn groote magt/ en pracht te toonen/heeft 2 groote steene Pylaren laten oprechten / aen elcke zijde zijns Pallays / by yeder Poorte een/op welcken geschrevē staet/dat een yder fonder verlof vertreckē mach.

Ik kan niet naer laten te verhalen/'tgene mijn bejegent is/als ik tot Pegu was; tot St. Thome zijnde/toonde ik aen eenen Nailo,onderdaen des Conincx van Pegu, een seer schoone Smaragt,dese seyde voorts/ dat die goet was voor sijnen Coninck.

Tot Pegu aengekomen zijnde/ evens op een tijt als den Coninck yeder audientie gaf/so is dese tot hem gegaen/'t selvighe aen dienende/ dies ick voorts voor den Coninck beroepen wiert/met bevel den Smaragt mede te brengen; des mijn voorts derwaerts vervoechden / sijne gheboden te ghehoorsamen; hebbe mijn van eenen goeden Tolck versien/en sijn daer verschenen/als hy met groote kostelijcke statie en pracht voor den dach komen soude/ want hy wil voor de machtichste/ en grootste Coninck vande gantsche Werelt gehouden/ja als een God der gantscher Aerde aengebeden zijn; even daer dan ghekomen zijnde/ soo wierden de Trompetten gheblasen/ende daer mede des Conincks komste aenghesept.

Op wat wijse men den Coninck van Pegu begroeten. Daer zijnde/hebben ons by d'eerste Poort/daer men na't Palais gaet vervoecht; en viel met mijn Tolk op onse knien/de handen te samen gevouwen/ om hoge heffende/gelijk of wy bidden souden/bogen ons drymael neder/stonden weder op/kusten

sten drymael de aerde/tot eyndelijk by sijne Throon quamen/in welcken hy geseten was/om welke sijne geheymste Raden/en Hooft-lieden ter aerde neder lagen/daer geene anderen/so Christenen als Moorsche Hooft-lieden geoorloft is by te komen. 1604. Novemb.

Als nu soo naer quamen / dat hem konde hooren spreecken / (hoe wel 't selvighe niet verstaen konde) soo behandichde ick mijn Tolck de Smaragt, die deselvighe voorts boven 't hooft hielt / doende de vorighe reverentie / 't welcken sy Romber noemen: So haest den Coninck dit sach/gaf voorts een zijner Dienaren Naigiran genaemt ('t welcke soo veel te seggen is als Orateur) met wincken een teecken/die met evengelijcke reverentie die van den Tolck ontfingh/ ende den Coninck over leverde/voorts weder te rugghe wijckende.

Daer naer liet den Coninck mijn door sijn Orateur by hem komen / vraechde mijn van waer ick gebooortigh was / hoe lange tijdt ick niet te huys geweest was/ hoe ick genaemt was / en van waer ick hier ter plaetse gekomen ware? Ick antwoorde naer behoorlijcke reverentie ('t welcke op yeder reden ghedaen moet zijn) mijn Vaderlandt te wesen Venetien, mijn naem Casper Balby, zijnde nu het vierde Jaer dat vreemde Landen doorwandelt/en besocht hadde/dat oock dese Steen met geen andere insicht van Venetien mede ghenomen is/als om deselve aen sijne Coninklijke Majesteyt (die over al bekent is) onderdanelijk te vereeren/alsoder geen Coninck inde gantsche Werelt is/ die by sijn Majesteyt mach vergeleken werden.

Alle dese woorden wierden voorts by gheschrifte ghestelt/en deselvigen door den Orateur sijne Majesteyt ordentelijcke voorgelesen; die daer op weder vragen liet/ in wat hoek vande Werelt Venetien gelegen was/en/of het van een Conink geregeert wiert; als hy hoorde dat het in Italien gelegen was/oock dat 't geen Coninck hadde/maer dat het door eenen Raet/en Gemeente geregeert wiert/verwonderde hem seer/en begon so hartelijke te lachen/dat hem een hoest beving/soo dat nauwelijcx met sijn by-hebbende Heeren kon spreken: Vraechde wijders/of die Coninck/ die lestmael Portugael verovert heeft/oock machtich zy/gelijk mede de Republijcke van Venetien? daer op ick door mijn Tolck antwoorde/dat den Coninck Phlips, die hem Portugael onderdanig gemaekt heeft/sy de magtigste Prince van gants Christenrijck; en de Republijcke van Venetien soo bestendigh/datse niemant te vreesen heeft/doch stont met den voorsz Coninck in verbont/en goede vrientschap. Voorts verhaelde de groote afbreuck/ die de Venetianen den Turcksen Keyser onlangs te water aenghedaen/en hoe sijn Scheeps Armade verstropt/en gheslaghen hadden.

Dit verhaelt hebbende/beschonk mijn den Koninck met een gouden Schael/en noch 5 stucken Chineese Damasten van diversche koleuren; liet mijn daer by aenseggen/dat sulcx tot betalinge van den Smaragt niet soude strecken; maer geboodt sijnen Terreca (alsoo noemtmen sijnen Schatmeester) die te waerderen/ en mijn na behooren te betalen; over al 't welke de by sijnde Heeren ten hoogsten verwondert/ niet wetende wat denken/alsoo sulcx van haer Konink niet gewoon waren: ook geboot hy sijnen Decacini, geenen tol van mijn te nemen/ik mochte so veel waren hebben als ik wilde/ 't welke wel 1600 Bize, of 800 Ducaten soude belopen hebben; en beviel den Smaragt hem so wel/dat hy die aen sijn Soon/en andere Heeren toonde.

Des Conincx Soon genoemt Mausapaglia, sat ter rechter-hant sijns Vaders op een verguldem stoel/en most/so dikwils met den Koninck sijn Vader sprack hielt/de hande t'samen leggen/of hy bidden soude/sonder (gelijc andere) het hooft te neygen.

Des anderen daeghs geboodt den Koninck sijn Schat-meester / als mede den Nailon, tot hem te komen/om met haer te beraden/wat mijn voor den Smaragt toe leggen soude/'t sy in Gout/of in Ganza, naer mijn believen; ofte so daer niet mede vergenoecht was/dat ick selver eyschen soude/'t ghene daer voor begeerde: indien

 sulcx

1604. Novemb. sulcx gedaen/en den schatmeester yet in den hant gestopt hadde (also 't luyden sijn om met gaven te winnen) soude den steen noch mael so hoog gewaerdeert hebbẽ/ als nu geschag. Hy dan by mijn komende/ 'tselvige voorstellende / antwoorde/ de wijle het den Koninklijke Majesteyt geliefde in mijn te stellen/ wat tot betalinge soude vorderen 'tgene mijn docht te behoren/ so was mijn bidden/ dat de eene helft in gesteentẽ en peerlẽ/ en de andere helft in Ganza mochte betaelt werden (Wat een Ganza is. Ganza is een munt/ bestaende uyt koper en tin/ die yder geoorloft is te muntẽ/ mits de Conink het sijne daer van gevende) 'twelke my toegestaẽ is. Tot edele stenen dan genegen wesende/ versocht hartelijcke/ mijn een van de waerdichste uyt sijne Majesteyts schat kamer te verkopen/ daer van een der voornaemste schatmeesters antwoort bequam/ sulcx te willen doen/ liet mijn echter eenighe slechte sien / dese mijn niet bevallende/ seyde/ die in mijn landt geen gadinge te wesen. Daer op mijn beter sortenringe toneude / handelde derhalven met hem / en ontfing 't ghene mijn goet dochte/ also mijn aendiende des Konincx last te wesen/ mijn daer inne te ghelieven: Sulcx dan gepasseert sijnde/ liet de Schat-meester door mijn Dragomano versoecken/ dat alst ghebeurde/ dat met sijne Majesteyt / weghens den Smaragt in reden quam/ hem uyt mijne name te bidden dat met eenigh schoon ghesteente mochte beschoncken werden/ op dat tehuys in mijn Vaderlant komende/ mochte beroemen/ sulcx mijn van sijn Majesteyt van Pegu, aldergenadichst vereert te wesen.

Vijf dagen hier naer/ liet den voornoemde Schat-meester (als nu nevens andere van mijn eenige vereeringe ontfangen hebbende) mijn weder by hem ontbieden/ vertoonde weder eenige kostelijke gesteenten/ deselvige tot veel minder prijs stellende/ als de voorgaenden/ doch wetende dat 2. schone roers by mijn hadde/ zijnde het eene eẽ Lontroer/ en het andere met een vyerslot; gaf mijn de raet deselvige de Conincx Soon te vereeren/ 'twelke mijn wel geviel/ vervoechde mijn nevens den Schat-meester in des Princen Palays/ voor hem komende/ hielt de voorsz. Roers met de handen boven 't hooft/ dewelke mijn liet afhalen/ in sijn handen nemende/ besach/ genoech te verstaen gevende/ hem sulcx aengenaem te wesen/ gink met my/ nevens den Schat-meester in sijn Camer/ alwaer niet als goede woorden / ende groote beloften in betalinge bequam.

Siende tot mijn voornemen/ met den Conink/ ofte Prince sijnen Soon / niet te konnen geraken/ nam voor mijn den Smaragt mijn in Ganza te doen betalen / also alreede een deel daer op ontfangen hadde; dan mijn is van een goet vrient geraet/ van den Conink consent te versoeken/ van naer de Stat Auua (wijt van Pegu gelegen) te mogen reysen/ om aldaer Robijnen / en andere gesteente te kopen / alsoo daer niemant sonder des Conincx bewilliginge mach reysen: des het mijn noodich dochte/ den Jonge Prince aen te spreecken / om door sijn voor-bidden sulcx van sijn Vader den Conink te bekomen/ hy mijn 't selvige niet alleen toeseggende/ beloofden met sijn Schip mijn daer naer toe te sullen late voeren/ met een vertreckende naer den Conink/ om sulcx mijner te erlangen.

Doch ter selver tijt bequam den Coninck tijdinge/ dat een zijner Gesanten geworcht/ ende omme gekomen was/ dewelcke hy tot den Coninck van Auua afgheveerdigt hadde/ ter oorsake der drijjarige tribuyt/ die hem die van Auua onthielt/ en niet en betaelde/ seggende geen Gesteenten voor hande te wesen: Den Peguaense Conink sulcx dan ter ooren gekomen zijnde/ heeft haestelijcke een anderen Gesanter derwaerts naer Auua afghevaerdigt / om den selvighe den oorlogh te verkondighen sulcks dat de gantsche Stadt in roer was / yeder hem ten strijde vaerdig maeckende 't welcke mijn niet weynigh ontstelde / alsoo weynigh / ofte gheen geldt / ofte Waeren in hande / hebbende 't hier / ende daer verborghen / ende uytgeset/ oock met eenige kopers gehandelt/ dat mijn eerst over 3. Maenden sou-

den betalen: oock was den gemeene man van gevoelen / dat desen krijg voor die van Pegu een ongeluckigen uytganck soude hebben/mits sijn meeste Oversten/en Edelen tegens hem conspireerden / gesint zijnde/alst op een treffen gaen soude / tot die van Auua over te loopen. 1604. Novemb.

Het welcke den Conink hare Heer vermerkende/liet alle sijn Oversten/Edelen en Bevelhebberen tot hem roepen/voorwendende dat yeder van haer in't bysonder wilde hooren/en wegens den aenstaende krijg met haer beraetslagen;dese dan voor hem komende/liet yeder onder sulken schijn besonder/gebonden weg leyden/ sulcx dat niemant wiste/wat den anderen weder-varen was; daer naer geboot hy hare wijven(onder welken veel swanger waren)en kinderen voor hem te verschijnen/sulcx dat het getal te samen op 4000. ghereкent is / dese alle by den anderen hebbende/wierden levendig verbrant.

Met desẽ handel dan 15.dagen verlopẽ zijn/ eer myn myne waren/en goederen die ondertusschen in grote pakhuysẽ wel bewaert zijnde/mits den opsienders die verantwoorden mostẽ)weder ter hande gestelt wierdẽ: Om de goederen uyt sodanige bewaringe te bekomẽ/so is het een gebruyk/datmẽ met eenig geschenk tot den Conink gaen moet/versoekende sodanige waren te mogen lossen/en tot hem te nemen/mits sijne Majesteyt Tolle betalende/want niemant sonder geschenke voor hem mag verschijnen;so nu de sake des versoekers vergunt zijn/ werde de schencagie aengevaert;so niet/wert sonder die te aenvaerden te rugge gesonden. 4000. Eedelen verbrant.

Als men nu wegens den tol (de goederẽ vry gesproken zijnde) veraccordeert/en betaelt/so nemẽ de dienaers de bekledinge der balẽ(zijnde ossẽ/oft koeyen huyden) naer haer als haer toebehoorende/die koken/en tot eetbare spijse bereyden.

Den Tol die betaelt wert/is thien ten hondert/ nevens noch drie ten hondert tot onderhout van de Schrijvers. De vracht van St. Thoma tot Pegu is ses ten hondert/'t sy de Waren goet/ofte bedorven zijn. Tol tot *Pegu.*

De kleetjens die van St. Thoma ghebracht werden / verkooptmen met Paggiauellen, doende vier stuckx een Paggiauellon.

Noch werden daer veelderley andere kleetjens gebracht/vande welcke eenige Topiti,Corpi pintadi genoemt werden/want de sulken zijn gantsch beschildert/ en konstig bearbeyt/werdẽ des Coninex Lagia genaemt/komende het stuk 50.60.70 en 80Bize te kostẽ/ zijnde yeder Bize ½ ducaet waert/ doch daer zijnder mede slegter/van 15.20.30.en 40.Bize;ja men brenget tot Pegu mede kleetjens van Museliatan,dan van minder prijs / also op verre niet so goet sijn als die van St.Thome; niet te min sijn wel geweve/vā veelderley coleuren en werde langer hoe schoonder gemaekt/want gewassen zijnde verblickẽ niet wegens de schone Carmosy coleuren die daer in komen / zijnde het sap van een besonder subtijl kruyt/'twelcke van ontrent de Vestinge Manna, als mede van Petopoli gebrocht wert.

Noch werden tot St. Thoma schone geverude kattoene kleetjens gemaeckt/ die niet minder als 16.Goudi lang/en vier breet moeten zijn/ daerse tot Pegu voor verkoft werden / zijnde de Goudi een Venetiaensche ellen; Dese katoenen Cleetjens werden in Pegu veel gedragen/slaen die om haer lijf / tot de voeten toe hangende/ maer voorts bloot mede gaen. De Vrouwen snijden die in vieren/niet lager als tot de knien/haer daer mede bedeckende daer voorts mede proncken. Hare Kleedinge.

Eenige Koopmanschap verkoft hebbende/zijt men schuldig 3. Maenden te borgen/(gelijck mede de schepen van St. Thome, aldaer tot Pegu komende / gehouden zijn te vertoeven) den tijdt dan verstreecken zijnde/wert men met Goudt betaelt/ het welcke naer sijn fijnte gewaerdeert wert/ dan 'tbeste Gout/ den Venetiaensche Zechin gelijk van haer Novellan genoemt/derft men in betalinge niet aennemen/ vermits aen't selvige tot St.Thome niet te winnen is.

Als

1601. November. Hoe men daer de schulden invorderen.

Als 't gebeurt dat een schuldenaer/ten tijde zijner betalinge/ hem uyt de weg hout/laet missaké/of niet aengetroffen kan werdé/so moet de Tarreca voor den selvigé op leggé/en betalé;doch present / en niet geweken zijnde/echter niet willende betalé/so levert den Tarreca dé schuldenaer aen den schult-eyscher over/ die hem vermag op te sluyté/en gevangé te leggé/doch sulcx gebeurt seldé niet konnéde betalé/sullé liever gelt op woeker nemé/om geloof te houdé é in eré te blijvé.

* Ganza is een munt van Coper ende Tin.

Begeert een Koopman des Winters aldaer over te blijven vermag * Ganza in betalinge te nemen/met welke men Gesteenten/Gout/Silver/en alderhande Waren kopen kan/ geeft sijn schuldenaer 6. maenden tijdt / en nemet Ganza in betalinge aen; deser 1200 Bize, doen een gantsch gewichte van 't beste Gout Novellon genaemt. Welck Gewicht Gout verkoopt men 't 100/16. duerder / als dat aen Ganza. Een Pize gewichts doet 40. Venetiaensche Oncen / en 100 Teccali. Een Giro doen 25. Teccali, en een Abucco 12½. Teccali.

Den Tarreca, ofte schatmeester geeft men 1½. ten 100, oft als men de betalinge in gout ontfangen wilt/ 1. ten 100: dese schatmeesters werdé vá den Conink in haer ampt gestelt/sulx dat niemant dervé verongelijken/oft bedriegé. Terwijlé nu naer mijn betalinge moest wagté/so geraekté de gantsche Stat in grote onrust/wegens de anstaende krijg/doch daer ware hope geweest/dat het daer niet toe soude komé/maer dé Conink van Anua gehoorsaemheyt soude getoont hebbé/so daer niet verraderye/en muntinatie des soldaten tussché gekomen ware.

Desen handel maeckten mijn veel sware gedachten/vermits veel schulden uyt staen/en weynig in handé hadde: welke swaermoedigheyt niet weynig vergroten/doe vernomé hadde/dat den Conink persoonlijke ten krijg waerts toog en dat alle Pakhuysen tot sijne wederkomste souden gesloté blijven/als mede geen schuldé betaelt/ oft invordert mochté werden: hy liet wel de Vorsten/sijn Soon/ en den grooten Broma, in sijne plaetse tot Pegu blijven/doch konde van de selvige niet verwerwen/ook bequamen dagelijcx quade geruchten/en onder anderen dat den Conink de kindere pocxkens gekregen hat/daer door sonderlinge voorsienicheyt Godes van genesen is: Den krijg ten eynde gebracht zijnde/ ben van alles ten dancke betaelt geworden:

Desen Coninck van Pegu, voert een grooten staet/ ende Hof-houdinge/ heeft verscheyde wachten / ende sonderlijcke een in 't binnenste zijns Hofs / aen de Poorte daer men in/en uyt gaet/ bestaende uyt veel Brama, ofte Soldaten / die al te samen op der aerde sitten/haer rustingen voor haer hangende.

Brama.

Ter mé by dese wagt is/ komt mé aen een stallinge/daer siet men veel schone paerdé staen/en voornamentlijke vier witten/ en een sware Olyphant/zijnde de grootsten/die men oyt sach/ die dagelijcx voor den Coninck gebruyckt werden.

In een ander slechter stalle/sijn de wreetste olifanté/die in den krijg gebruykt werdé/de resterende staen hier/en daer door den Stadt/en ten platte lande.

Hoe den Coninck van Pegu ter audientie sit.

De sael/oft kamer/in welke den Conink gehoor/oft audientie verleent/is seer kostelijk vergult/en Hemels blau geschildert; wanneer sulcx gebeurt/verschijnt hy met een Ventolo, oft waper inde hant/daer geduerig mede wayende/ hebbende 4. Jongers/zijnde sijner soldaten kinderen(die tot sijne vuyle lusten gbruykt) voor hem staen/ die den genigen/ die yets te doen/oft te versoecken hebben / des Coninex meeninge aendienen; aen dé slincker hant sit sijn Schat-meester / ofte Thesaurier/en ter rechter de Vorst sijne Soon / op eenen Throon/ gelijk voren verhaelt is/ten Voete zijnes Throons sitten de voornaemsten zijnes Hofs/ als by de Christenen/de Hertogen/ Graven/ Marck-graven/ Ridderen/ en Heeren/ alles in ordere/ yeder naer sijne staet/en waerdigheyt.

Den Conink heeft eé vier dubbelde gouden Kroon op sijn hooft/die yeder deel op

sijne

ijne besondere stange berustet / soo dat deselvige seer hooch op 't hooft verheven 1604. Novemb.
taet/zijnde wit/vergult/ende met schoon Lof-werck verciert.
In deser voegen in sijn Throon op goude kussens ter audientie geseten zijnde/
o brengt men de 4 voornoemde groote witte Olyfanten/en al de andere in ordre
en voorschijn/die voor den Conink haer reverentie doen/hare snuyten om hooge
effende/spalcken de mont wijt open/doen 3 onderscheydelijcke schreeuwen/dan
allen op hare knien/opgestaen zijnde/gaen weder naer haer stallingen; daer de
vitte dan uyt goude vaten (ongeveer een viertel groot) ghespijst / en uyt silvere Plicht der
ol water gewassen/en gebadet werden; 't welke ik dikmaels gesien hebbe/sulcx witte Oli-
at 't selve voor waerachtigh beschrijven mach/ alsoo 't veeltijts tweemael des phanten.
aegs geschiet; staen als dan onder een verhemelte/'t welke op 8 stangen/van so
eel dienaers over haer gedragen wert/op dat vande hitte des Sons niet soude
eschadigt werden; voor hene gaende eenige trompetters/op welkers geblaes/
n accoort (dat sy verstaen) met grote zedicheyt/ en graviteyt weten te volgen.
Sulcx dat aen haer niet als de sprake onbreekt/want hebben een scharp gehoor/
n konnen alles doen wat men haer gebiet/dan sijn by wijlen gants half-sterck.
Den Coninck laet hem dagelijcx sien/door de Stadt gaende/wil niet dat ye-
nandt hem schuwe/of voor hem vliedet/soeckt hem aenghenaem/en bemint met
ijne Gemeente te maken/hoe wel 't selvige sijner Voor-vaderen gewoonte con-
rarie is. Doen ick hem sach/wast een man van ontrent de vijftig/en sijn Soon
an vijf-en-twintigh jaren/hoe wel men haer ouder souden aenghesien hebben.
Het Hof deser Coninckliјcke wooninge is noch mael soo groot/als de Stadt
enetien; heeft twee Poorten/met haer houte Val-bruggen/ die ghestadigh met
ercke wacht van Soldaten beset zijn.
Aen de rechter-hant by de stallinge der Olyfanten/komt men aen een schoone
ergulde Capelle/leggende soo hooghe/dat die 10 treden op te gaen is/zijnde te-
ens Oosten aengehoogt gelijck een altaer/op welcken een groot gouden beelt
aet vande groote eener mensche/ met een gouden kroon op 't hooft/ vol Edele
Gesteente verciert/ hebbende voor 't voorhooft een Robijn/ vande groote eener
ruyme/en ter beyder zijde seer schoone Saphieren/het bovenste met robijnen/en Goude
ndere edele gesteente beset zijnde/om 't lijf van de rechter schouder tot de slinc- ende Sil-
er heupe/verciert zijnde/met een goude behangsel/ met gesteente als boven ver- vere Beel-
iert. Noch sijn inde voorsz. Capelle 3 andere beelden van silver/2 palmen hoger der,
ls het goude/mede met goude kroonen/en gesteenten verciert: Aen een anderen
oeck siet men mede een seer swaer/ en groot silvere beelt/seer konstig gewrocht/
n als voren seer kostelijck met gesteenten opgepronckt: Eyndelijcke wert noch
en groot konstigh Beelt getoont/ van Ganza gegoten/ zijnde een specie van Co-
er/en Tin te samen gesmolten/van 't welcke sekere munte slaen/daer so gemeen/
n ganghbaer/dat men der gout/en alle kostelijckheden mede betalen kan: Alle
ese beelden heeft des tegenwoordige Coninex Vader laten gieten / en ter selver
laetse stellē/als hy triumpheerde over de victorie en 't innemen des Conincrijcx
ilon, welcke krijgh sijn oorspronck / en begin nam/ weghens het berooven sijner
vitte Olyphanten: Eer men noch tot de voornoemde Capelle komt / siet men
ttelijcke koepen staen/uytnemende konstigh/vande voornoemde materie Ganza
egoten/die uyt de veroverde Stadt Silon aldaer gevoert zijn: Soo men segget/
a heeft dese voornoemde Coninex Vader de Stadt Silon met anderhalf milioen
nenschen belegert gehadt/noch deselve niet komende veroveren/ dan door ver-
aet/zijnde hem des nachts een vande poorten geopent/daer sijn volck in trock.
Sijne Majesteyt van Pegu heeft veel andere Koninghen/die sijn tributarij/en
onder-

1604. Novemb.

onderdanen ſijn/welcke ten hove komende/om met hem te ſpreken/gehouden ſij op hare knien te vallen/en alle ootmoedicheyt te plegen/als andere gemeene luy den; welcke eere/ en eerbiedinghe niet alleen den Koninck/maer oock ſijne witt Olifanten aenghedaen wert: In ſijn Hof vint men veel Schat-meeſters / yde ſijne beſondere regeeringe/en adminiſtratie hebbende/den eene over 't Gout/de andere over 't ſilver/koper/tin/wolle/linnen/geſteente/ſpecerijen/en diergelijke Eyndelijk men hout het daer voor/dat deſe Koninck aen gout/ſilver/en edele ge ſteente/en diergelijke/de machtigſte der gantſche werelt (naer die van China) is

Deſen Coninck een krijch/of oorloge aenvatende/leyt geen van ſijn middelen en inkomſten daer aen te koſt/alſo 't ſelvige by ſijn Heeren/Overſten/en leen-luy den door ſijn gantſche gebiet moet uyt-gevoert werden; want wat gout/ſilve of juweelen/eenmael in ſijn ſchatkamers gebracht werden/dat komt niet wede ten voorſchijn. Kan in korten tijt den noot ſulcks vereyſchende/anderhalf mil lioen Soldaten/met behoorlijck geweer/ende amunitie verſien te velde brengen

Haer geweer ende toeruſtinge tot Oorlog.

Belangende het geweer/gebruyken ten oorlach niet als roers/ of muſquetten lancien/of ſpieſen/ſwaert/en ſchilt; hare ſtucken/en roers ſijn ſoo ſchoon/ en goe als de onſen/de lancien/of ſpieſen van goedt ſterck riet/boven met yſer beſlagen ſwaerden niet ſmal/of ſpits puntich/doch gelijc de Cortelaſſen/aen een ſijde ſnij dende/ongevaer 3 vierendeel langh; hare ſchildekens ſijn ſmal/en langwerpich van dubbelt leder/met ſekere ſwarte materie/ofte gomme (by haer Achiran ghe naemt) gehardt; van welcke materie oock haer Storm-hoeden maken/de onſe niet onghelijck/aen Peerden ontbreeckt haer niet/daer wel van verſien zijn/ ho wel niet de wilſte/of moedichſte/en ſnelſte in 't lopen/(maer die van China gelijck doch bequaem ten gebruycke. Onderhout/en voedet gedurich acht hondert Oly phanten ten oorloge gewoon/en afgevaerdicht/vermits ſoo veel wilden kan be komen/alſt hem ghelieft/alſoo ſijn Boſſchen/ende wilderniſſen daer van vol ſijn

De Buffels deſes landts ſijn lucht blaeuw van koleur/niet veel kleynder al Olyfanten; hebben voorts niet alleen alle gedierten/hier te lande bekent/ſont oock veel andere/en vreemde/welker namen om kortheyt wille hier voorby gaen

Als den Coninck uyt wandelen gaet / ofte rijdet / ſoo gaen de vier witte Oli phanten voor hem heene/met gout/en koſtelijcke ſteenen ſeer verciert ſijnde.

Heeft veel groot/en kleyn geſchut /dan niemandt van de ſijnen weet daer med om te gaen ſoude mede een groote menichte van Galeien/Fuſten/en ander vaer tuych konnen uytruſten/ſo geen luyden gebreck hadden/die verſtant hadden de ſelvige te regeeren; ſulcx hem dan ontbrekende / en yets notabels voor hebben de/ſo neemt hy in ſijn dienſt een getal witte Mooren van Bandala, die hy met han buſſen wapent; hoe wel haer (als vreemdelinghen) weynich is betrouwende.

Oorſake des Oorlogs tuſſchen de Coningen van *Pegu* ende *Auua*.

Om dan tot den oorloch te komen voor gheuallen tuſſchen de Coningen van Pegu, en Auua (daer hier voren van aengeroert is). So dient te weten/dat den te genwoordigen Conink van Auua, des verſtorvenen van Pegu, als deſes regeren de Vaders/broeder en onderdaen was: Sulcx voornam ſijn verſtorven broeders Soon uyt het rijck te verdrijven/en ſich ſelve daer in te ſetten/voorgevende/van ouder Coninklijke afkomſte/en geſlachte te weſen; dies weygerde op des tegen woordige Coninck krooninge te verſchijnen/om hem nevens andere Coningen/ Hertogen en Heeren te hulden: ja ſloeg 't niet alleen af/maer begeerde mede niet de preſenten/en juweelen/daer in ſulker gelegentheyt toe verbonden en verplicht was te leveren: dat meer is/verboot den gantſchē handel/en koopmanſchap van geſteente op ſijn lant/ſo dat geen koopluyden van Pegu derwaerts dorſtē reyſen: En om die van Pegu in macht gelijk te weſen/ſo beweegde verſcheyde heeren/en

over-

versten des Coninex van Pegu, met haer in't heymelijke hem verbindende/ende 1604. Novemb.
liantie makende: hoe wel dien van Pegu sulcx bewust was/kreunden hem dies
eynich/indachtig wesende/hoe sijn Vader op sijn doot bedde hem die van Auua
evolen/en gerecommandeert hadden; derhalven eenighe zijns Hofs-ghesinne
als Ghesanter) derwaerts afvaerdighden/ met aenmeldinge dat wegens sijne
jederspannigheyt niet te wel tot hem gesint was; Deser gesanter tot den Co-
inck van Auua gekomen zijnde/wiert by den kop ghevat/en gedoodet/om meer
orsaek tot den oorloge te geven/ hem op het voor-verhaelde gemaeckt verbont
iet des van Pegus Edelen en Oversten vertrouwende; van als het op een tref-
n gaen soude/ dat als dan met haer onder-hebbende volck / haren Heer verla-
n/en hem van Auua toevallen souden/gelijk met eeden belooft hadden; weynich
enckende dat den Coninck van Pegu sulcx gheopenbaert/en ter oore ghekomen
vas: die hem niet te min den Oorloch liet aenseggen/ onderwijlen beval alle de
eeren/en Oversten (die met den Coninck van Auua in verbont tegens hem ge-
eden waren) voor hem te verschijnen/onder schijn van met haer/ weghens den
nstaende Oorloch te beraetslagen; desen dan yeder besonder gehoor gevende/ Grouwelijcke executie.
etse alle gevangen wechvoeren/en den negende dach levendich verbranden: en
p dat dit gheen naem van tyrannie / maer van een rechtvaerdighe straffe soude
ebben/so geboot hy den Degagini (als de executie in't werck gestelt wiert; niet
ijders voor te nemen/voor dat ander bevel (met des Coninex eygen hant/met
ildeletteren geschreven) bekomen hadde: ondertusschen dede den Degagini, der
eexecuteerde Heeren/en overste wijven (onder welker veel swanger waren) ne-
ens haer gantse geslachte gevangen stellen/en so haest de Coninck nader bevel
equam/sonder eenige genade/(haer kermen/en wenen niet achtende) al t'samen
ede met den vyere verbernen/so dat haer getal over de 4000 ware; ende wiert
eboden dat al wat mannelijck was/ (so wel inde oude/ als nieuwe Stadt) ten
oorschijn moste komē/om de executie aen te sien/'twelk mijn (die mede verschij-
n moste) seer bedroefde/dat so veel onnosele kinderen moste sien ter doot gaen.
Eyndelijke bracht men een der voornaemster Secretarisen voor/om mede ge-
ecuteert te werden/ doch wiert verbeden/en door Coninex ordere vry gestelt.
Dit alles verricht zijnde/ beriep den Coninck voor hem alle sijne Heeren/ede-
l/ ende Oversten/ die des voorleden verraedts onbewust waren / haer in deser
eghen aenspreecken:
Gy lieden hebt gesien,hoe ik met de verraders omgesprongen hebbe, en wat haer
erkomen is,derhalven blijft mijn al getrou , en voert so veel volcx ten strijde t'sa-
en,als gy bekomen kent;ik wil selfs voor aen trecken,en niet wederkeeren,voor ik
bbe den oorloch gheeyndicht, den vyandt mijnen afvallighen Oom overwonnen.
Daer op haer beste deden / in weynich daghen uyt alle Steden sijns Rijcks te
men brengende 300000 mannen; die omme de Stadt Pegu gelegert/en t'samen
voert wierden: naer thien dagen quam den Conink het leger besichtigen/om
elve ten strijde te voeren/zijnde seer vrolijk/en wel gemoet/sittende op een sijnes
lyfanten/bedekt met een gulden kleet/en met kostelijke juweelen verciert/voe-
nde een swaert/ op de Christener wijse gemaekt; 'twelck hem de Viceroy van
oa, Don Luigi di Taida, als een besonder present/tot een vereeringe gesondē heeft
Doch de witte olyfante liet hy inde stad: maer hy viel siec te bed van de kinder-
kjes/edoch wiert haest weer gesont/en begaf sich met de Coninc van Auua in
uël, so dat beyde legers stil lage/en beyde Coninge alleē met malcander te doen
dden/uytgenomē eenige van de koninex guarde/ die ook malcander man voor
an uytdaegden/ tot dat't eyndelijk op een algemeen treffen uytliep: en hoewel
die

1604. Novemb. die beyde Koningen een goede wijl metten ander gestredē haddē/als eerstelijk me
de musquet/daer na met pijlen/en eyndelik met de sweerde/of degē/en een yeder sij
uytterste beste gedaen/ soo en konden sy doch op malcanderen niet gewinnen / to
dat des Koninck van Pegus Olyfant aen de rechter tant beschadigt werde/also de
selve hem van den anderen uytgeruht wert:'twelke hem sulken smerte veroorsaek
te/dat hy met groter grimmigheyt op den anderen aenviel : waer uyt dan veroor
Coninck van Pegu wert gewont. saekt wiert/dat de Konink van Pegu zijns ooms eyndelijk machtig wiert/en hen
versloeg ; doch hy selfs wierde aen een arm een weynig gequest / sijn Olyfant on
dertusschen viel onder hem doot ter neder/derhalven de Konink van noots wege
af-stijgden/en sig op zijns verslagene wederpartijs Oliphant setten moste.

Doen sulcx des Koninckx van Auua Krijgs-volck sag/dat haer Heer/ en Konin
den nederlage hat/en gedodet was / lieten sy ook den strijt na en gaven sig aen di
van Pegu op genade over;dewelcke hun met vrolijken gelaet aennam/liet daer o
sijn volk tellen/en bevont/dat van driemael 100000/die sy geweest waren/niet bo
ven de 2000. om gekomen waren/en van Auuas volck noch wat weyniger.

Na sulcken verkregen victory/gaf hy bevel/dat men de Stat Auua soude versto
ren/en al het volck/dat daer in gevonden soude werden/gevancklijk nemen; onde
welken dan ook de Coninginne was/dewelke sig dies te eer/en liever troostē liet
also de Conink van Pegu haer Broeder was. Doch wierde niets te min alle de o
verige dagen haers levens gevanckelijk behouden/ edoch in een grote kostelijke
Pallays/alwaer sy als een Coninginne getracteert wiert. Wat voorts in de Sta
Auua niet gevangen wiert/dat most sig inde wildernisse/en onder den grousame
Tyger-dieren/en andere Beesten behelpen/en dat alles daerom/om dat de Conin
van Pegu zijns Ooms groote/en geweldigen schat niet en hadt konnen vinden.

Desen krijg geschiede in den anvang des Aprils (om welken tijt in deser Lande
de winter/en veelvuldigen regen haren aenvang hebben/en op seker plaets/Mec
cao genaemt/genen besonderen koude mede en brengt) en des Koninckx uytblijve
duyrde tot op den 14. Iulii : welke sijn wederom reysen in 6. dagen verricht hebben
de/ quam onversiens tot Pegu en overmits hy de wagten niet versien en vant/ge
lijk hy bevolen hadde/liet den Vorst/sijnen Soon tot hem roepen/ om de oorsaek de
ses slordigheyt te vernemē:doch wiert lichtelijk versoent/en berigt/dat in sijn ma
jesteyts afwesen/de Konink van Zilon met 50. olifanten/ 800. paerden/en veel sol
daten in d'oude Stat aengekomen was/om hem in desen anstaenden krijg te hul
te komen;derhalven hy hem dan na Auuà had doen geleyden / doch dat hy vand
gene/die hy hem tot geleyts-luyden hadt mee gegeven / verstaen hadde/dat hy sijn
weg niet na Auuà genomen had/maer naer Zilon wedergekeert was.

Ondertusschen brocht men des Koninckx van Auuàs Olyfant/dewelke qualijk te
vrede was/ en den gantschen dag weende/gelijk ik hem selfs heb sien weenen / e
konde qualijk daer toe gebracht worden/dat hy een weynig ate. Ik sag hem doen
maels/en stont ter plaetse daer 's Koninckx olifant te staen placht/nevens hem ston
den twee van de voornaemste Dienaren/die hem geduyrig aenvlayden en baden
dat hy doch eten soude/ophouden van wenen/en veel meer vrolijk zijn / dat hy nu
was gekomen in een veel grooter en machtigher Koninckx dienst als hy te voren
was geweest. Doch waren alle sulcke vlay-woorden veel te gering / om het die
te troosten : want het en konde des weenens geen eynde vinden; liet tot teecken
soodanighe sijner treurigheyt sijn snuyte ghedurigh nederwaerts hangen/tegens
de aerde / tot op den vijfthienden dagh / dat het weder wat begost te eeten / het
welck den Kooninck grootelijcks verheughde. Op den randen sijns inden
krijg geblevenen Olyphants / liedt de Koninck ettelijcke Afgodische Beelderen
ma-

naken/en liet die stellen onder sijne Guldene / en Silvere Afgoden. Daer na be- 1604.
telde ende maeckte hy noch andere vijf grooter/ dan de voorigen/ upt een materp Novemb.
Ganza genaemt/die seer seltsaem aen te sien waren: want sy met de beenen kruys-
wijs over een ander saten/en waren so hoogh / als een sterck Man met een steen
n die hoochte soude werpen konnen/schoon na de proportie uytgehouwen/de Teen
en hare voeten waren so lange/als de lengte van een welgestelt man; doen deselve
n gantsch vaerdig ware / liet hy se van boven tot onder toe vergulden/ en op een
ye placts voor sijn Pallays oprichten.
Doen nu desen Oorlog/als wy gehoort hebben/volepndt was/ sont de Koninck
an Zeylon, als onderdaen des Koninckx van Pegu, een ghesanter aen sijn Maje-
ept/ende liet hem aen seggen/dat het hem niet wepnig en verdroot/ dat sijn Soon
welcken hy hem te voren na Pegu tot bystant ghesonden had soo slecht zy onthaelt
eweest/ende als van eenen slaef/ofte lijf-eygen zy beantwoort ghewoorden ; ende
n aensien deses hem bewesenen schimts / dat hy hem midts desen sijnen dienst
de opsegghen ende voortaen niet meer ghesint en was voor sijnen Heer te erken-
en.
Als sulcks de Koninck van Pegu vernam/commandeerden van stonden aen ee-
en Oversten met eenig getal Krijgs-volck na Silon : dewelcke / na dat hy door
e groote onlijdelijcke hitte / ende oock weghen die onoverwinnelijcke Vestinghe
Silon een goet deel volcks verlooren hadde/en kond' anders / ende meer niet van
en Coninck / sijnen wederpartp/ gewinnen / als dat hy sijnen Heer / wanneer
y te velde toge verwillichde Reverentie te doen / ende hem te eeren ; maer voor
nen sulcken t' erkennen / die meer ende hooger ware dan hy / daer en wilde hy
eensins toe verstaen.
De Overste en liet niet af allen mogelijken vlijt aen te wenden/ en dede de Stat
ie langer hoe heftiger belegeren; doch en konde evenwel niet vrugtbaerlijcx upt-
chten/ nademael sig die inwoonders seer dapper/ende ridderlijk weerden: want
e huysen zijnder alle van hout/ende alsoo der op winter-tijde de Zee buyten maten
oogh is vloepende / so heefter een pder sijn bysonder Scheepken/ om daerinne dat
lck van den eenen oever tot den anderen te voeren : Jae daer sijn oock ettelijcke
ne luyden Huyskens op seer brede Denne-berderen/ofte plancken gebout/t'ee- Beschrij-
mael met hout/ofte dicke sparren/welcke men in tijt van noot voeren kan waer vinge der
nen men wil; om alderley waren in te kopen : ende dese Koopmanschap drijven Stadt Si-
Wijven meest van al/want als daer eenige Schepen aen komen/en laten sy de- lon.
ve niet lossen/maer varen met haer Huysken / ofte Scheepken selfs daer na toe/
de drijven alsoo den handel met kopen/ende verkopen.
Het volck tot Zilon is seer edel / gelijck die van Pegu, wit van coleur/ende soo
ijtbaer/dat sy sich voor den Koninck tot Pegu in't geringste niet en ontsien/ on-
ngesien hun sijn Vader in eygener persoon / ende met achtmael hondert duysent
an/onder sijn gewelt gebragt hadde/ welcke magt veel te gering soude geweest
n/wanneer hem die eene Poorte door eenige Verraders niet en ware gheopent
woorden: Doch wierde alsoo ingenomen/ende veele Portugesen daer inne gevan-
en / den welcken hy (de Coninck /) alle wederom los liet / doch met voor-
aerde/dat sy niet min hebben doen konnen/dan hun van den Coninck van Silon
gheleght/ ende bevoolen is gheweest.
Ondertusschen ontstont tot Pegu in der Portughesen Huysen een gheweldighe
ant/die daer door de grote winden/die heen en weer daer inne bliesen / wel ont-
nt de vier duysent Huysen/ende gebouwen/gelijk oock ettelijcke Afgoden-huy-
/ alwaer sy haere Predicatien plachten te houden / t' eenemael wegh nam.

1604. November.

Ende also het andersins gebruyckelijck was dat den Koninck den aenvanger en Autheur sodanige schaden te straffen pleecht/ so liet hy oock op dit mael vlijtigh navragen/aen welcken hoeck dese brand eerstelijck ontstaen was /bevont, dat het in 't huys eens Portugesen Schipper (even deselve/ die my met mijn gheselschap derwaerts gevoert hadde) sijn aenvang hadt genomené: daer over wy dan hoochlijck besorcht waren / dat hy ons al te samen soude doen verbranden: doch en hadde dese sorg niet van noode geweest/want de Koninck ontschuldichde hem / seggende / dese goede Man en sal 't niet met opset gedaen hebben / derhalven en heeft niet begeert dat men hem straffen soude. Dat onse vreese te vooren noch grooter maeckte/ was/ dat seecker Waersegger den Koninck den raet gaf/wilde hy der Stadt Silon machtigh werden / dat hy eene Stadt in brandt most steecken/gelijck oock sijn Vader voor hem gedaen hadt: derhalven wy besorght waren/het ongeluck / en dese boose raetslach mocht op de oude stadt aenkomen. Maer de Koninck en hadt het niet eens in 't sin/ en wierde oock van sijnen Soon/ als eenen vriendelijcken Vorst / weder raden.

Hy/de Vorst/is langh van statuer/ bruyn van couleur gelijck de Koninck sijn Vader/en heeft sonderlingen lust aen Roeren/en Musquetten/laet sich/ soo dickwils hy uyt begeert te gaen / op eenen hoogen Throon met groote pracht dragen/ gelijck dan oock die andere drie sijne jongere Broederen / welcken men op verdeckte gestoelten draeght.

Dit zy alsoo genoech van de Stadt Pegu, nademael ick my doch sonder dat/ in de beschrijvinge der selve langer opghehouden hebbe / als te doen vermeynt en hadde.

Van der Olyphanten jacht tot *Pegu*.

De Konick van Pegu placht veel / en dickmaels op der Olyphanten jacht/ te trecken / zijnde de genoechlijcste jacht/die daer zijn mach : Inde nieuwe Stadt is een groote staecketsel / insonderheyt daer toe gemaeckt / aen alle kanten met stercke houte palen beslooten/welcke soo wijt van malkanderen staen/dat even een mensch daer tusschen deur kan / maer voor de Olyphanten is het te engh/ wanneer nu de Konink een sulckē jagt aen stellen wil/ soo laet hy veel Olyfanten/Wijfjes die tot sulcken handel afgericht zijn / en desselvigen volcks sprake verstaen uyt/ in een groote dicke Bosch/of Wout/drie mijle weeghs van de stadt gelegen / daer der wilden Olyphanten seer veele zijn / maer eer men die Wijfjes uytlaet/smeert men haer gemack met een bysonder Oly/ welcken de wilde Olyphanten stracks riecken: derhalven sy de wijfjens volgen / welcke daer toe gewent zijn/dat stracks na de stadt toe gaen/ de Mannetjes volgen haer na door grooten lust / en begeerten tot in het staecketsel toe/ soo dat sy geen menschen en ontsien/ daer veel luyden rontom staen/ die de Wijfjes toe spreecken/en hun vermanen tot alles wat sy van haer begeeren. Ondertusschen geeft men de luyden met een jachthoorn / en andersints een teecken / die gaen dan te rugge en laten die Olyphantinnen haren Bruydegom t' huys voeren. Wanneer die wilde Olyphanten uyt het Wout komen / weten sy voor eerst niet / of sy te rugge sullen keeren / ofte 't wijfken voorts volgen ; eyndelijck gaen sy nochtans mede / op hope van wat verder / weder eenen anderen Bosch aen te treffen / ghelijck sy in de Wildernis plegen / doch raecken also ten lesten binnen dat beslotene stacketsel / daer dan veele luyden toe verordonneert zijn / die 't schot stracks vallen laten / so dat die wilde Olyphanten daer niet weder uyt en konnen. Sulcks gheschiet zijnde / gaen die Wijfjes wederom in haer stal / en kot / dat even so langh en wijt is / als sy / het dier selfs / ende worden van de jaghers achter hun met eenen valdeur toeghesloten. Als dan mercken die wilde aldereerst dat

sy

ÿ ghevanghen / ende harer vryheydt berooft zijn / vanghen derhalven aen 1604.
grousaemlijck te woeden/en alle hare sterckte te versoecken/ of sy sich los kon- Novem.
nen maken/'t welck een lust is aen te sien : want sy weenen / huylen en weekla-
gen 2 ofte 3 gantsche uuren / loopen nu desen / dan eenen anderen mensch tegen/
ofte achter aen:die hun dan door die dicke sporten uyt het staecketsel ontwijkt/
waer sy met de tanden sulck gewelt op doen/ dat hun die dickmaels daer van in
stucken springhen; tot dat sy moede worden/en hun het sweet over het gantsche
lichaem uytbreeckt : als dan steecken sy den snuyt in de aerde / en brengen sulc-
ken meenichte waters hervoor uyt haren lijve/ dat sy alle omstanders daer me-
e nat maken. Wanneer mense nu inde stal wil brenghen/ so laet men de wijfjes
weder uyt/die gaen hun wederom voor tot inde stal / daer mense in sluyten wil/
n werden aen een ander kant uytgelaten. De stallen selfs en zijn niet grooter
an dat even een sulck dier daer in staen kan/en worden deselve aldaer aenghe-
onden/en gevancklijck gehouden/staen alsoo wel 4 ofte 5 dagen eer sy yets eten/
f drincken/worden alsdan seer mack/ en in acht dagen tijt /so tam/als die ande-
e:'t welck mijns bedunckens alleen daer uyt komt / nademael geen dier op de
atsche Werelt te vinden zy/ die den menschen aen verstant so na verwant zijn/
n derselver Rede soo wel verstaen kan / als even dit dier/in voeghen dat schijnt
iet meer daer aen t' ontbreecken als de sprake.

In somma in den Oorlogh is het dat aldernuttelijckste dier / nademael vier Olyphan-
ercke Mannen seer gheboegelijck daer op staen / ende sich met Musquetten/ ten ver-
boogen/ Lancien / en andere wapenen tegens hare vyanden uyt allen kracht staen men-
ellen konnen: Ende is die huyt der Olyphanten soo dick/dat men die met geen schelijcke
usquet koeghel doorschieten en kan / uyt ghenoomen alleen aen de slaep van reden.
hooft / ende ontrent de ooghen / aen welcke plaetsen sy soo vast niet en is.

De Koninck onderhoudt eenighe vergulde Schepen / de schoonste die men Van de-
et oogen sien mach / in welcken niemant varen en mach / dan hy selfs. Hier bysonde-
nder isser eene / welcken de Vader des Koninckx heeft doen bouwen/ ende ma- re Feest-
n laten /ende wordt tot Meccao in een besloten plaets op 't droogh landt be- dagen,
aert /ende van ettelijcke Soldaten bewaeckt / want het in schoonheyt inde ende al-
ntsche werelt zijns gelijcken niet en heeft: is van buyten/en binnen gantsch derley
rgult/ en met alderley kunstigen arbeyt/ ende Bloem-werck soo verciert/dat Krijghs-
le die het sien/ sich niet genoech daer over verwonderen en konnen. Is wat ordenin-
ng / doch enger als het na proportie andersins wel sijn soude/ heeft aen yeder ge des
de hondert en vijftigh Riemen / dewelke tot op beneden aen 't vlacke vergult Conincks
n. De Roeyers sitten op de beyde zijden/en een yeder heeft zijn besonder korte van Pegu.
iem in de handt/met welcken sy dat water frap te gelijck aen sich trecken:ende
Schip soo snel voort halen/dat geen Pijl sneller vliegen en kan: want den een
et eer den Riem uyt het water en heeft/ als den ander.

In't midden deses / Schips staet een kleyn besloten Huysken / seer gelijck het
rdecksel van een Venedische Gondole, doch veel grooter / en aen alle kanten
et ettelijcke vensteren door-broocken.

De beyde Stuer-riemen sijn oock t' eenemael vergult gelijck oock dat gant-
e Schip.

Wijders also de Coninck voor een gewoonte had/dat hy sich na verrichtin-
eens voor-nemen stuck/ende so haest hy weder te huys komet/ opentlijck sien
t/daer dan het volck hem na vermogen eerde ; soo liet hy oock ditmael opent-
k uytroepen / dat alle die yets voor hem te verrichten hadden / tot hem toe-
den/ ende hare saecken voortbrengen mochten.

1604. November. Wanneer fulcks dan gefchiede/ foo tradt de Vorft/ als des Coninckx outfte Soon/ eerft hervoor/ dede fijn Vader behoorlijcke reverentie/ende vereerden hem 4. Olyphanten/ en andere faken meer/ die ick wegens de groote menichte des volcks niet en konde onderfcheyden: Nae den Vorft/volghde de groote Brama, wiens prefent waren 2. Olyphanten/ daer na quamen de Bagia (die wy alhier Hertogen noemen) mitfgaders de Vry-Heeren/ Ridderen/ Edel-luyden/ Capiteynen/en alle andere voorneme/en geweldige Hofs-perfoonen/en brochten een yeder fijn gefchenck.

Eyndelijck traden wy oock met den Portugefen Cooplupden hervoor/ende deden onfe reverentie/ende gefchenck na ons vermogen: waer over fich fijn Coninckljke Majefteyt met gelaet feer genadigh bewees: Want daer inde gantfche Werelt defen Regent niets liever en is/ dan die gehoorfaemheydt: 't welck oock alle fijne Hof-luyden feer wel bewuft is: want midden inde winter liet hy eenen Water conduyt maken/ende om dat hy altemets uytquam/ende op den Arbeyders toe fach/namen fijne aldermachtighfte/ ende voornaemfte luyden de fpade inde handt/ ende brachten alfoo dat gantfche werck in des Konincks prefentie tot een fpoedigen eyndt: 't welck hem feer wel geviel.

De volckeren defes Lants houden die Ceremonien hares Wets feer ftrengh/ ende yverigh/ende hebben derhalven veele verfcheyde opentlijcke Feeft-dagen/ ende onder anderen allen jaren 5. voorname Feeften/ waer van de eerfte Sapan Giachè, de tweede Sapan Catena, de derde Sapan Giaimofegienon, de vierde Sapan Daichè, ende de laetfte Sapan Donon genoemt wort.

I Feeft van *Sapan Giache.* Dat eerfte Feeft/als dat van Sapan Giachè, wordt 12. mijlen weeghs vande ftadt geviert/ende gehouden: Ende ten eynde de Koninck by tijdts aldaer fijn mochte/reyft hy 's daeghs te vooren uyt de ftadt/ en fet fich/als nu de Feeft gehouden wordt/ op eenen gantfch vergulde Triumph-wagen van eenen ftuck/ en 4. Raderen gemaeckt onder een koftelijck Verhemelte: aen fijn rechter zijde heeft hy nevens hem de Coninginne/uyttermatē koftelijck gekleet; op fijn hooft vele Peerlen/eenen onfchattelijcken waerdye/en onder defelve 2. klare fchoone Robijnen/yeder een dicker als twee Dadel-nooten/edoch niet fo langh/ die hem tot aen de ooren hangen; en nevens dien een fnoer vol vande alderkoftelijckfte Edele Gefteenten/die van den rechter fchouder tot op den riem is reyckende/ en van daer tot onder den flincker arm is ftreckende/foo klaer/en fchoon flickerende dat eener 't gesicht van ghedwelmt wort/ behalven die veelvuldige Ringen met Robijnen/Diamanten/Smaragden die hy aen fijne vingeren draecht/ en eenen ongeloofljcken fchijn van fich geven. Rontom den Triumph-waghen zijn der Coninginne Staet-Juffrouwen/zijnde alle Coningen/ofte grote Heeren Dochteren/ fitten altijdt op hare knien/en hebben de handen te famen gevouwen om hooge gericht/den Koninck/ende fijn Gemael ter eeren.

De Triumph-wagen wort van 8. fchoone prachtige Paerden/alle van eenderley couleur/en met eenderley gout/en Carmofijn behangē/ voort-getrocken. Nevens de Paerden fijn veel Overften/hebbende alle Zeelen in de hant/ en houden fich/als of fy oock aen de wagen trocken.

Nu de order/die de Coninck altijt te houden pleecht/ wanneer hy fich uyt fijnen Coninckljcken Pallays voeren laet/ is defe: De eerfte die voor aengaen fijn des Vorften Hof-luyden in drie ordeninghen onderfcheyden/ als voor eerft gaen voor aen die Lancie-dragers/daer na de Schutters/en dan ten derden die de Sweerden/en Schilden dragen: middē onder defe hope gaen fijn gewapende Olyphanten/ en achter aen nae allen defen hoop volght dan de Vorft op eenen

Koftelijcken

kostelijken paert/met grote magnificentie. Als dese voorby is/dan komt het volck 1604. November.
des anderen Soons/die naest desen de outste is/ Naidu genaemt/sit gelijk als sijn
outste Broeder op eenen Sirian, en heeft sijn volck inder ordening voor uytgaende/
gelijk die voorige. Naest dese volgt de derde/met name Naimor, en nae hem 's Konincx volk selfs in een schonen order/als eerstelijk die met de Lancien in een groot getal/daer na de Schutters/ ten derden die met de Boogen omme gaen / ende ten vierde/ende laetste die Sweerden/ende Schilden voeren / ende tusschen dese alle die gewapende Olyphanten inder ordening gelijck sy inder krijg te gaen plegen.

Wanneer dese gantsche hoop voorby is/dan komen eerst die krijchs-oversten/ Capiteynen/ende andere voorneme groote Heeren des Hofs: ende na dese wederom/twee roode Olyphanten met gouden / ende zijden gewaet verciert: Daer na 4. witte/oock met goudt/ ende Edel Gesteente opgepronckt: dese witte Olyphanten hebben een beslach van gout/gantsch vol Robijnen over yeder tant van boven tot onderen toe/'twelck hun dan een schoon en prachtig aensien maeckt/ nevens dien dat sy boven haer hooft een schoon behangsel hebben / waer door sy voor de hitte der Sonne bevrijt zijn.

Als dan komt de Triumph-wagen/op welcken de Coninck selfs sit: achter den Wagen volghen die voornaemste Heeren van't Hof te paert in seer schonen order/ gelijck haer gewoonte is. Doch tusschen hun/ende des Conincx Wagen rijden vele der voornaemste Vrouwen op Sirianen. Conincx Triomph.

Dat tweede Feest/ Sapan Catena, wort inde Stadt gehouden: in deselve laet een yeder der voornaemste Heeren aen't Hof/als die Hertogen/ende andere Grooten/ sonderlinge Piramiden oprechten/daer den een het altoos anders/ als den anderen maeckt/ gelijck als die van Romen: want niemant des anderen sien kan / voor/ ende aleer sy altemael vaerdigh zijn: alsoo de luyden die daer aen arbeyden den plaets daer zy se maken/ rontom besluyten. II. Sapan Catena.

Sy gebruycken daer toe sterck Indiaens Riet/dat selvige bewercken/ende bearbeyden sy op het alderkunstelijckst/ ende bekleden het met gout/stellen die daer na op d' alderschoonste Wagen. Wanneer nu de Coninck op de plaets komt / daer hy de luyden verhoort/so worden dese Wagens met den Piramiden van meer dan 300. persoonen voort-ghetrocken/ ende in ordere den Coninck voorgestelt: welcker dan best/op het kunstelijckst/ende stadelijckst gemaeckt is/ die heeft van den Koninck een lof: Als hy nu yeder stuk met vlijt besien heeft/so wort dan eenen yeder de sijne t' huys gebracht. Den gantschen nacht worden in alle straten der oude / ende nieuwe Stadt/dicke groote Was-keerssen gebrant/daer de gene/die tot den grooten Beelde gaen/allenthalven by sien konnen/ want men de Poorten der nieuwe Stadt open laet/vermits in de oude geen en zijn/ een yeder konnende daer in/ende uytgaen / wanneer hy wil. Wie nu dat Beelt komt besoecken / die en komt niet met leedighe handen / maer brenght altoos een offer / ende gaeve met sigh / een yeder na dat sy vermogen/ ende wie niet beters en kan / brenght ten minsten een bloemken.

Dat derde Sapan Giaimo Segienon, heeft oock sijn bysondere Beelt/daer sig de Coninck op een bysonderen dach op den kostelijken Triumph-wagen oock na toe voeren laet/ende even in deselve order / als in het eerste Feest is verhaelt / alleen dat hy/gelijck oock de Coninginne sijn Gemael/ende des Conincx kinderen ander kleederen aen hebben. III. Sapan Giaimo-segienon.

Dat vierde/ Sapan Daiche, is een Feest des Waters/ wort gehouden in de oude Stat/op eenen vergulden/ende insonderheyt daer toe verordineerde plaets / daer sich de Coninck/ ende Coninginne op den kostelijcken Wagen/ende na de boven- IV. Sapan Daiche.

1624. Novemb. ghemelde order oock voeren laet. Wanneer sy met hare Soonen op de bestemde plaets komen/treden sy af/gaen inde verguldе plaets/ende bespроoyen sich/ gelijck oock alle d' andere Hovelingen/met Roose-water.

Feest Sapan Daiche. Buyten dese plaets is een groot wijt Velt/in welcken die Krijgs oversten/ Capiteynen/ende andere Officiers in groten getal staen/een yeder hebbende een vat met Roose-water in de hant/daer dan den een den anderen soo nat mede maeckt/ dat de kleederen daer van druppen/als ofse door 't water getogen waren; en ghelijck men my voor gewis berichte/so had de voorige Coninck/als des tegenwoordigen Vader/voor een gewoonte/dat als het volck sich so nat gemaeckt hadde/hy ondertusschen eenen grooten/ende schrickelijcken Olyphant los liet/die dan onder het volck lopende/ veele der selvige doot trat/daer hy/de Coninck dan heftig over lagte/doch de Omstanders daer-en-tegen weenden. Ghedurende dese daghen/ so lange dese Feest duert / en kan der niemant door die oude / ende nieuwe Stadt gaen/die niet met water uyt den huysen/ende vensteren begooten en wort:'twelk sy alſo voor een gewoonte/ende gebruyck houden.

V In de vijfde/ende laetste Feest/Sapon Danon,laet sich de Koninck in eenen uyttermaten kostelijken/ende verguldеn Schip/gelijk ook de Soon in eenen anderen/ en een yeder der overige Soonen yeder in een besondere op het cierlijckst vergult/ tot aen de Stat Meccao voeren/in geselschap veler Edelen/ende Heren des Hofs/ so datter boven de 100. Schepen te samen komen: Ende wanneer sy nu der selver plaetsen aen komen/treden sy op't Lant/ gaen by de Poort in eenen schoonen Pallays/welcke uytwendig/ende inwendig gantsch vergult/ ende rontom met lustige groene Tuynen verciert is. Uyt dit Pallays gaen sy in een ander buyten de Stat/ alwaer sich de Coninginne in een venster vertoont/en toe siet/hoe hare Hovelingẽ met hare Schepen/die wel inde 100. sterck zijn/ om den prijs varen; wie dan eerst van al aen 's Coninx Pallays/aen komt/die en heeft niet alleen den prijs / maer bekomt oock een gulden Beelt/welken even tot dien eynde aldaer opgerecht staet; gelijck oock de tweede/ofte de naeste daer na/een en ander van silver; maer de gedie achter blijven/die worden vande Vrouwen begeckt; derhalven een yeder dan sijn beste doet/om eer/ende roem te halen:de laetste prijs is een doeck / die van den Vrou-luyden ten besten gegeven / ende den gene die de achterste geweest is/ tot schimp/en spot gelevert wort. In yder schip en sijn meer niet dan twe die roeyen/ ende duert dese Feest een gantsche maent/doch en wort niet alle dagen / maer alleen over d' anderen dagh gehouden.

Nevens dese laet de Coninck noch veele andere Feesten aen-stellen: doch sijn dese boven-gemelde vijfde voornaemste / welcken sy alle jaren op ghewisse tijden plegen te vieren.

Noch laet hy sonderlinge seven gantsch vergulde Wagens maken/ende op eenen yeder laet hy eenen bysonderen grooten verguldеn Afgodt stellen / aen welcken yeder Wagen meer als 300. persoonen trecken/tot dat sy die op de plaets gebracht hebben / daerse de Coninck sien kan / dewelcke als dan een aelmoesse onder hun uytdeelt/ende eenen yeder voor sijn moeyte yets vereert.

Voorts gaen ettelijcke door de Stadt / dragende een grooten net vol Bloemen van alderley aert/also om een aelmoesse biddende. Sa hebben oock een gewoonte/ dat sy de doode Lichaemen der Talapoi, alle jaren eens met water baden / welck water de luyden daer na voor heyligh houden / ende uyt grooten aendacht / ende yver drincken.

Wanneer hun een Koninck afsterft/laten sy twee prachtige Schepen met eenen kostelijcken guldene decksel /dat tot beyde de Schepen dienet / toebereyden/ ende onder

onder dat decksel eenen hoogē vergulden Tafel oprichten/daer sy het doot Lichaem op leggen/maken van Sandelhout/Paradijs-hout/Benzoin, Bisam, ende andere welrieckende saken een vyer daer onder/ende laten de schepen also met de golven/ende stroom des waters henen varen; ettelijke Talapoi sijn hier by tot geleyde/dese singen/en bedrijven groten vreucht/tot dat het Lichaem gantsch tot assche is verbrant. Dese assche maken sy met Melk tot eenen deeg/voeren den selven tot in den mont des Havens tot Sirian, alwaer de Maccareo is / en werpen 't aldaer in't water/met dat het water in't afgaen/ende in't vallen is. Doch de beenderen/die voeren sy aen een ander oort/dichte by een vergulde Capel/ welcke eenen ronden hoogen Toorn/gelijk schijnt/ende wort Dogon genoemt/bouwen aldaer noch een ander nieuwe Varel, ofte Capel/den voorigen gelijck/krabben die beenderen aldaer inde aerde/ende keeren dan wederom tot den Koninckljken Palays / nemen des verstorven Konincx outste Soon/setten hem met sekere Ceremonien op zijns Vaders Coninckliken Throon/ende maken hem also tot eenen Coninck. 1604. Novemb.

De beenderen des lest verstorvene Conincx/de Vader des tegenwoordigen liggen tot Dogon begraven; maer de andere voorige elders / daer een yder voor sijn doodt begeert datmense voeren/ ende begraven soude/daer dan altoos een Kerck gebout wort/ onder welcken doch Dogon de grootste is. Doode Coningen verbrant.

Die gemelde Talapo, ofte Papen van Pegu gaen door de gantsche Stadt/hebben een kannetje aen haren gordel hangen/ende soecken haren mont kost van huys te huys/'twelk hun dan overvloedig medegedeelt wort: want men deselve voor heylige/en aendachtige luyden zijn houdende/ dewelcke alle Maendagen Predicatien doen/ende den volcke hare Wetten/en insettinge verklaren. Op sulcke dagen staen sy vroeg op/gaen met blicke Beckens door de straten/ende wecken de luyden daer mede op/ dat sy hun te eten bereyden/ ende ter Predicatie komen; Daer na vangen sy stracx aen te singen/ende eyndelijk geven sy 't volck wederom verlof t'huys te gaen: In sodanige hare Predicatien en verhalen sy niet anders / dan dat men niet en sal doden/niemanden dat sijnige beroven/ende stelen/datmen ontucht; ende hoererye sal vermijden/ende sijnen naeste geen leet aendoen.

Sy houden'talle in 'tgemeyn daer voor/dat alle de gene / die niemandt eenigh leet aen doen/ maer ter contrarie /haren naesten veel goets bewijsen/ sy zijn dan van wat geloven sy immer willen/dat die Salig sullen worden: en daerom en vragen sy daer gants niet om/ of schoon eenige van hun Christen worden / ende nae Christelijcke gebruyck sich doopen laten.

Ende al-hoe-wel sy wat stout/ende eensdeels oock armer zijn dan die andere/so zijn sy nochtans goethertig ende uyttermaten vrientlijck: 't welcke die aldermeest bevinden/die altemets reysen/ende niets te leven hebben: desen staen sy met groten vlijt by/gelijck sy oock haren Talapoi, ende Munniken te doen plegen/ welcke so wel by de Konink/als ook by't gemene volk in grooten Eere gehouden worden. Der *Talapoi* leven ende wandel.

Dese Talapoi hebben hare Woningen inde Bosschen/seer hoog verheven/op dat hun de Tiger-dieren geen schade en souden doen: eten des daegs maer eenmael/ dragen lange doncker-rode Rocken/die tot op de halve hielen reycken/gaen met de voeten gants bloot/gelijck oock met het hooft/en zijn so wel daer/als oock aen den baert/en alle andere partijen des lichaems gants glat geschoren. Hare gordelen zijn van leer/4 vingeren breet/hebben op den rechtē schouder een mantelken/welcken sich in 't vierkant tot onder den korte ribben streckt: Om de hitte der sonne te vermijden/dragen sy eenen Scherm-hoet/met doncker-rode klare Boom-wol bedeckt/ ende 's winters een ander/om sich tegens den regen / die daer vele valt te beschermen.

1604. Novem. Sy leyden een kuysch leven/ ende daer in voeren sy een tuchtigh/ende eerbaer wandel.

Wanneer haerder eene sterft/wort met sijn lichaem vele dagen Feest ghehouden; daer na leggen sy den selven op eenen grooten Berry/daer dan veele andere Talapoi rontomme staen/ende houden groote Feest.

Eyndelijck draghen sy hem onder haerer veele met den Berry ter plaetse daer hy verbrant sal werden/maken een vuyr van Benzoin,Paradijs ende sandelhout/ ende leggen hem daer op/stroyen de asschen op 't water/ende graven de beenderen dichte by sijne wooninghe inde aerde.

Wanneer sich eener van Pegu qualijck bevint/ doet hy den Duyvel een beloste/ op dat hy hem doch niet meer onheyls toe en schicke: want sy van die meeninge zijn/dat ghelijck als Godt een stichter/ende oorsaeck alles goedts is/dat soo oock alle quaedt vanden Duyvel herkome.

Quade gewoonheyt van die van *Pegu*.

Derhalven wanneer sy soodanige belofte gedaen hebben/ maken sy groot bereytschap/laten eenen hoogen huys bouwen/ eenen plaets gelijck daer men met brandende fackelen placht te offeren/bedecken 't selvighe met een witte tafel-laken/legghen daer op allerley schoone bloemen/ende tusschen deselvighe bloemen veele/ ende meenigerley spijse/ om daer mede den Duyvel te versadighen/ende te vereeren/op dat hy hun in 't toekomende niet meer leets aen en doe : Ja om hem tot soodanighen gasterije noch meer lust te maken/laten sy oock met alderley Musicale Instrumenten spelen/ ende singhen.

Op dese Feest is eener/ dien hieten sy des Duyvels Vader/dese ordonneert/ ende beschickt alles wat tot den Feeste hoort/ ende wat voor een Musijck hy vermoet/dat den Duyvel het aenghenaemste zy/ dat laet hy hervoor brenghen.

Hare Munnicken doen groote vlijtigheydt/om desen Duyvels-Feest af te schaffen/ende schreyen daer dagelijcks tegens in hare Predicatien; doch also het een oude gewoonheyt is/en konnen sy by 't volck niets uytrichten/maer moeten het tegens haren wille geschien laten. Ja/men vint oock eenige luyden/die soo/ haest sy 's morgens opgestaen zijn/en eenen korf met Rijs/ofte andere eet-waren hebben bekomen/ dat met brandende Fackels/ met den selve korve op de straten her-om loopen sullen/en wel duydelijck haer verluyden laten/dat sy sulcke spijse den Duyvel geven/ ende vereeren/ten eynde hy hun voorts den gantschen dach ongequelt late: wanneer het altemets gebeurt/datter eenige honden achterkomen die sulke luyden naloopen/ en die uytghestroyde spijse opvreten/so seggen sy dan/dat de Duyvel die beesten met vlijt daer toe dwinge/en drijve/dat sy sulcks doen/en de spijse verteeren moeten. Ettelijke op hare maeltijde/so dikwils als sy eten/werpen den eersten beet wech achter haren rug/en vereeren dien de duyvel.

De rijckste in den Lande Tauae, (mede onder het Coninckrijck Pegu gelegen/ en onder den selvigen Heer gehoorende) trecken alle Somers uyt op den Velde/ woonen aldaer drie Maenden lang in geringe Huttekens/en laten den Duyvel hare huysen vol eetbare spijse staen/ en dat alleen daerom/op dat sy de overighe negen Maenden des Jaers niet alleen voor hem seker/en onbeswaert mochten blijven/maer oock eenen ghenadigen Heer aen hem hebben/en sijn gunst verwerven.

Daer en wast in dit gantsche Conickrijck niets anders dan Rijs/en dat in grooten overvloet nevens welcken sy dan oock veel goede Hoenderen/Gansen/ Eenden/Duyven/ende Swanen hebben. Hare Duyven verkoopen sy seer ongeern aen ons vreemdelingen/want het eene spijse is/dat sy selfs alderliefst eten: Aen Coorn en wast daer gantsch niet derhalven het oock by hun seer duyr is.

Het

Het vlieght hier over al vol Vleer-muysen/ dewelcke teghens de onse te reec- kenen uyttermaten groot zijn / ende met haer kleyne hoorentjes de luyden veel leets aen doen. 1604. Novem.

De Inwoonderen deser plaetse hebben in 't gebruyck/ dat sy ettelijcke kley- ne Visschen eeten: den selvigen laten sy eerst stooten / en tot eenen deegh maec- ken /en laten dat dan soo langh in de Sonne leggen / tot dat het verrotte; hoe verrotter / en stinckender het is/ hoe het van hun voor beter gehouden/en liever genoten wort: Want desen deegh gebruyken sy in stee van Botter/kooken Rijs/ en voorts alderley Moes daer mede/ gelijk wy met Botter/ en Oly te doen ple- gen. Ja/sy houden desen stinckenden deegh soo waert/ dat oock de groote Hee- ren / en de Koninck selfs daer van eten / en dat wel soo graegh / als wy van den Sturion, ofte Steur. Wat my aenlanght / ick hadde liever een doode krengh te riecken / als den reuck deses Vischs / ick ghefwijge dat ick daer van eten soude.

Eten veel vette Verckens /oock Hanen / dewelcke aen den hals / ende beenen soo dick en sterck zijn / dat ick wel seggen mach/ dat ick diergelijcke nergens ge- sien en hebbe: Derhalven wanneer de Wijven eenen sulcken Swijn / ofte oock een Hoen / dooden / ende koocken sullen / gaen sy met haer achterste op des bee- sten hals sitten / en laten het alsoo onder haer versticken / op datter doch geen bloet van verlooren en gae.

Voorts worgen / ende eten sy oock andere Haentjes / ende Hoenderen Lorine genaemt/ welck soo groot zijn/als op ons de Tortel-duyven/ hebben ruyge voe- ten/en die soo schoon van vedere i/ datse alle andere Vogelen overtreffen: vande selve brocht ick een paer mede t.t op Chiauul, namelijck een Manneken / en een Wijf ken ; ende alsoo ick besorghde / dat sy my onderwegen ontstolen mochten werden / schenckten ickse aldaer den Capucijne Munnicken.

Sy gebruycken in 't eten seecker blat den Klimop gelijck/edoch een weynigh grooter/welcken sy Betel noemen/en als sy 't eten stropen sy frisschen/ongelesch- ten kalck daer over.

Int koopen / en verkoopen en spreken sy gantsch niet / dan geven malcande- ren alleen de hant met eenen witten doeck / ofte Facoletlein bedeckt/ waer door sy malcanderen wel verstaen / ende geen gesprecks en behoeven. Maniere van koo- pen, ende verkoopen.

Voor den Mascaraden / ofte vermomde Vastelavonts Sotten/ hebben sy een groote geschrick/alsoo sy diergelijcke te vooren noyt gesien hebben: 't welck ick daer by wete/naedemael mijn Jonge op een seecker tijt niets meer en dede / als dat hy een kussen voor sich bant / en noch een ander op sijn rugge / en trock dan een kap daer over aen / en brocht daer mede sulcken vreese onder haer dat oock de couragieuste onder hun te paerde voor hem vluchteden. Die van *Tegu* heb- ben een schrick voor Mas- carade.

Dit volck is voor desen met de Sodomitische ontucht besmet gheweest / 't welck hun een Coninginne op dese maniere afgeschaft heeft : Sy dede een ge- bodt op lijf-straffe/dat een yder aen sijn manlijcke Roede tusschen vel/ en vleesch een guldene/of silvere holle koegel/na dat dan een yders vermogen mede brocht/ schuyven most:en overmits sich yeder niet geern wee en dede/greypen sy de saeck alfo aen: Wanneer een Jongelinck tot sijn jaren komt/van het byslapen te kon- nen plegen/so voert men hem op een plaets/daer veele oneerlijcke Vrouwen zijn/ en men laet hem slapen by welken hy wil: daer na/wanneer hem de Roede weer is gaen leggen / en niet meer stijf en staet / doet men hem met een seker dronck in slapen/en in den slaep zijnde / maeckt men hem de huyt om de Roede los/en men schuyft hem aen yder zijde eene vande koegelen tusschen de huyt/ende 't vleesch in / ende dat weten sy dan voort in ses / ofte acht dagen wederom toe te heelen ; Remedie tegens de Sodomi- tische on- tucht.

Hier

1604. November Hier mede worden de Knechten de Roeden soo dick/dat sy desen Sodomitischen grouwel niet meer en konnen verrichten /naedemael hun geen Jongens en wil-
len toelaten / van wegen die smerten diese ontsien.

De Vrouluyden van *Pegu.*

Men vint in dit gantsche Koninckrijck /selfs onder de kleynste Meyskens/ geene Maeghden/ want sy van joncks op een bysondere mexture in haer Vrou-
lijckheyt doen/ (gelijck oock in hare Oor-gaten) daer sy deselve mede wijt ma-
ken/en houdense gestadigh open/en dat van wegen die koegelkens die de Man-
nen in hare Roeden dragen/ daer anders haer heymelijckheyt veel te enge wesen
soude. En ten eynde de Mannen noch meer tot de Vrouwen aengehitst mochten worden/ ordonneerde de gemelde Coninginne/ dat alle Vrou-luyden met de ar-
men/en borsten bloot mosten gaen/en meer niet om hebben/als een dunne Fozo-
letlein op de heupen/ welken de windt in 't gaen so verre opheft/datmen het blo-
te vel wel sien kan;'t welck sy noch rechte voort houdē/en also daer henen gaen.

De jonge Knechtjens schilderen sich van de schouderen af /tot op de halve schenckel toe met blaeuwen Verf /welck geensins af en gaet/en de huyt/ als sy groepen soo leelick maeckt/datter een mensch voor grouwelen mocht: ende dat alles tot dien eynde / dat de Mannen vande Sodomitische sonde afgeschrickt/ en weder tot de Wijven gekeert mochten werden. Jae /de Jongens der Capi-
teynen dragen oock lanck hayr/ gelijck de Vrou-luyden/en proncken sich op ge-
lijck die Courtisanen van Venetien : ende overmits sy sich om de baert altijdt scheeren laten/ meent men immer dat sy noch jonck zijn.

De oude/ ende nieuwe Stadt tot Pegu sijn soo het vyer onderworpen/datter meest alle weecken brandt is /derhalven men alle dagen moet uytroepen / dat een yder in sijn huys wel toe sie/ en voor 't vyer goede sorge drage.

De Portugesen, ende wy andere Christenen eten in die quartieren geen broot van Coorn /maer koecken van Rijs gemaeckt / en drincken in stede van Wijn/ een gedistileert water van den Boom Annissia genaemt/ 't welck wel een lieflijc-
ken smaeck heeft: maer en is eenen yeder niet gesont.

Wanneer het volck deses Lants rijden / houden sy yets in de mont / dat hun de kaecken opblaest/en dick maeckt ; verwen hare tanden swart.

Wie daer een Wijf wil hebben / die moetse van hare Ouders / en Vrienden af koopen/ na dat hy met hun best over een kan komen ; ende wanneer hy haer der moede is / en niet langer en begeert te hebben/behoudt hy de kinderen / en haer sent hy voort. Maer soo de Vrienden dat Vrou-mensch/ dat sy verkoft hebben/ wederom begeeren / moeten sy dat geldt / dat sy daer voor ontfanghen hebben/ weder contant aen de Man uytkeeren.

Wanneer eender tot Pegu sonder kinderen / en lijfs-erven sterft / soo vervalt sijn goedt aen den Koninck; maer heeft hy kinderen/ soo nemen die de twe der-
departen / ende de rest geven sy de Coninck.

De aldaer beste Warē die men tot Pegu brengē kan/sijn Doekē/ en Lijnwaet vā S.Toma, van Mesilipatan, van Bengala, mede Anfion: gelijk ook Peper, Caneel, Notenmusquaet, Sandel, Paradijs-hout, &c. als van welke saecken in dit Conink-
rijck niets en groeyt : maer van 't beste Gengber, heeft het in groot overvloet.

Van Pegu na Bengala en isser geē beter koopmanschap als silver: wāt alle loot/ tin/en stael sijn aldaer verboden ; dat geen Christen van sodanige saken yets de-
sen volcke behoeft toe te voeren: Maer na Malacca voert men gemeenlijck Rijs.

De Portugesen worden in 't Coninckrijck Pegu seer hoogh gehouden / en ont-
sien : en insonderheyt is de tegenwoordige Coninck hun wel toegedaen : al hoe wel sijn Vader hun niet seer en sy geaffectioneert geweest.

Wanneer

Wanneer die van Pegu altemets gelt van doen hebbē/versetten sy niet alleen haere Waren/maer oock haer eygene Wijven/Soonen/en Dochteren/welcken 1604. November.
van de Schult-heer tot sijn volle betalinghe toe mach behouden. Maer wie een sodanigh verpant Wijf/of Dochteren/binnen de selve tijdt quame te beslapen/ende de Schuldenaer het te wete quame/soo kan deselve sich hier deur van sijn schult los maken/en sijn pant sonder eenigh betalinge bekomen. Ende de Man die dese ontucht begaet/en behoeft anders geen straf te dragen/dan dat hy sijn uytgeleende geldt mist.

Meer en wil ick van deser volckeren gewoonheden niet seggen/als alleen/dat in het tellen/daer wy seggen/een/twee/drie/etc. seggen sy moi, ba, pi, pon, masan, rao, dapo, dacium, daciu, ciio, welke de thien enkelde Cijfferen zijn: voor twintigh seggen sy Bacin, voor dertigh picin, voor veertigh pancin, voor vijftigh masuncia, voor t sestigh tarraciu, voor t seventigh dapociu, voor tachentigh daciamxa, voor negentig daciitiu, voor hondert colon, voor duysent gnia, voor tien duysent sunim. Vande gewichten ende maten der Stadt, ende Koninckrijck Pegu.

Alle Waren/die men in't gantsche Koninckrijck Pegu, als oock inde stadt te verhandelen pleegh/worden even inde selve Wage afgewogen/in welcken sy de Munte wegen/en wort dat Gewicht/dat sy daer tegen leggē Biza geheeten: is van eenderley Metael met den Ganza, ende doet een yeder Biza 100. Ticcali.

Neven dese hebben sy noch een ander Ghewicht/van welcken het kleynste/en geringhste Ghewicht is van derthine d'halve Ticcali, welcke eenen Abocco maket: twee Aboochi, maken eenen Agito: twee Agiti eenen halven Biza, en vier Agiti een gantsche Biza: voorts van andere Gewichten en heeft men in dit Coninckrijck geenen wetenschap.

Een yeder Biza bedraeght soo veel als twee pont/en vijf oncen van 't swaere Veneetsche Gewicht/ende dry pont/en negen oncen van 't lichste/ende mindere Ghewicht: ghelijck ick sulcks in 't naewegen selfs bevonden hebbe/alsoo ick sodanigh Ghewicht hebbe met my nae Venetie ghebracht.

Vervolgh van de Voyagie.

Den 14. November des avonts sijn met de Vloote op de Custe van Cocchin gekomen/dicht langens de wal heen varende/soo dat de Schepen inde Haven konden sien leggen/maer dorsten sonder Piloten den Haven niet in loopen/also haer die onbekent was/dies haere reyse naer Zeylon namē/daer sy den 22. dito haere ankers voor de Stadt Columba, (de Portugesen toehoorende) lieten vallen/daer eenige schooten upt het Casteel op haer gedaen sijn/die sy beantwoorden. Komen onder Cochin.

Den 13. December sijn sy gekomen in't Eylandt Sumatra; daer sy het Schip Delft, met den Ambassadeuren van den Koninck van Achin, die in Hollandt geweest waren/hebben vande Vloote gescheyden/om die te huys te brengen; alwaer sy des Koninghs Soon vonden in zijns Vaders plaetse regeeren. December.

Sy souden geerne naer Malacca ghevaeren hebben/om dat te vermeesteren/dan door de contrarie Mouson hebbent moeten naer laten/hoewel hier en daer eenige Portugese Schepen verovberden.

Den 31. December is dese Vloote voor de Stadt Bantam gekomen/daer sy vernamen/dat een van haere Schepen/welcke van de Vloote versteecken was in't Eylandt Madagascar inde Baye Antogyl gevonden had leggen 't Schip Alckmaer, onbequam om de reyse naer't Vaderlandt te doen; welcker laedinge sy in naemen/daer mede naer t' Vaderlandt keerende. Komen tot Bantam.

Den 2. Ianuarius 1605. sijn mede tot Bantam aengekomen vier Engelsche Schepen onder den Admirael Middelton, sijnde seer swack van volck. Ianuarius.

Den 17. dito sijn de principaelste Schepen vande Hollandtsche Vloote van Gaen naer de Molucce Eylanden.

1605. Ianuarius. Bantam weder t' ſeyl ghegaen/om naer de Moluccas Eylanden te vaeren/haren wech nemende door de ſtraete van Sunda, daer ſy haer van water/en barn hout verſaeghen / van daer naer Iacatra, om aldaer haere ververſinghe beter koop/ als tot Bantam te bekomen.

Den 28. dito is het Jacht Moſambique nevens de Saloepen van den Admirael / ende Vice Admirael/van de Vloote gheſcheyden / alſoo eenighe Schepen met den Conincx Compoſtel naer Griſſe ghelooopen waeren / om te ſien wat profijten daer te doen waren.

Februar. Den 15. Februarius hebben ſy ontrent Bima een Portugees Schip verovert/ daer inne vindende den Governeur van de Moluccas,komende van Malacca, om naer Amboyna te varen / niet by hem hebbende als Boſkrupt/ ende Amunitie.

Veroveren een *Portugees* Schip.

Den 21. dito is de Vloote tegens den avont met der Sonnen onderganck in den Bay van Amboyna aengekomen/alwaer ſy die nacht aen de Noort zijde ten ancker gekomen is: Des anderen daeghs doende zijnde met landen,/ begaven haer naer 't Caſteel/met Portugeſen beſet zijnde; doch eer ſy haer neder ſloegen/ ſont hun de Gouverneur van 't Caſteel een Canoe tegen met 2. Portugeſen, die een Brief aen den Admirael hadden / welckers inhoudt was / dat de Gouverneur des Caſteels begeerde te weten / wat aldaer te doen hadde / ende wat aen ſijn Veſtinge begeerde / den welcken hem van Koninckllijcke Majeſteyt in Spanien toe betrout ware. Den Admirael gaf hem datelijck daer op tot antwoort/ dat hy van ſijn Excellentie Graef Mauritius van Naſſau derwaerts geſonden was / om 't Caſteel / en 't Eylant Amboyna in te nemen: daer over ſy dan niet weynich verſchrickten/namen haeren afſcheyt/ ende beloofden hem vorder antwoordt te brengen; Ondertuſſchen voeren de Schepen immer voort/en quamen het Caſteel hoe langer/hoe naerder/ſo dat ſy die ontrent tien uyren daer voor ſetten/en hart aenvielen. De Gouverneur/ſiende de ſterckten/ en de ſtoutigheyt der Hollanderen, is daer over ſoo verſlaghen/en verbaeſt geworden/dat hy geen geweldt/ ofte ſtorm heeft derven af wachten/maer heeft ſtracks aengevanghen te Parlementeren; tot dien eynde eenige van de ſijnen tot den Admirael afgevaerdight / dewelcke nae veel geſprecks / ende overweginghe der ſake / eyndelijck ſoo verre eens geworden zijn/ dat allen Portugeſen geoorlooft ſal zijn/ die vry en ongetrout zijn/weg te trecken/maer die getrouden/dat het dien vry ſal ſtaen aldaer te blijven / mits dat ſy den eedt preſteren / ende den Heeren Staten / als ook ſijn Excellentie den Graef Mauritium getrouwigheyt ſweren.Ten anderen worde oock beſproken/dat eenen jegelijcken toeghelaten ſal zijn eenen Roer/ ofte Muſquet met ſich te nemen/en voorts ſoude al het geſchut/en de amunitie/mitſgaders des Koninckx wapenen op 't Caſteel verblijven.

Veroveren het Eylant ende Caſteel van *Amboyna.*

Daer op de Vice-Admirael met 50. Mannen op 't Caſteel ghetrocken is/een vliegent Vaendel daer op ſtekende / en uyt de Schepen heeft men met ſchieten groote triumphe bedreven. Het Caſteel was met geſchut / en andere Amunitie geweldigh verſien/want men aldaer inde 30. Metalen ſtucken heeft gevonden. De Portugeſen,die uyt het Caſteel/en 't Eylant uyttrocken/waren ongevaer in de 600. welcken de Hollanders in twee Schepen/ die ſy te vooren verovert hadden ſtellden/ en alſo uyt het Eylant wech voeren lieten. Behalven deſe/ ſijn noch in 't Eylant gebleven 46.Portugeſche Huys-geſinnen/ dewelcke alle den eet der onderdanigheyt / en ghehoorſaemheyt den Hollanderen hebben gedaen. Deſe Victorie nu en is daerom des te geringer niet te achtẽ / datter de Hollanders ſo licht aengekomen zijn/maer is/met dies te meer danckbaerheyts t'erkennen alſo het een plaetſe is van groten inkomẽ/en God hun ſulx/als van boven uyt den

Hemel

hemel toegeschickt heeft: want het sich aensien liet / als/of Godt de barbarische reckheyt / ende de moetwilligheydt / welcken den Portugesen Anno 1602. in dit Eylant geoeffent hadden / voor de oogen des gantschen Werelts straffen wilde. De Hollanders deden het Casteel wederom versien/ en voor een gantsch jaer pro-viianderen / lieten daer oock eenigh volck in / onder het commandement van den Gouverneur Frederick Houtman. 1605. Februar.

Daer na wierde goet gevonden/ dat vijf Schepen van de Vloote / namelijck de Vice-Admirael, West-vrieslant, Amsterdam, Gelderlant, ende Medenblick, haren cours na Tidor souden nemen / den Admirael soude nae Banda varen / doch dat 't Schip Hoorn tot Amboyna soude blijven/om aldaer sijne ladinghe in te nemen. Hoe sigh de Vlote verdeelt.

Doen sy nu haren af-scheyt van malcanderen genomen hadden/ sijn de vijf gemelde Schepen den eersten May onder 't Eylant Poulo Cavely gekomen / alwaer sy van eenen Engelschen Admirael verstonden / hoe hy eenighe Nagelen tot Tidor ingenomen hadde/ van meeninge zijnde naer Makian te varen/om aldaer sijn voorder ladinge t' ontfangen. De Hollanders vraeghden / of de Portugesen tot Tidor ooch met kruyt wel versien waren? Waer op de Engelsche tot antwoort gaven/ dat sy verstaen hadden/noch 16. tonnen kruyt by haer te hebben / ende dat aldaer een goede lust hadden / met de Hollanderen te kampen/dat ooch de Coninck van Tidor gesworen hat/ den Portugesen bystant te doen. Daer te vooren/den 15. Februarius hadden de Hollanders by Byma een Portugesche Schip genomen/alwaer den Gouverneur der Moluckische Eylanden in was/ welcke tot Mallacca eenigh Bus-kruyt ingekocht hadde/ dese seyde dat het niet zijn konde / gelijck den Engelschen Admirael hat voorgegeven / en datter tot Tidor gantsch geen / ofte jae seer weynig Bus-kruyt voorhanden ware/ want hy even daerom de Reyse naer Amboyna, ende Tidor voorgenomen hadde/op dat hy deselve plaetsen met kruyt / en oot na nootdruft mocht versien. May.

Den 2. May sijn de vijf Schepen voor Tidor aengekomen / ende hebben het Krackx voor 's Coninckx Hof geset/om met den selven te spreken: Doch terwijle sy daer op ancker lagen/sagen twee Craken / ofte Schepen dicht onder lant leggen/tusschen twee schanssen/die seer dienstlijck waren deselve te beschutten. Komen tot Tidor.

Den 5. dito dede de Vice-Admirael 't Casteel tot Tidor opeyschen : maer die van binnen gaven voor antwoordt / dat sy 't Casteel tot op den lesten man wilden beschutten: Doch vonden de Hollanders voor goet/ende gheraden/dat men eerst/ voor alle dingen de Craken/ofte Schepen beschieten soude/ende die sien te veroveren: daer op dan de Vice-Admirael derwaerts gevaren is/en met hen 't Schip Gelderlant, daer Ian Ianfz. Mol Schipper op was / welcke Schipper sijner dapperheyt / ende kloeckheyts halve seer te looven is. Dese beyde Schepen vingen krackx aen gheweldigh daer op te schieten / daer de Portughesen soo wel uyt de schanssen/als uyt de Schepen / tamelijck op antwoorden / soo met grof geschut/ als met Musquetten dat het in de lucht (van de andere Schepen aen te sien waere /) als of het koegels reghende / waer door een Trompetter in de Mars ons anders Schips gheschooten werde / soo dat in 't Schip neder viel. Onder 't schieten dede de Vice-Admirael / ende Ian Ianfz. Mol hare beyde Boten met krijgs-volck mannen/ende hebben also (ongeacht het schieten) de Craecken aen een kanten aengherandt / ende eyndelijck nae 't gevecht eener ure gedwongen/ ende verovert. Sijnde 't volck meest alle in 't water ghesprongen / doch hadden te vooren haere lonten / ende vyer poppen aen 't kruyt ghelegt om de Craecken te doen springhen; 't welck de Hollanders soo haest sy daer in quamen/ gewaer wierden. In dit gevecht hebben de Hollanders 3 Persoonen verloren/en 17 Daer twee Kraecken veroveren.

1605. May. zijnder ghequetst geweest: sy namen upt de Craken 7. Metale Stucken/ te weten drie groote/ en twee kleyne/ steeckende den eenen na den anderen aen brant/ ende lietense alſo henen drijven.

Ende al hoe wel de Portugesen sulcks upt het Casteel wel ghesien hadden/ soo bleven sy doch echter by haer voorige meening/ ende en wilden van geen overgeven hooren/ derhalven de Hollanders sich met den Coninck van Ternate beraetslaegden/ die eenige dagen respijt begeerde/ om sijn macht/ ofte Crijghs-volck by een te brengen/ ende als dan de saecke met gelijcker hant aen te vaerden: want seyde/ dat hem wel bewust ware/ dat de Portugesen vande Engelsche met Crupt/ en Loot/ insgelijcken oock met Broot/ Wijn/ Visch/ ende andere nootwendigen saken tamelijcker wijse versien waren. Doen hy nu sijn macht by een ghebracht hadde/ heeft het haer gheraden ghedacht/ (om grooter bloet-stortinghe te vermijden) den Coninck van Tidor te persuaderen/ dat hy de Hollanders met den Portugesen alleen wilde gewerden laten/ ende sich stilhouden/ dies soude de Coninck van Ternate sich met sijn volck oock stille houden; 't welck van Tidore eyndelijck aenghenomen/ ende verwilligt heeft.

Beſchieten ende beſtormen 't Kaſteel van *Tidor*. Daer na sijn op den 14. May de Hollanders, hondert en vijftig Man sterck/ onder 't belept van Ian Iansz. Mol, aen lant getrocken/ om 't Casteel met ghewelt te bestormen/ wesende ook daer by de Zeeusche Capiteyn de la Perre, so haest sy aen lant quamen/ marcheerden na twee Portugese Dorpen/ daer van eene aen 't Zuyde/ ende 't andere aen 't Noorden was gelegen: dese hebben sy in brant gesteecken/ om daer meede die van 't Casteel een schrick aen te jaghen. Den Coninck van Ternate, dewelcke met 14. Caracollen, ofte Schepen/ yeder Schip 140. Man sterk/ aengekomen was/ trock met ontrent 500. Man aen landt/ om de uptkomste deses krijgs aen te sien/ ende insonderheyt oock/ om met eenen den Coninck van Tidor in vreese te houden/ ende te beletten/ dat hy den Portugesen gheen bystant en dede. Ondertusschen had sich de Vlote aen de Noort-zijde van 't Casteel begeven/ ende aengevangen het selvige sterck te beschieten.

Capiteyn Mol maeckte allenskens zijne approchien na de Vestinge/ met sijn 150 Man/ ende wierp inder haest een schans op van Wijn-tonnen/ die hy met nacht/ ende dag te arbeyden/ met aerde opvulde/ ende doen sulcks vaerdig was/ vingh hy aen op de Vestinghe gheweldigh vyer te gheven. Doch die van 't Casteel saten mede niet stille/ haer vyanden met schieten niet schuldigh blijvende/ het Bootsvolck niet gewoon zijnde langh in 't Velt te leggen; soo is de voorschreven Capiteyn Mol, met twee Soldaten heymelijck by nacht nae 't Casteel ghegaen/ om 't selvige allenthalven te besichtighen/ ende bevindende/ datter alreede een bresse geschooten was/ tot het stormen bequaem/ heeft datelijck ordere gestelt/ des volghenden daeghs een storm te versoecken. Doen het nu morghen was/ naemelijck den 19. May, heeft de Schipper/ ende Capiteyn Mol alle het volck dight onder 't Casteel aenghevoerdt/ ende dat soo heymelijcke/ ende bedecktelijcke dat het de Portugesen niet eens en merckten/ ofte gewaer wierden; Trouwens de Hollanders en hielden in de Schepen niet op/ van ghedeurigh schieten/ tot dat nu de Capiteyn t'eenemael tot den storm veerdig was/ ende hun met het opsteecken vande vlagge een teken gegeven hadde; 't welck sy vermerckende/ van schieten datelijck ophielden. Daer op is de Capiteyn met sijn volck heftigh op 't Casteel aengevallen/ ende is/ na langduerig ghevecht/ in eygener persoon met het Vaendel/ ende noch seven Soldaten daer in gheraeckt: maer de Portugesen, met gedeurigh schieten/ ende insonderheypt met Vyer-ballen/ die sy in groote meenighte van den Toorn af-wierpen/ (dat oock dat Vaendel der Hollanderen daer

door

oor in brant raeckte)deden sulcken weer/dat'er niemant meer in't Casteel komen en 1605. May.
onde; grepen oock sulcken moet/ende streden so heftig/dat Capiteyn Mol, mitsga-
ers de andere seven Soldaten / na dat sy ontrent een vierendeel uurs ghestreden
adde/ eyndelijck weder te rugge trecken/ende wijcken mosten. In dit aftrecken
s de gemelde Mol van't Casteel afgevallen/ende heeft sijn een been gebroken/en
oo daer eenige tot hem geloopen waren/ om hem wech te helpen / en heeft sulcks
iet willen toelaten/maer veel meer met vermaninghe aengehouden/dat sy doch
iet te rugghe trecken/ maer de saken weder hervatten souden/ tot dat eyndelijck
ener van sijn volck is gekomen/die hem op sijn schouder genomen/ ende alsoo weg
hedragen heeft.
In desen eersten aenloop is vande Portugesen eener omgekomen/die een Capi-
yn op een vande veroverde Craken/ofte Schepen geweest is/ende sich op't Ca-
eel begeven had:dese was de eerste/die op Capiteyn Mol in vollen rustinge aen/
uam/ende voor hadde hem met sijn Degen te doorlopen; maer Capiteyn Mol en
id so haest sijn steeck niet afgeweert/met een korte Spies/die hy in der hant hadt/
daer quam eener vande Mu q ettiers aengheloopen / die desen Portugees met
n Koegel door den kop/ schoot / in voegen dat hy daer van ter aerde viel / ende
itelijck doodt bleef. De Hollanders en gaven 't daer mede niet op / maer to-
n noch voor de tweedemael daer aen / doch wierden lichter / ende met minder
oepten als te vooren afghedreven; 't welck dan de Portugesen sulcken couragie/
de moet gaf/dat sy de Hollanders tot op half weg hare schanssen najaegden.
Doch vingen de anderen/ op de Schepen van nieus aen op het Casteel te schie-
n/ ende siet/ alsoo uyt het Schip Gelderlant een schoot ghedaen wierde / op den
ooten Toorn des Casteels/is het gebeurt / dat de Koegel in't kruyt der Portu-
sen is komen te vallen/ waer door den Toorn met ontrent de 60. ofte 70. Portu- 't Casteel Tidor wort van den Hollanders verovert.
n met een schrickelijcken gewelt inde lucht is gesprongen. Sulcx geschiet zijnde/
bben die andere te lande wederom voor den derdemael aengevangen te stormen/
de sijn alsoo met gewapender hant ingevallen; waer over de overige Portugesen
pper verschrikt wierden /en baden dat men haer 't leven doch verschoonen wil-
:'t welck hun oock vergunt wierde. Daer na is dat volck des Coninckx van
rnate,'t welck tot nu toe stille staende /al dit doen aengesien hadde/ inder haest
egelopen met grooten yver/ ende begeerte/alles te plonderen / ende te verwoe-
n/in voegen dat sy oock eenen steenen Toorn/daer veele Nagelen in waren/aen
ant staecken/'t welck hun de Hollanders, hoe seer sy sich oock daer tegens stel-
n/niet en konden weeren.
In dese veroveringe en sijn van de Hollanders niet meer als twee omgekomen/
de seven gequetst/mitsgaders den Capiteyn Mol, die sijn been gebroken hadde:
aer vande Portugesen waren der ontrent de 73. dooden / ende 13. gequetste: de
ijven/ende kinderen waren meestendeel op een vaste huys gevlucht / op eenen
ogen bergh/niet verre van't Casteel gelegen / niet meer als eenen smallen voet-
gh hebbende/ daer men langhs opgaet/ derhalven 't selve van Natuer onwin-
er was/ende niet dan door hongers-noot/ ende ghebreck van water / en konde
dwongen worden. Doch heeft men hun / als oock aenden overigen Portugesen
ige Scheepjens gegeven/met welcken sy alle te samen ontrent inde 500. Perso-
n/na de Philippinen vertrocken zijn.
Door dese Victorie nu / zijn die Portugesen uyt allen de Molucksche Eylanden
dreeven / en hebben daer niets meer in/ als een kleyne Vestinghe in 't Ey-
t Solor, by Timor, gelegen/'t welck evenwel niet/ bysonders en is. Doch heeft
e veroveringh meer moeytens aen sich ghehadt / als den voorighen tot Am-
boyna,

1605. May. boyna, want dat meer een Goddelijck/als een menſchlijck werck is geweeſt/ alhoe-wel deſe oock meeſtendeels voor ſodanig te houden zy/ want men het tot noch toe nieten weet/ hoe het vuyr inden Toorn van't Caſteel ondert't Cruyt is gheraeckt / of het door 't ſchieten uyt het Schip / ofte anderſins door 'tverwaerloſen/ ende onachtſaemheyt der Portugeſen is bygekomen / dan het is een mael gewis/ ten ware de Toorn geſprongen hadde/ het ſoude den Hollanderen ſeer ſwaer ghevallen hebben/deſe plaets te veroveren.

Doen nu 't voorſchreven Caſteel meeſtendeel uytgeplondert / ende ledigh ghemaeckt hadden / hebben ſy uyt goet-vinden des Crijghs-Raets/het ſelvige t'eenemael gheſlecht / ende verdeſtrueert / daer na heeft de Vice-Admirael eenige beſtelt/die in 't Eylandt Tidor voortaen ſtille leggen/ ende de negotie met den Inwoonderen drijven(als oock onder-handelaers zijn ſouden tuſſchen de Coningen van Tarnaten, ende Tidor.

Dit alles alſoo verricht zijnde / is 't Schip Gelderlant van daer naer Tarnate gevaren; alwaer het een goet deel Nagelen heeft geladen.

Iulius. Den 14. dito is het weder van daer afgevaren/ende den 21 Auguſti voor Bantam aengekomen/ van waer het dan/ den 25. ſich met een ander Schip/Tergoude genaemt/nae 't Vaderlant heeft begeven/ ende zijn alſoo deſe beyde Schepen/ſeer wel / ende rijckelijck ghelade / in de May des Iaers 1606. in Hollandt geluckelijck aengekomen/ ende hebben alhier de tijdinge van't innemen deſer beyde Eylanden mede gebracht.

F I N I S.

C

Uyt-

Voor

3
4
5
8
9

